

MAA- JA KOTITALOUSNAISET TOIMINTAKERTOMUS 2016

Sisällysluettelo

MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN KESKUS RY	1
RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA	7
MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA	10
YRITYSPALVELUT	12
JÄRJESTÖTOIMINTA.....	14
VIESTINTÄ JA MARKKINOINTI.....	17
MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUKSET.....	22
ETELÄ-POHJANMAAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS.....	22
ETELÄ-SAVON MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS.....	27
ETELÄ-SUOMEN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS.....	32
KAINUUN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS.....	42
KESKI-POHJANMAAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS.....	47
KESKI-SUOMEN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS.....	52
LAPIN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS	56
LÄNSI-SUOMEN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS.....	60
OULUN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS	66
POHJOIS-KARJALAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS	76
POHJOIS-SAVON MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS	81
Liite 1. Maa- ja kotitalousnaisten toimihenkilöinä vuonna 2016 toimineet.....	85
Liite 2. Toimintatilastot	87

Kannen kuvat: Kannen kuvat: Liisa Vesterinen, Essi Jokela, Tomi Auersalmi, Terhi Ajosenpää

MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN KESKUS RY

Vuosi 2016 oli Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n 23. toimintavuosi rekisteröityneenä yhdistyksenä. Perustamisvuosi on 1933. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus (MKNK) on yleishyödyllinen yhdistys ja valtakunnallisen neuvontajärjestön keskusjärjestö.

Keskus ohjaa ja koordinoi koko järjestön toimintaa. Se huolehtii mm. opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuksen hakemisesta, jakamisesta piirikeskuksiin, valvonnasta, raportoinnista ja tilityksistä. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus hakee myös muita valtakunnallisia rahoituksia ja vastaa niiden hallinnoinnista. Tulokeskustelut piirikeskusten kanssa käydään syksyisin.

Toiminnan avaintulosalueita ovat ruoka-, ravitsemus- ja kotitalousneuvonta, maiseman- ja luonnonhoidon palvelut, yrityspalvelut sekä järjestötoiminta. Viestintä sekä Koti ja maaseutu -lehti tukevat näiden avaintulosalueiden tavoitteiden saavuttamista.

Toimintavuosi 2016 oli ensimmäinen Maa- ja kotitalousnaisten strategiakautta 2016–2020. Uudessa strategiassa toiminnan tarkoitus kiteytettiin seuraavasti: Maa- ja kotitalousnaiset on valtakunnallinen ruuan, maaseutumaiseman sekä yrityspalveluiden asiantuntijajärjestö. Kehitämme maaseudun elinvoimaisuutta ja siten kaikkien suomalaisten hyvinvointia. Haluamme, että meillä kaikilla säilyy elävä suhde ja arvostus maaseutua ja omia juuriamme kohtaan. Järjestön visio vuoteen 2020 on Maistuva, viihtyisä ja elinvoimainen maaseutu – hyvinvoivat suomalaiset.

Aiemmista vuosista poiketen toimintavuodella ei ollut erillistä teemaa, koska lanseerasimme uuden strategian ja uuden visuaalisen ilmeen. Otimme käyttöömmä ”Juuret maalla”-sloganin, jolla haluamme muistuttaa, että Suomi on maalta lähtöisin ja tarvitsee maaseutuaan elinvoimaisena sekä hyvän elämän lähteenä. Maa- ja kotitalousnaisten rakentama tulevaisuuden maaseutu on maistuva, viihtyisä ja elinvoimainen. Se luo hyvinvointia kaikille suomalaisille – niin maaseudulla kuin kaupungeissa.

Uusi visuaalinen ilme julkistettiin helmikuun 1. päivä. Uudistuksella tavoiteltiin raikkaampaa, energisempää ja nykyaikaisempaa ilmettä. Uuden logon terälehdet kuvaavat järjestön neljää toiminta-aluetta: ruokaneuvontaa, yritys- ja maisemapalveluita sekä järjestötoimintaa. Logo kuvaa myös uutta sloganista. Logossa ja sloganissa kuvatut juuret voidaan ajatella sekä konkreettiseksi että henkiseksi yhteydeksi maaseudulle – sen ihmisten, ruuan, palveluiden ja maisemien luo. Maasta ponnistaa maaseutuhenkinen ihminen, valmiina tarttumaan toimeen.

Toiminta vuodelle 2016 rakennettiin järjestön uuden strategian pohjalle huomioiden myös opetus- ja kulttuuriministeriön linjaamat toimialan strategiset painopisteet sekä eri avaintulosalueiden näkökulmasta keskeiset yhteiskunnalliset asiat.

Ruoka-, ravitsemus- ja kotitalousneuvonnassa painopisteinä olivat aikaisempien vuosien tapaan ravitsemussuositusten mukaisista ruokavalinnoista viestiminen eri-ikäisille kohderyhmille, alueelliset ruoka- ja ravitsemuskurssit sekä alueellinen ja valtakunnallinen ruokaviestintä eri kanavissa. Erittäin paljon kiitosta saivat Kasvisaarten arvoitus leikki-ikäisille ja Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan superruokaa Pohjolasta -hankkeet. Päiväkodeissa, kouluissa, aikuisten ja ikääntyneiden neuvontatilaisuuksissa, messuilla ja muissa tapahtumissa tavoitettiin vuoden aikana noin 180 000 kuluttajaa.

Maiseman- ja luonnonhoidon neuvonnassa panostettiin tuotteiden, palveluiden ja hankkeiden kehittämiseen. Valtakunnallisessa Rannat kuntoon -hankkeessa kehitettiin muunneltavissa oleva toimintamalli rantojen kunnostamiseksi yhteistyöllä maanomistajien ja eri toimijoiden kanssa.

Vuoden maisemateko -kilpailu innosti kymmenillä paikkakunnilla maaseudun asukkaita parantamaan oman alueensa maisemia. Koskenkylä-Lehtolan kylät saivat ansiokkaasta talkootoiminnastaan Vuoden maisemateko 2016 -tunnustuksen.

Yrityspalveluissa keskeisenä asiana toimintavuonna oli edelleen EU:n uusi elintarviketietoasetus, joka määrittelee aikaisempaa tarkemmin elintarvikkeista annettavia tietoja. Elintarvikeasetukseen liittyvien muutosten viestimiseksi järjestettiin useita koulutustilaisuuksia ruoka-, matkailu-, elintarvike- sekä luonnontuoteyrityksille. Erittäin suuren suosion sai Minustako mikro? -verkostotapahtuma yrittäjyyttä suunnitteleville naisille. Teeman ympärille järjestettiin useita tilaisuuksia eri puolella Suomea. Parhaimmillaan yksi alueellinen tilaisuus keräsi yhteen yli 60 yrittäjyydestä kiinnostunutta naista.

Toimintavuonna julkistettiin Omat avaimet Maa- ja kotitalousnaisten yhteistyön ja neuvonnan historiaa -teos. Historiikin on kirjoittanut tutkija, kirjailija, FT Kirsti Manninen. Edellinen järjestöhistoriikki oli ilmestynyt 60 vuotta aikaisemmin, joten uutta historiikkaa oli ehditty toivoa jo pitkään.

Yhteisöllisyyden vahvistamiseksi järjestötoiminnassa koottiin asukkaita yhteen sekä maaseudulla että kaupungeissa. Erityisen suosittuja olivat erilaiset ruokakurssit, mutta yhteistyössä toteutettiin myös vieraslajien hävitystalkoita, varauduttiin poikkeustilanteisiin ja kotoutettiin maahanmuuttajia.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen ja piirikeskusten toimihenkilöt tekivät arvokasta työtä maaseudun, mutta myös kaupunkien elinvoimaisuuden sekä suomalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Työssämme ovat vahvasti olleet mukana lukuisat luottamushenkilöt, jotka vapaaehtoisina ovat antaneet aikaansa ja osaamistaan tämän järjestön päämäärien saavuttamiseksi. Lämpimät kiitokset kaikille toimi- ja luottamushenkilöille.

Lämpimät kiitokset myös opetus- ja kulttuuriministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle, työ- ja elinkeinoministeriölle, ympäristöministeriölle, Maaseutuvirastolle ja kaikille muille organisaatioille ja toimijoille, jotka ovat rahoittaneet toimintaamme ja siten mahdollistaneet sen työn, jota olemme valtakunnallisena järjestönä saaneet tehdä tämän yhteiskunnan eteen.

HALLINTO

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n varsinainen kokous

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n varsinainen kokous pidettiin Helsingissä Leijona Cateringin tiloissa 24.11.2016. Kokoukseen osallistui 36 virallista kokousedustajaa ja 19 muuta henkilöä. Kokouksen puheenjohtajana toimi Tarja Tervo Sotkamosta. Kokousesitelmän piti poolisihteeri Markus Lassheikki Huoltovarmuus-organisaation alkutuotantopoolista aiheenaan Huoltovarmuus ja alkutuotanto.

Kokouksen yhteydessä luovutettiin tasavallan presidentin myöntämät kunniamerkit Riitta Ryhäselle (Pohjois-Savo) ja Ritva Mäkinimelle (Etelä-Pohjanmaa). Riitta Ryhänen sai Suomen Valkoisen Ruusun ritarimerkin ja Ritva Mäkinieni Suomen Leijonan ansioristin. Molemmat saivat kunniamerkit pitkästä ja ansiokkaasta työstä maa- ja kotitalousnaisten sekä useiden muiden tahojen luottamustehtävissä ja ansioituneina maaseudun yrittäjinä.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n myöntämä tunnustuspalkinto annettiin Loimaan Naavanaisille. Palkinnon perusteluissa Loimaan Naavanaisia kuvattiin aktiiviseksi yhdistykseksi, jolla on monipuolista ja idearikasta toimintaa. Toiminta houkuttelee yhteen eri ikäisiä ihmisiä ja mahdollistaa siten tietojen ja taitojen siirtymisen sukupolvelta toiselle. Yhdistys on toteuttanut omalla alueellaan ansiokkaasti koko järjestön ydintehtäviä eli neuvontaa ja järjestötoimintaa. Maaseudun asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen näkyy vahvasti Loimaan Naavanaisten toiminnassa.

Hallitus

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n hallitukseen kuuluivat toimintavuonna seuraavat henkilöt:

- puheenjohtaja
  - varapuheenjohtaja
  - jäsen
  - jäsen
  - jäsen
  - jäsen
  - jäsen, sihteeri
- yrittäjä, keittiömestari Maija Silvennoinen
  - maatalousyrittäjä Riitta Ryhänen
  - yrittäjä Eija Jukkola
  - maa- ja metsätalousyrittäjä Pirjo Luotola
  - maa- ja metsätalousyrittäjä Rauni Miettinen
  - kansanedustaja Mirja Vehkaperä
  - toiminnanjohtaja Mirja Hellstedt

Hallitus kokoontui toimintavuonna 8 kertaa. Hallituksesta erovuorossa olivat Eija Jukkola ja Rauni Miettinen. Sekä Eija Jukkola että Rauni Miettinen valittiin Maa- ja kotitalousnaisten Keskusten varsinaisessa kokouksessa 24.11.2016 uudelleen hallituksen jäseniksi vuosille 2017–2019.

JÄSENISTÖ

Jäsenjärjestöt

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n jäseniä ovat ProAgria Keskukset (11 kpl), ProAgria Keskusten Liitto sekä Lapin Maa- ja kotitalousnaiset ry.

Paikallistason toimintayksiköitä, maa- ja kotitalousseuroja, maa- ja kotitalousnaisten osastoja tai muita vastaavia, järjestöllä oli 1333. Niissä toimi 50 014 maa- ja kotitalousnaista (Vuoden 2014 tieto).

Kunniajäsenet

Kunniajäseniä ovat emäntä Pirkko Kallio (Nivala) vuodesta 2003, maanviljelysneuvos Marja Kallio (Laukaa) vuodesta 2009 sekä maakuntaneuvos Eeva Nurmi (Humppila) vuodesta 2013.

TOIMIHENKILÖT

Maa- ja kotitalousnaisten Keskusten palveluksessa työskentelivät toimintavuonna seuraavat henkilöt:

- toiminnanjohtaja, päätoimittaja Mirja Hellstedt
- talous- ja hallintopäällikkö Tiina Elttula
- kehitysjohtaja (maiseman- ja luonnonhoito) Leena Lahdenvesi-Korhonen 1.9.2016 alkaen
- kehityspäällikkö (yrityspalvelut) Miia Nätti
- kehityspäällikkö (maiseman- ja luonnonhoito) Hannele Partanen 30.9.2016 saakka. Hannele Partanen siirtyi eläkkeelle 1.10.2016.
- kehityspäällikkö (ruoka, ravitsemus ja kotitalous) Katja Pethman
- vs. viestintäpäällikkö Silja Varjonen (viestintäpäällikkö Johanna Kleemolan sijainen)
- järjestöpäällikkö Helena Velin
- toimituspäällikkö Kirsi Väisänen (Koti ja maaseutu -lehti).

Graafista suunnittelua ostettiin ProAgria Keskusten Liitosta, vastuuhenkilönä graafinen suunnittelija Birgitta Salminen.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen maiseman- ja luonnonhoidon pitkäaikainen kehityspäällikkö Hannele Partanen jäi eläkkeelle 1.10.2016. Hänet palkattiin vuonna 1990 Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen puutarhakonsulentiksi. Jo samana vuonna hän aloitti puutarhaneuvonnan muuttamisen maisemanhoidon neuvonnaksi, mistä tuli vuosikymmenten saatossa yksi järjestön menestystekijöistä.

Hannele Partanen seuraajaksi valittiin FM, maisema-asiantuntija, Leena Lahdenvesi-Korhonen. Lahdenvesi-Korhonen siirtyi Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen Etelä-Savon Maa- ja kotitalousnaisten toiminnanjohtajan ja maisema-asiantuntijan tehtävistä.

Jäsenyys / edustus eri toimielimissä ja organisaatioissa

Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen henkilöstö on osallistunut aktiivisesti erilaiseen sidosryhmätyöskentelyyn ja on ollut edustettuina toimintavuonna mm. seuraavissa toimintaryhmissä:

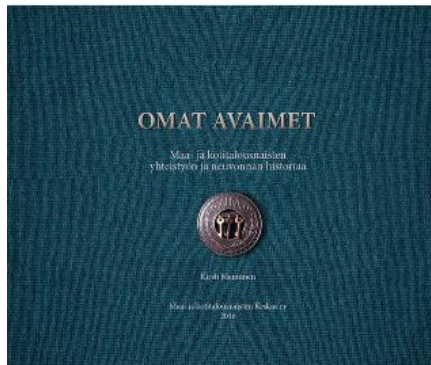
- Alfred Kordelinin säätiön Jaakko Kolmosen rahasto, jäsen Mirja Hellstedt
- Kotitalous- ja kuluttajaneuvottelukunta, jäsenet Mirja Hellstedt ja Katja Pethman
- Kotitalouksien omatoimisen varautumisen järjestötoimikunta (Kova), jäsen Helena Velin
- Luonnonvarakeskuksen Luken koordinoima Arktisuudesta elintarvikeviennin kärki – hanke, jäsen Mirja Hellstedt
- Maakuntien Parhaat -ohjausryhmä, jäsen Mirja Hellstedt
- Maaseudun tukihenkilöverkko, ohjausryhmän jäsen Mirja Hellstedt
- Maatalouskoneiden tutkimussäätiön hallintoneuvosto, jäsen Helena Velin, varajäsen Hannele Partanen 30.9.2016 saakka. Varajäsen 1.10.2016 alkaen Tiina Elttula
- Maito ja terveysty ry, hallituksen jäsen Katja Pethman
- Maitohygienialiiton johtokunta, jäsen Mirja Hellstedt
- Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman seurantakomitea, jäsen Mirja Hellstedt, varajäsen 31.9.2016 saakka Hannele Partanen ja 1.10.2016 alkaen Leena Lahdenvesi-Korhonen.
- Museoviraston muinaisjäännösten hoidon asiantuntijarinki, jäsen Leena Lahdenvesi-Korhonen
- Naisten Valmiusliitto, hallituksen jäsen Helena Velin, varajäsen Eeva Nurmi
- Perinne-Elo (perinnemaisematyöryhmä), asiantuntijajäsen Hannele Partanen 31.9.2016 saakka ja 1.10.2016 alkaen Leena Lahdenvesi-Korhonen.
- RUOKA&MATKAILU strategian jalkauttamisprojektin ohjausryhmä, jäsen Miia Nätti
- Ruokatiedon Elintarviketietoasetuksen koulutushankkeen ohjausryhmä, jäsen Mirja Hellstedt
- Suomen Kotiseutuliiton Kulttuuriympäristö ja kansalainen -hankkeen ohjausryhmä, jäsen Leena Lahdenvesi-Korhonen
- Työtehoseuran valtuuskunta, jäsen Mirja Hellstedt
- Työ- ja elinkeinoministeriön Kuluttaja-asiain neuvottelukunta, jäsen Mirja Hellstedt, varajäsen Silja Varjonen
- Vihervuosi 2016, johtoryhmän jäsen Hannele Partanen 31.9.2016 saakka ja 1.10.2016 alkaen Leena Lahdenvesi-Korhonen.
- Ympäristöpalvelut-työryhmä, ProAgria Keskusten Liitto, jäsen Hannele Partanen

JULKAISUT

Maa- ja kotitalousnaisten historiikki

Kirjailija FT Kirsti Manninen kirjoitti toimintavuonna valmiiksi Maa- ja kotitalousnaisten Omat avaimet Maa- ja kotitalousnaisten yhteistyön ja neuvonnan historiaa -teoksen. Kirsti Mannisen apuna historiikin työstämisessä oli Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen entinen toiminnanjohtaja Liisa Niilola. Historiikin tuottamista tukivat mm. Keskitien, Maatalousnaisten ja Salaojituksen Tukisäätiöt, useat maataloussäätiöt sekä monet Maa- ja kotitalousnaisten jäsenyhdistykset. Teos julkistettiin 9.4.2016 Helsingin yliopiston juhlasalissa.

Kuva 1. Omat avaimet Maa- ja kotitalousnaisten yhteistyön ja neuvonnan historiaa -teos

Ammatti- ja järjestölehti KOTI ja maaseutu

Toimintavuonna tuotettiin 10 lehteä. Lehden tilaajamäärä oli keskimäärin noin 8 800, joista vapaakappaleiden osuus oli 430 lehteä. Lehteä rahoitettiin ensisijaisesti tilausmaksuilla.

Vuoden yleisenä teemana oli hyvinvointi. Kolmessa ensimmäisessä lehdessä keskityttiin fyysiseen hyvinvointiin, nelosnumerosta alkaen mielen hyvinvointiin. Sarja jatkuu vuoden 2017 keväälle.

Teemalehdet:

- maaliskuu: metsä
- huhtikuu: juhlat
- syyskuu: käsityö
- lokakuu: kekri
- marraskuu: jouluk.

Lehden tasoa pidettiin korkeana mm. käyttämällä taitaviksi osoittautuneita toimittajia ja kuvaajia. Tarvittaessa kuvituksessa hyödynnettiin kuvapankkien kuvia. Sisältörunko oli pääosin suunniteltu etukäteen varsinkin sesonkiin sitoutuviissa jutuissa.

Erityisesti maisemanhoidon- ja ruokajuttuja suunniteltiin yhdessä Keskuksen asiantuntijoiden kanssa. Lehden ruokaohjeet olivat omien asiantuntijoidemme laatimia, ja osa Superruokaa Pohjolasta -hankkeessa tuotettuja. Puheenjohtajamme Maija Silvennoinen aloitti oman ruokapalstansa vuoden viimeisessä lehdessä. Palsta jatkuu vuonna 2017.

Keskuksista pyydettiin vinkkaamaan aiheita, joissa esille pääsevät omat asiantuntijamme. Maisema-asiantuntijoita (7), yritysasiantuntijoita (3) sekä järjestön ihmisiä (10) tuotiin esille yhteensä 20 lehtijutussa.

Jäseniin pidettiin yhteyttä kysymällä juttuideoita ja palautetta. Lehden Facebook- ja kotisivunäkyvyyteen sekä nettilehteen käytettiin aikaa.

Noin 100 aktiivista asiamiestä markkinoi lehteä. Erilaisia kampanjatarjouksia toteutettiin maa- ja kotitalousnaisten tapahtumissa. Maa- ja kotitalousnaisten ja ProAgrian henkilökunnalle tarjottiin mahdollisuus tilata lehti puoleen hintaan itselle tai lahjaksi.

Ilmoittelua tehtiin omassa lehdessä, Maatalouskalenterissa ja ProAgrian maakunnallisissa lehdissä. Piirikeskuksia varten tehtiin malli-ilmoitus. Lisäksi tuotettiin tilauslipuke, pöytäpuhuja ja markkinointilehtinen käytettäväksi asiamiesten ja piirikeskusten tekemässä markkinoinnissa sekä lahjakortti nettisivulta tulostettavaksi.

Muut julkaisut ja aineistot

Historiikin ja Koti ja maaseutu -lehden lisäksi tuotettiin avaintulosalueittain erilaisia neuvontatyötä tukevia aineistoja ja materiaaleja. Niistä kerrotaan myöhemmin eri avaintulosalueiden toiminnan tulosten raportoinnin yhteydessä.

KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

The Associated Country Women of the World

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus on Maailman maaseutunaisten, The Associated Country Women of the World eli ACWW:n, jäsen.

Maahanmuuttajien kotouttaminen

Suomeen saapui vuonna 2015 ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, yhteensä 32 476 henkilöä. Määrän kasvu on seurausta maailmalla vallitsevasta pakolaiskriisistä. Turvapaikanhakijat lähtevät kotimaastaan monista syistä kuten pakoon sota, vainoa tai turvattomuutta. Vuosina 2015–2016 tehdyistä turvapaikkapäätöksistä noin 26 prosenttia oli myönteisiä. Maa- ja kotitalousnaiset osallistuivat valtakunnallisesti maahanmuuttajien kotouttamiseen työ- ja elinkeinoministeriön rahoituksella.

Viennin edistäminen

Toimintavuonna panostettiin vientiä edistävien toimenpiteiden suunnitteluun yhteistyössä mm. Luonnonvarakeskuksen (Luke) ja Ruokatieto Yhdistys ry:n kanssa liittyen Arktisuus elintarvikeviennin kärkenä -hankkeeseen. Tavoitteena on ollut tukea yritysten vientivalmiuksia.

TOIMINTA ERI AVAINTULOSALUEILLA

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Tuotekehitys ja osaamisen kehittäminen

Tuotekehitystä tehtiin toimintavuonna pääasiassa hankkeiden ja yritysyhteistyön kautta sekä vuoden 2017 Maistuva maaseutu -kampanjaa silmällä pitäen. Tuotteina kehitettiin ruokakurssit ArkiMaku, Makeaa jouluksi ja Kekri – perinteistä sadonkorjuun juhlaa.

Maa- ja kotitalousnaiset Keskuksen edustajat olivat mukana Suomi 100 -juhlavuoden Syödään yhdessä -hankkeen suunnittelutyöryhmässä, johon osallistui kymmeniä eri toimijoita. Oman organisaation sisällä yhteistyössä muiden avaintulosalueiden edustajien kanssa suunniteltiin Suomi 100 –juhlavuotta teemalla ”Maistuva maaseutu”. Juhlavuonna tuodaan esiin mm. maa- ja kotitalousnaisten ruokaosaamista sekä alueellista ruokakulttuuria perinteet, nykypäivä ja tulevaisuus huomioiden.

Asiantuntijoiden osaamista vahvistettiin koulutuspäivillä (tammikuussa 2 päivää) ja webex-koulutuksilla (9 kpl).

Tuotteiden ja osaamisen kehitysprosessin uudistaminen aloitettiin ruoka-asiantuntijoiden haastatteluin. Haastatteluilla pohjustettiin osaamis- ja tuotekartoitusta. Ruoka- ja yritysasiiantuntijoiden yhteistä osaamiskartoitusta valmisteltiin kevään ja syksyn aikana. Varsinainen kehitysprosessi jouduttiin siirtämään seuraavalle vuodelle muun muassa hankkeiden ja yritysyhteistyön viedessä kehityspäälliköiden resursseja.

Tuotekehitystä ja osaamisen kehittämistä toteutettiin opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella.

Hankkeet

Hankkeilla edistettiin erityisesti lasten ruokakasvatusta ja terveyttä edistäviä ruokavalintoja sekä lähiruuan käyttöä.

Kasvisaarten arvoitus leikki-ikäisille

Maa- ja metsätalousministeriön osarahoittamassa *Kasvisaarten arvoitus leikki-ikäisille* -hankkeella lisättiin leikki-ikäisten (3–7 -vuotiaiden) lasten kasvien, hedelmien ja marjojen käyttöä käytännönläheisellä ja aistilähtöiseen ruokakasvatukseen perustuvalla neuvonnalla. Hankkeessa toteutettiin toimintavuonna yhteensä 215 tapahtumaa, joilla tavoitettiin 8 219 lasta ja 1 550 aikuista. Hanke oli esillä myös Herkkujen Suomi -tapahtumassa Helsingissä elokuussa.

Hanke onnistui erinomaisesti tavoitteessaan. Palautekyselyyn vastanneista 85 % oli sitä mieltä, että tapahtumat onnistuivat lisäämään lasten kiinnostusta kasviksia kohtaan paljon tai erittäin paljon. Erittäin hyvä tulos saavutettiin myös päiväkotien henkilökunnan osalta. Kiinnostus aistilähtöistä ruokakasvatusta kohtaan lisääntyi 80 %:n vastanneista mukaan paljon tai erittäin paljon. Myös avoin palaute kertoi onnistumisesta:

- ”Ruokailussa vieressä istunut tyttö kertoi, että isi oli heti ostanut hänen pyynnöstään punakaalta välipalaksi. = Paras palaute!”

- *”Päiväkotimme kaikki kasvattajat olivat erittäin tyytyväisiä ja ilahtuneita Kasvisaarten arvoituksesta! Lapset nauttivat kovasti tuokiosta, osallistuivat innokkaina ja olivat aidosti kiinnostuneita. Parhaita kommentteja kuulimme seuraavana päivänä lasten vanhemmilta, jotka kertoivat, kuinka iltapalalla oli innokkaina tutkittu hedelmiä ja vihanneksia oman suurennuslasin avulla. Iso plussa myös todella hyvästä ja monipuolisesta aineistosta! Kasvisaarten arvoitus antoi myös meille kasvattajille hyviä vinkkejä siitä, kuinka kasviksiin ja ruokaan voi tutustua lapsia motivoivalla ja innostavalla tavalla. Suuri kiitos siis teille! :)”.*

Maa- ja kotitalousnaisten toiminta aistilähtöisen ruokakasvatuksen parissa herätti kiinnostusta myös kohderyhmän ulkopuolella. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan pääsihteeri Arja Lyytikäinen esitteli hanketta Sapere-menetelmän sovelluksena ja Suomen raportin osana kansainvälisessä Sapere scientific meetingissä, Norjassa 5.-7.9.2016. (The 6th Sapere workshop; The theme of this years' program is The Role of Food Education in Children's Food Behaviour and Preferences).

Lisäksi YK:n maatalous- ja elintarvikejärjestö (FAO) on ollut kiinnostunut aiheesta. Yhteyshenkilölle esiteltiin hankkeen toteutusta ja sisältöjä esimerkkinä siitä, kuinka ravitsemussuositusten mukaista neuvontaa viedään käytäntöön.

Missä leipä kasvaa

Yhteistyössä Leipätiedotuksen kanssa lisättiin koululaisten, vanhempien ja opettajien tietoisuutta monipuolisesta ja terveellisestä ruokailusta *Missä leipä kasvaa* -hankkeella. Maa- ja kotitalousnaisten toiminnallisessa neuvonnassa korostettiin hiilihydraattien laatua, kuidun tärkeyttä ja riittävää saantia sekä sokerin kulutuksen vähentämistä. Tavoitteena on ollut lisätä täysjyväviljatuotteiden ja kasvien kulutusta hyvinä kuidun lähteinä. Toimintavuonna järjestetään 75 tapahtumaa koululaisille eri puolella Suomea. Missä leipä kasvaa -tapahtumiin osallistui vuonna 2016 yhteensä 4 395 kävijää, joista oli 4 030 lapsia ja 365 aikuisia. Keskimäärin yhteen tapahtumaan osallistui noin 54 lasta ja 5 aikuista. Myös nämä tapahtumat saivat kouluilta runsaasti myönteistä palautetta. Hanketta osarahoitti maa- ja metsätalousministeriö.

Syö hyvää

Kuluttajaliiton hallinnoimassa ja RAY:n rahoittamassa *Syö hyvää* -hankkeessa jatkettiin ravitsemussuositusten jalkauttamista ja lasten sekä lapsiperheiden terveellisten ruokavalintojen tukemista havainnollisia toimintapisteitä sisältävillä infotilaisuuksilla perhekahviloissa ja muissa lapsiperheiden kokoontumispaikoissa. Lapsiperheille suunnattuja *Syö hyvää* -tapahtumia järjestettiin 21 kpl ja tapahtumiin osallistui yhteensä 680 aikuista ja 632 lasta. Samassa hankkeessa tuettiin myös ikääntyvien terveyttä edistäviä ruokavalintoja havainnollisilla luentotilaisuuksilla. Tilaisuuksia järjestettiin 42 kpl ja niillä tavoitettiin 2 094 ikääntynyttä osallistujaa.

Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan – superruokaa Pohjolasta

Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan - superruokaa Pohjolasta -hankkeen tavoitteena oli lisätä lähiruuan tunnettuutta ja käyttöä kotitalouksissa mm. innostavalla viestinnällä, joka kannustaa ja ohjaa luonnontuotteiden ja lähellä kasvavien sekä tuotettujen raaka-aineiden kuten marjojen, kasvien, täysjyväviljatuotteiden, rypsiöljyn ja luonnonkalan käyttöön. Hanketta osarahoitti maa- ja metsätalousministeriö. Toimintavuoden aikana hankkeessa oltiin mukana yhteensä 86 yleisötapahtumassa, joilla tavoitettiin lähes 20 000 henkilöä. Lisäksi järjestettiin 88 ruokakurssia, joilla oli 1 221 osallistujaa.

Pure peruna

Toimintavuonna käynnistyi niin ikään maa- ja metsätalousministeriön osarahoittama perunan käytön lisäämiseen tähtäävä Pure peruna -hanke yhteistyössä Haaga-Helia ammattikorkeakoulun kanssa. Toimenpiteet suunnataan erityisesti nuorille. Hankkeessa kehitettiin innovatiivisia käyttötapoja perunalle.

Yhteinen keittiö

Toimintavuonna osallistuttiin sosiaali- ja terveysministeriön Kärkihankehakuun Yhteinen keittiö -hankekonsortiossa. Konsortio sai hankkeelle rahoitusta ja työ käynnistyy vuonna 2017.

Future Crops

Yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen (Luke) ja muiden yhteistyökumppanien kanssa suunniteltiin ja käynnistettiin Future Crops – Uusia kasvilajeja tuotantoon – tietoa ja elämyksiä kysynnän ja liiketoiminnan tueksi -hanke, jonka tavoitteena on mm. vahvistaa uusiin ja erikoisiin viljelykasveihin liittyvien liiketoimintojen mahdollisuuksia tiedon siirtoa lisäämällä, verkostoitumiseen ja yhteistyöhön aktivoimisella sekä kuluttajien kiinnostusta kasvattamalla.

Viestintä ja yritys yhteistyö

Toimintavuonna jatkettiin viestintää Ruokaneuvot-konseptilla tuottaen 10 sesonginmukaista reseptikokonaisuutta kuvineen. Kokonaisuuksia hyödynnettiin Koti ja maaseutu -lehdessä, mediatiedottamisessa, nettisivuilla ja sosiaalisessa mediassa (mm. Pinterest, Facebook). Toteutus opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella.

Lisäksi ruokaneuvonnan viestintää tehtiin neuvonnan osalta ja hankkeiden kautta. Viestinnän toimenpiteitä ja tuloksia on avattu tarkemmin kohdassa Viestintä ja markkinointi (s.19).

Sidosryhmäyhteistyön lisäksi toimintavuonna keskityttiin erityisesti yritys yhteistyön laajentamiseen. Neuvotteluita käytiin lukuisten tahojen kanssa. Yhteistyötä kehitettiin erityisesti Maku-lehden kanssa ja järjestettiin yhteistyössä viisi Makeaa jouluksi - ruokakurssia. Lisäksi lehti tarjosi sisällön ArkiMaku -kurssiin sekä tarjouksia Maa- ja kotitalousnaisten jäsenille. Yhteistyö aloitettiin myös Valo24-yrityksen sekä Verso Foodin kanssa. Lisäksi neuvottelut vuoden 2017 yhteistyöstä Plastexin, Laihian Mallas/Kymppi-Maukkaat ja Myllyn Paras -yritysten kanssa saatiin vauhtiin toimintavuoden puolella.

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON PALVELUT

Tuotekehitys

Maiseman- ja luonnonhoidon palveluita ja tuotteita arvioitiin alueellisista lähtökohdista ja tarpeista. Syksyn aikana pidettiin maisemapalveluiden kehityskeskustelut neljässä piirikeskuksessa: Pohjois-Savossa, Etelä-Savossa, Pohjois-Karjalassa ja Keski-Suomessa. Keskustelujen pohjalta muodostettiin kolme palvelukehitysryhmää: Kulttuuriympäristö ja maisema, luonnonmonimuotoisuus sekä rannat ja vesiympäristö. Palvelukehitysryhmät aloittavat toimintansa vuoden 2017 alussa. Maisema-asiantuntijoiden lisäksi ryhmissä tullaan hyödyntämään sekä ruoka- että yritysasiiantuntijoiden asiantuntemusta. Piirikeskusten maisemapalveluiden kehityskeskustelut jatkuvat myös vuonna 2017. Tuotekehitystä toteutettiin opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella.

Hankkeet

Rannat kuntoon

Valtakunnallisessa Rannat kuntoon -hankkeessa kehitettiin muunneltavissa oleva toimintamalli rantojen kunnostamiseksi yhteistyöllä maanomistajien ja eri toimijoiden kanssa. Toimintamalli syntyi kuudessa maakunnassa toteutettujen erilaisten kunnostuspilottien kokemuksella ja testauksella. Rantojen kunnostamisen kokonaisuus jaettiin toimintamallin lisäksi pienemmiksi, toimintamallia tukeviksi, osahojeiksi. Näitä ovat Rannan kunnostamisen ABC, Vesistön kunnostushankkeiden rahoitus, Rannan perinnebiotoopit, Rannan rakenteet, Rantametsän hoito, Ruoppaus, Ruoppaus- ja kasvimassan hyötykäyttö, Suojavyöhykkeet ja kosteikot, Uimarannan ja uimapaikan kunnostaminen, Vesikasvillisuuden poisto, Vesistötilan arviointi ja Vieraslajien torjunta. Toimintamalli osahojeineen julkaistiin Maa- ja kotitalousnaisten kotisivuilla www.maaajakotitalousnaiset.fi/rannatkuntoon. Ympäristöministeriö tuki Rannat kuntoon -hanketta (5.6.2015-31.12.2016) ravinteiden kierrätyksen edistämistä ja Saaristomeren tilan parantamista koskevasta Raki-ohjelmasta.

Tietoa rantojen kunnostamisesta tarvitaan ja halutaan

Hankkeen rahoituksella osallistuttiin omalla Rannat kuntoon- osastolla Viheralan ammattilaisten Viherpäiville 10- 11.2.2016. Hankkeessa myös järjestettiin kaksi päiväinen opintomatka maa- ja kotitalousnaisten maisema-asiantuntijoille. Opintomatkan sisältönä olivat mm. rannan kunnostus- ja hoitotarpeen arviointi, hoitotavan valinta, vesikasvillisuuden niitto, vesikasvit, luvat ja ilmoitukset. Hanketta rahoitti Maa- ja vesiteknikan Tuki ry.

Arvokkaiden maisema-alueiden arvostuksen nostaminen

Arvokkaiden maisema-alueiden arvostuksen nostaminen -hankkeessa järjestettiin kolmella pilottialueella maisematyöpajat. Maisematyöpajan järjestämiseen sisältyi tarkka suunnittelu, yhteistyö, kohteeseen toteutettavan työpajan käytännön toteutus ja yhteenveto sekä työpajaviestintä. Työpajat toteutettiin Etelä-Savossa, Pirkanmaalla ja Päijät-Hämeessä. Kokeellisten maisematyöpajojen avulla kehitettiin viestinnän toimintamalli, missä erilaiset toimijat saadaan yhdessä keskustelemaan maiseman arvoista ja mahdollisuuksista. Toimintatavalla voidaan myös lisätä asukkaiden ja maanomistajien tietoisuutta ja ylpeyttä arvokkaista maisema-alueista sekä saada heitä löytämään mahdollisuuksia hyödyntää alueiden arvoja. Käytännönläheinen maastossa kohteisiin tutustuminen myös vähentää tulevaisuuden mahdollisia ristiriitoja arvokkaisiin maisema-alueisiin liittyvissä kysymyksissä parantamalla maankäytön suunnittelijoiden, maanomistajien, maaseutuyrittäjien ja asukkaiden välistä yhteistyötä ja ymmärrystä. Hankkeessa myös julkaistiin Maisema-opas

arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun. Arvokkaiden maisema-alueiden arvostuksen nostaminen -hanketta (25.10.-31.12.2016) rahoitti ympäristöministeriö.

Koulutusta valtakunnallisesti ja alueellisesti

Asiantuntijoille järjestettiin ”Tämän hetken ja tulevaisuuden mahdollisuutemme” koulutus Helsingissä 20.–21.1. Rantojen hoitoon liittyvä koulutus pidettiin Tammelassa 20.–21.6. Vuoden aikana pidettiin yhteensä kolme webex-koulutusta ajankohtaisista hankeasioista sekä kolme webex-kokousta Rannat kuntoon -hankkeen toiminnasta. Tammikuun koulutus toteutettiin opetus- ja kulttuuriministeriön tuella sekä kesän koulutuspäivät Maa- ja vesitekniiikan tuki ry:n tuella.

Viestintä

Valtakunnallinen ja alueellinen sidosryhmätyö on kulttuuriympäristöalalla tärkeää. MKNK välitti aktiivisesti tietoa maisema-asiantuntijoille eri sidosryhmien ja hankkeiden ajankohtaisista asioista.

Maiseman- ja luonnonhoidon tuotekehityksen tuloksena syntynyttä NEUVO2020-tuotetta ”Maisema- ja luontokohteiden kartoitus ja neuvonta” markkinoitiin aktiivisesti viljelijöille ja erityisesti hevosyrittäjille vuonna 2016.

Osallistuimme Vihervuoden 2016 toiminnan suunnitteluun ja ohjaukseen Vihervuoden johtoryhmässä ja sen toteutukseen eri tapahtumissa. Olimme esillä Viherpäivillä Jyväskylässä 10.–11.2. omalla osastolla. Osallistuimme Vihervuoden pääjuhlaan Hämeenlinnassa sekä päätösjuhlaan Helsingissä. Vihervuoden 2016 teemaa ”Suomalainen maisema” hyödynnettiin maiseman- ja luonnonhoitoon liittyvässä viestinnässä sekä alueellisissa hankkeissa.

Toisen kerran järjestetty Vuoden maisemateko -kilpailu oli osa Vihervuoden toimintaa. Kilpailuun saatiin kaikkiaan 50 ehdotusta, joista valittiin 13 alueellista voittajaa. Maisemateot olivat hyvin esillä paikallismedioissa. MKNK valitsi alueiden voittajista vuoden 2016 maisemateoksi Koskenkylän-Lehtolan kyläläisten ehdotuksen Saarijärveltä Keski-Suomesta. Kyläläiset ovat viiden vuoden ajan kunnostaneet Iso-Löytänän ja Saarijärven vesireitin välistä aluetta. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus myönsi kyläläisille Vuoden maisemateko -tunnustuksen pitkäjänteisestä ja monipuolisesta kulttuurimaiseman hoidosta. Kilpailu jatkuu myös vuonna 2017. Kilpailua rahoitettiin opetus- ja kulttuuriministeriön tuella.

Rannat kuntoon -hanke sai paljon julkisuutta erityisesti alueellisesti sekä median että Facebook-sivujen kautta. Yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa toteutettu Maisema-oppaan julkaiseminen kiinnosti mediaa niin valtakunnallisesti kuin alueellisestikin. Maisema-asiantuntijoiden alueellinen hanketoiminta näkyi maakunta- ja paikallismediassa hyvin.

YRITYSPALVELUT

Tuotekehitys ja osaamisen kehittäminen

Maistuvan, viihtyisän ja elinvoimaisen maaseudun lisäämiseksi kehitettiin ruoka-, matkailu- ja elintarvikeyrityksille suunnattuja palveluja ja koulutusaineistoja. Palveluja tarkasteltiin mm. yritystukien näkökulmasta. Tuotekehitystä tehtiin yhteistyössä yritysasiantuntijoiden kanssa, ja sitä koordinoi Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen kehityspäällikkö.

Maa- ja kotitalousnaisten yritysasiantuntijoiden osaamista vahvistettiin toimialakohtaisilla koulutuspäivillä 19.-20.1. aiheina mm. sosiaalinen media ja elintarvikkeiden suoramyyni. Vuoden aikana järjestettiin myös webex-kokouksia ja -koulutuksia (10 kpl).

Ruoka- ja yritysasiantuntijoiden yhteistä osaamiskartoitusta valmisteltiin kevään ja syksyn aikana. Varsinainen kehitysprosessi jouduttiin siirtämään seuraavalle vuodelle muun muassa hankkeiden ja yritysyhteistyön viedessä kehityspäällikköiden resursseja.

Tuotekehitystä ja osaamisen kehittämistä toteutettiin opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella.

Pakkausmerkinnät kerralla kuntoon -koulutuskierros

Euroopan unionin uusi elintarviketietoasetus astui voimaan joulukuussa 2014. Siirtymäaika ravintoarvomerkintöjen osalta päättyi 13.12.2016. Yhteistyössä piirikeskusten ja alueellisten valvontaviranomaisten kanssa järjestettiin opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella elintarvikeyritysten edustajille Pakkausmerkinnät kerralla kuntoon -koulutuskierros seuraavilla paikkakunnilla: Savonlinna (7.9.), Ruovesi (29.9.), Kalajoki (4.10.), Seinäjoki (6.10.), Kaustinen (10.10.), Oulainen (12.10.), Lieto (17.10.), Huittinen (18.10.), Hartola (18.10.), Kajaani (20.10.), Hamina (25.10.) ja Saarijärvi (27.10.). Tilaisuuksiin osallistui kaikkiaan noin 220 henkilöä.

Minustako mikro? -verkostoitumistapahtumat yrittäjyyttä suunnitteleville naisille

Maa- ja kotitalousnaiset, Taitoliitto ja Yrittäjänaiset järjestivät verkostoitumis- ja infotilaisuuksia mikroyrittäjyyttä suunnitteleville tai sitä pohtiville naisille. Järjestöt toteuttivat yhteistyössä kolmetoista Minustako mikro -tapahtumaa eri puolilla Suomea 21.–25.11. Samalle viikolla vietettiin Euroopan laajuista pienten ja keskisuurten yritysten teemaviikkoa (European SME week). Lisäksi pidettiin em. kolmen järjestön yhteistyönä 25.11. eduskunnan kansalaisinfossa tapahtuma kansanedustajille ja nostettiin esiin keskeisiä yrittämiseen liittyviä asioita. Maa- ja kotitalousnaisten osalta viikon tapahtumat järjestettiin opetus- ja kulttuuriministeriön tuella.

Kampanja Suomen itsenäisyyden juhluvuodelle

Yhteistyössä muiden avaintulosalueiden edustajien kanssa osallistuttiin Suomi 100

-juhluvuoden suunnitteluun teemalla ”Maistuva maaseutu”. Juhluvuonna tuodaan esiin mm. maakuntien yrityksiä ja niissä tuotettuja elintarvikkeita, ruokapalvelu- ja maaseutumatkailuyrityksiä ruokatuotteineen ja ruokamatkailun kärkituotteita. Juhluvuoden asioita ja tapahtumia esitellään juhluvuonna avattavalla www.maistuvamaaseutu.fi – sivustolla. Suunnittelutyö rahoitettiin opetus- ja kulttuuriministeriön tuella.

Hankkeet

Elintarviketietoasetuksen koulutushanke

Ruokatieto ry:n hallinnoimassa ja maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa Elintarviketietoasetuksen koulutushankkeessa jatkettiin pakkausmerkintä-muutoksista tiedottamista koulutustilaisuuksissa, joita järjestettiin Seinäjoella (11.2.), Raisiossa (17.2.), Porissa (18.2.), Rovaniemellä (17.3.) ja Kajaanissa (18.3.).

Osallistujien määrä tilaisuuksissa oli 15–35 henkilöä. Kaikkiaan koulutuksiin osallistui yhteensä 122 henkilöä. Palaute tilaisuuksista oli pääasiassa hyvää. Tilaisuuksia pidettiin ajankohtaisina ja kiinnostus aiheeseen herätti paljon kysymyksiä. Kehitysehdotuksena osallistujat toivoivat käytännönläheisempää lähestymistapaa sekä konkreettisia neuvoja ja ohjeita.

Hankkeiden suunnittelua

Toimintavuonna aloitettiin suunnitella kolmea hanketta, joiden viimeistely siirtyi seuraavalle vuodelle. Yhteistyössä Lahden ammattikorkeakoulun ja useamman piirikeskuksen edustajan kanssa suunniteltiin Design kylät -hanketta, missä tavoitteena on kehittää kuuden valitun kylän vetovoimaa siten, että niiden profiilit terävöityvät ja kirkastuvat vaikuttaen sekä kylien sisäiseen kehittämisaktiivisuuteen että kylien kiinnostavuuteen matkailijoiden keskuudessa.

Toinen hanke liittyi kiertomatkailetuotteiden kehittämiseen yhteistyössä Lomalaidun ry:n kanssa. Kolmas, yritysryhmähanke, lähti yritysten tarpeesta. Sen tavoitteena oli saada yrityksille tietoa uusien marjalajikkeiden ja eri tavoin käsitellyiden marjojen ravintoarvoista.

Viestintä

Toimintavuonna viestittiin pakkausmerkintäkiertueesta, Minustako mikro -tapahtumista sekä suoramyynnistä. Keskus valmisteli materiaaleja verkostoitumis- ja koulutustapahtumien alueellista viestintää varten sekä tiedotti ja markkinoi tapahtumia valtakunnallisesti. Eduskunnan tapahtuman yhteydessä julkaistiin kolmen järjestön kannanotto naisryrittäjyyteen liittyen. Yrityspalveluiden medianäkyvyys viisinkertaistui edellisvuoteen nähden. Vuoden lopussa perustettiin nettisivuille rittäjyyttä käsittelevä blogi, jota kirjoittaa yritysasiantuntija Soili Hypén.

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Varautuminen

Maa- ja kotitalousnaisten yhtenä kampanjateemana toimintavuonna oli ruoka-asioihin varautuminen poikkeustilanteissa. Piirikeskuksille ja yhdistyksille tuotettiin varautumista ja kotivaraa käsittelevä esitys neuvonta-aineistoksi ja keskustelun pohjaksi. Ennakkotietojen mukaan aiheet olivat hyvin esillä yhdistysten toiminnassa.

Paloturvallisuusviikon Päivä Paloasemalla -tapahtumiin kehitettiin konsepti, jossa tapahtuman tarjoilujen järjestämisen ohella esiteltiin maa- ja kotitalousnaisten kykyä olla mukana poikkeustilanteiden muonituksessa. Lisäksi yhdistysten käytettävissä oli vinkkitaulu, jossa muistutettiin keittiön paloturvallisuuteen liittyviä asioita. Uusi konsepti otettiin hieman arkaillen käyttöön ja yhteistyötapahtumat jäivät vähäiseksi.

Jäseniä kannustettiin osallistumaan Naisten Valmiusliiton järjestämiin Nastaharjoituksiin varautumistaitojen kartuttamiseksi. Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen edustaja osallistui varautumisharjoitukseen poikkeusolojen varalle.

Varautumiseen liittyvät toimenpiteet ja aineistot on tuotettu opetus- ja kulttuuriministeriön tuella.

Naisvoimaa-päivänä puhuttiin superruosta

Superruokaa Pohjolasta -tapahtumia oli suunniteltu Naisvoimaa-päivän 30.1.2016 aiheeksi. Aiheesta kiinnostuttiin kovasti, ja tapahtumia järjestettiin pitkin vuotta. Tilaisuuksissa hyödynnettiin Superruokaa Pohjolasta -hankkeen materiaalia ja opastettiin osallistujia hyödyntämään lähialueiden terveellisiä raaka-aineita.

Omat avaimet Maa- ja kotitalousnaisten yhteistyön ja neuvonnan historiaa -teoksen julkistamistilaisuus

Maa- ja kotitalousnaisten historiikki julkistettiin lauantaina 9.4.2016 Helsingin yliopiston juhlasalissa lämminhenkisessä juhlassa. Juhlavieraita oli noin 400, joista suurin osa oli jäseniä, toimihenkilöitä ja muita kutsuvieraita. Opetus- ja kulttuuriministeriön tervehdyksen tilaisuudessa esitti kansliapäällikkö Anita Lehikoinen. Historiikki esitettiin kirjailija, FT Kirsti Mannisen laatimana yhdeksänä kuvaelmana maaseudun naisen elämästä. Kuvaelmiin liitetystä musiikkiesityksistä vastasivat Tuija Saura säestäjänään Iina Kivimäki. Esityksissä oli mukana harrastajateatterilaisia sekä entisiä että nykyisiä toimihenkilöitä.

Kuvat 2 & 3: Omat avaimet Maa- ja kotitalousnaisten yhteistyön ja neuvonnan historiaa -teoksen julkistamistilaisuudesta.

Osa juhlavieraista yhdisti matkaan vierailun Helsingin kevätmessuilla Helsingin Messukeskuksessa, jossa voi osallistua samalla kertaa Lähiruoka & Luomu, Kevätpuutarha, Oma Koti, OmaMökki ja Sisusta -messuille.

Impinpäivän vieraslajitalkoot

Maa- ja kotitalousnaisten yhdistyksiä kannustettiin järjestämään vieraslajien hävitystalkoita Impin päivänä 11.6.2016. Tapahtumalle tehtiin ohjeistus.

Maahanmuuttajien kotoutumista tukevan järjestötoiminnan koordinoiminen ja osaamisen vahvistaminen -hanke

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry sai maahanmuuttajien kotouttamiseen hankerahoituksen työ- ja elinkeinoministeriöstä. Hanketta toteutettiin kahdeksan piirikeskusten alueella. Hankkeen tarkoituksena oli koordinoita ja vahvistaa paikallisten yhdistysten toimintaa maahanmuuttajien kotouttamistoiminnassa.

Hanketta toteutettiin eri tavoin eri puolella Suomea. Suosituimpia olivat erilaiset ruokakurssit, joissa tutustuttiin sekä suomalaisen että maahanmuuttajien ruokakulttuuriin. Maahanmuuttajien kanssa toteutettiin myös tarjoiluja yhteisiin tilaisuuksiin ja pop up -kahvilaan. Kainuussa järjestettiin vapaaehtoisten kanssa palstaviljelyä, Etelä-Savossa kylvettiin siemeniä ja kouluttiin taimia yhdessä. Keski-Suomessa avustettiin vastaanottokeskuksen kasvimaan muokkauksessa ja maahanmuuttajia otettiin mukaan vieraslajien kitkemiseen. Oulun piirikeskusten alueella tutustuttiin muun muassa luonnonyrteihin, ja muutamat maahanmuuttajat suorittivat poimijatutkintoja. Maatiloille järjestettiin tutustumisretkiä ja muuta yhteistä toimintaa. Erilaisiin tapahtumiin osallistui lähes 700 maahanmuuttajaa ja saman verran kantaväestöä.

Hankkeeseen ja sen toteutukseen ja tuloksiin liittyvää viestintää toteutettiin monipuolisesti eri kanavien kautta. Käytännössä huomattiin, että piirikeskusten toimihenkilöillä oli tärkeä työ toiminnan järjestelyjen toteuttamisessa.

Kuvat: 4,5 & 6: Maahanmuuttajien kotouttamistoimenpiteistä.

Kinkkutempu

Maa- ja kotitalousnaisille tarjoutui mahdollisuus olla mukana kinkkutempu-kampanjassa, jossa kerättiin kinkun paistossa valuneet rasvat talteen ja niistä tehtiin uusiutuvaa dieseliä. Kansalaiset lähtivät kiitettävästi mukaan hankkeeseen, ja kinkkurasvaa palautettiin noin 40 000 taloudesta. Uusiutuvaa dieseliä syntyi noin 10 000 litraa, jonka myyntiarvo oli 14 500 euroa. Dieselistä saadut tulot lahjoitettiin hyväntekeväisyyteen. Maa- ja kotitalousnaisten roolina oli viestiä asiasta ja muistuttaa, ettei paistinrasvoja saa kaataa viemäriin. Hanketta toteuttivat Kemianteollisuus, Neste, K-ryhmä, Lassila & Tikanoja, Suomen Pakkauskierrätys RINKI, Vesilaitosyhdistys, Honkajoki, Maa- ja kotitalousnaiset sekä YTP ry.

Vuoden maa- ja kotitalousnaisen valinta

Piirikeskukset valitsivat alueiltaan aktiivisia, järjestöä näkyväksi tuovia ja uusien toimijoiden innokkaita kannustajia vuoden maa- ja kotitalousnaisiksi. Valituiksi tulivat:

- Etelä-Pohjanmaa: Outi Hantula, Seinäjoen maa- ja kotitalousnaiset, Seinäjoki
- Etelä-Savo: Taina Harmoinen, Anttolan maa- ja kotitalousseura, Mikkeli, Anttola
- Etelä-Suomi
  - Etelä-Karjala: Tarja Husu-Tuuliainen, Lemminkäiset, Lemi
  - Häme: Kirsi Raiskio, Jokioisten Maa- ja kotitalousseura ry, Jokioinen
  - Kymenlaakso: Päivi Koskinen, Vehkalahden maa- ja kotitalousnaiset, Vehkalahti
  - Pirkanmaa: Ritva Mikkola, Lempäälän maa- ja kotitalousnaiset ry, Lempäälä
  - Uusimaa: Marja-Liisa Ratia, Vahijärven Maa- ja kotitalousnaiset, Askola
- Kainuu: Aino Lukkari, Tipasojan kyläyhdistys ry, Sotkamo
- Keski-Suomi: Sinikka Hytönen, Leivonmäen maa- ja kotitalousnaiset, Leivonmäki
- Länsi-Suomi
  - Satakunta: Aila Eskola, Harjavallan maa- ja kotitalousnaiset ry, Harjavalta
  - Varsinais-Suomi: Sirkku Mäkinen, Haitulan Haaranojan maa- ja kotitalousseura, Loimaa
- Oulu: Anita Koukkari, Muhoksen maa- ja kotitalousnaiset, Muhos
- Pohjois-Savo: Raija Penttinen, Kolmisopen maa- ja kotitalousseura ry, Siilinjärven Maa- ja kotitalousnaiset Kuopio, Nilsiä
- Lappi: Lapissa valittiin "vuoden maa- ja kotitalousmies", koska seura toimii sekä naisten, että miesten yhdistyksenä: Vesa Välimaa, Alkkulan maa- ja kotitalousseura, Ylitornio
- Pohjois-Karjala: Pohjois-Karjalassa valittiin vuoden Karelia à la carte yrittäjä: Männikön Pirtti, Ritva Ryttyläinen, Nurmes

Uusien järjestötuotteiden kehittäminen ja myynti

Ilmeuudistuksen myötä uusittiin välitysmyyntituotteista mm. t-paita, esiliinat ja kassi. Uusia järjestötuotteita olivat historiikki, puiset kattaus- ja pannunaluset, pellavafroteiset miesten ja naisten kietaisupyyhkeet sekä emännän, isännän ja vieraan käsipyyhkeet, kynttilä, maljakko, järjestölautasliinat ja joulutuotteina kaitaliina ja jouluiset lautasliinat.

VIESTINTÄ JA MARKKINOINTI

Uusi strategiakauden myötä toimintavuonna uudistettiin ja kehitettiin viestintää ja markkinointia. Uusi visuaalinen ilme julkistettiin helmikuun 1. päivä. Vuoden aikana uudistettiin suurin osa viestintämateriaaleista sekä koulutettiin ja sitoutettiin toimihenkilöitä uuteen ilmeeseen.

Sosiaaliseen mediaan panostettiin aikaisempaa voimakkaammin. Twitter-tili perustettiin ja Instagram otettiin aktiivikäyttöön. Asiantuntijoita koulutettiin somen käyttöön. Viestintävastuuta jaettiin enemmän piirikeskuksiin, erityisesti somessa.

Uuden toiminnanohjausjärjestelmän Myllyn myötä keväällä saatiin käyttöön uutiskirjeohjelma, jota testailtiin vuoden aikana markkinoinnissa ja sisäisessä viestinnässä.

Viestinnän koulutus

Tammikuussa 2016 jatkettiin edellisvuona aloitettua koulutussarjaa pitämällä Webex-klinikka Twitterin käytöstä. Asiantuntijoiden koulutuspäivien yhteydessä järjestettiin yhden päivän somekoulutus, johon osallistui valtaosa toimihenkilöistä. Viestintäpäällikkö koulutti Laukaalla keväällä 2016 Keski-Suomen yhdistysväkeä somen käyttöön.

Uudesta visuaalisesta ilmeestä ohjeistettiin aluksi sähköpostitse. Pidempi koulutus järjestettiin webexillä syyskuussa, kun uutta ilmettä oltiin jo kokeiltu erilaisissa painomateriaaleissa.

Viestintäasioita, kuten hankkeiden viestintää ja palveluiden markkinointia, käytiin läpi asiantuntijoiden palavereissa ja koulutuspäivillä. Viestintäpäällikkö osallistui koulutuspäiville ja webex-kokouksiin mahdollisuuksien mukaan. Viestintää pidettiin esillä liki jokaisessa toiminnanjohtajien tapaamisessa ja kokouksessa.

Viestintävastuun jakaminen

Viestintästrategiaan kirjattiin tavoitteeksi asiantuntijoiden osallistaminen valtakunnalliseen viestintään. Sosiaalisen median koulutuksissa korostettiin, että näkyvyys somessa on kaikkien vastuulla, ja kaikki saavat siihen osallistua. Instagram- ja Twitter-sisältö onkin ollut pääosin asiantuntijoiden tekemää. Lisäksi vuoden alussa perustettiin viestinnän tiimi, jolle kohdennettiin erillisrahoitusta viestinnän toteuttamiseen. Sosiaalisessa mediassa tämä työnjako toimi hyvin, mutta muissa viestinnän töissä (esim. nettisivujen päivittäminen, tiedotteiden kirjoittaminen jne.), olisi vaadittu enemmän ohjausta viestintäpäälliköltä, eikä siihen ollut riittävästi resursseja. Kokeilua jatketaan vuonna 2017, mutta keskittyen erityisesti sosiaaliseen mediaan.

Sisäinen viestintä

Me maa- ja kotitalousnaiset -sisäinen uutiskirje lähetettiin 8 kertaa. Uutiskirjeen vastaanottajina olivat Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskusten toimihenkilöt, piirikeskusten hallitukset, Keskuksen hallitus, ProAgria Keskusten liitto ja hallitus sekä ProAgrian viestijät. Uutiskirjeessä on koottuna ajankohtaisia asioita toiminnasta sekä piirikeskusten kuulumisia. Viestintäpäällikkö kokosi tiedotteen toimihenkilöiden teksteistä ja lähetti sen Myllyn uutiskirjeohjelmalla. Yhteisistä asioista viestittiin myös asiantuntijoiden webex-palavereissa, sähköpostitse, koulutuspäivillä ja muissa tapaamisissa.

Yhdistysviestintä

Maa- ja kotitalousnaisten yhdistyksille lähetettiin helmikuussa ja lokakuussa yhdistyskirje, jossa annettiin toimintavinkkejä ja tiedotettiin ajankohtaisista asioista. Vinkkejä tuotiin esiin myös internetsivuilla, erityisesti Yhdistyssivuilla, Maa- ja kotitalousnaisten Facebook-sivuilla sekä Koti ja maaseutu -lehdessä. Yhtenäistä viestintää tuettiin tekemällä Yhdistyssivuille materiaalia kampanjoista, mm. tiedote- ja esitepohjia, esimerkiksi Impin päivän tempauksesta.

Markkinointi

Yhteisen markkinoinnin lisääminen on yksi strategisista tavoitteista. Tätä on tehty pääosin tekemällä nettisivuille nostoja ajankohtaisista palveluista ja markkinoimalla niitä somessa (erityisesti Facebookissa). Muutamista palveluista (ruokakurssit, ympäristösopimukset) on tiedotettu myös medialle ja tehty aineistoa ProAgrian asiakaslehtiin. Vuoden aikana on keskusteltu siitä, että uutiskirjeet pitäisi ottaa vahvemmin käyttöön markkinoinnissa. Koska piireiltä on puuttuneet kunnolliset työvälineet, ei tätä olla pystytty toteuttamaan. Lisäksi on valmistettu yhteisiä esitteitä piirikeskusten käyttöön sekä osallistuttu mm. Viherpäiville. Päävastuu markkinoinnista on ollut piireillä. Markkinoinnin kehitys jatkuu vuonna 2017.

Mediaviestintä

Toimintavuonna lähetettiin Cision-palvelun kautta seuraavat 29 tiedotetta tai mediakutsua:

- Itse tehty ruisleipä lämmittää, 22.1
- Maa- ja kotitalousnaisille uusi ilme 1.2.
- Niityt ja maisemapellot kannattaa kartoittaa ja hoitaa 9.2.
- Härkäpavusta potkua päivään 18.2.
- Seitsemän terveellisintä superruokaa Pohjolasta 25.2.
- Pääsiäisenä herkutellaan ravintopommilla – katso terveysesut! 17.3.
- Kirsti Mannisen Omat avaimet on vahva kuvaus maaseudun naisten yhteistyöstä 22.3.
- Nyt etsitään Vuoden maisematekoa 1.4.
- Ympäristösopimukset haettavana – teetä suunnitelmat asiantuntijalla! 11.4.
- Juhlat alkakoon! 3.5.
- Ruuan suoramyyntillä lisää kannattavuutta 4.5.
- Raparperi on alkukesän upea herkku 25.5.
- Metsäkampanja vei 20 000 henkeä metsän ääreen 2.6.
- Jäähyväiset jättipalsamille – osallistu vieraskasvitalkoisiin! 10.6.
- Kotoutumista yhdessä tekemällä 20.6.
- Grillaa uusi kasvissato 28.6.
- Kesäkasvikset kutsuvat ruokarohkeita salapoliiseja 30.6.
- Hilloa curdiksi tai leivo kakuksi – kesäkurpitsa taipuu moneen 17.8.
- Pakkausmerkinnät uudistettava – tietoiskut ruokayrittäjille 23.8.
- Maisemateoille tunnustusta! Ilmoittaudu kilpailuun 30.9. mennessä 8.9.
- Älä säilö sitkeäksi - valmista sienet oikein 22.9.
- Kelluslehtisten kasvien juurakoiden poistaminen parantaa vesistöjen tilaa –kokemuksia Kangaslahdelta 4.11.
- Järjestöt naisryttäjien asialla – infotilaisuuksia viikolla 47 9.11.
- KUTSU: Tervetuloa opintoretelle arvokkaiisiin maisemiin 16.11.
- Maa- ja kotitalousnaisten tunnustuspalkinto Loimaan Naavanaisille 24.11.
- Maistuva maaseutu on Maa- ja kotitalousnaisten lahja 100-vuotiaalle Suomelle 24.11.
- Joulun juhlat kalaruuat 8.12.
- Vuoden maisemateko 2016 -tunnustus Saarijärven Koskenkylä-Lehtolaan 12.12.
- Rannat kuntoon -toimintamalli antaa selkeät ohjeet rantojen kunnostamiseen 20.12.

Lisäksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tehtiin kolme tiedotetta, jotka julkaistiin myös Maa- ja kotitalousnaisten kanavissa

- Välipalasta vauhtia hiihtolomalle! 19.2., Leipätiedotus lähetti
- Naisten yrittämisen esteet raivattava 23.11., yhteistyössä Taitoliiton ja Yrittäjänäisten kanssa
- Tuore opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun julkaistu 25.11., Ympäristöministeriö lähetti
- Mediatiedotteiden lisäksi juttuaiheita tarjottiin mm. Rannat kuntoon -hankkeesta ja Keskusten varsinaisesta kokouksesta. Historiikin julkaisutilaisuuteen kutsuttiin pääkaupunkiseudun mediaa.

Piirikeskusten tiedotustyötä tuettiin tekemällä heille tiedote- ja ilmoitus pohjia hankkeista ja kampanjoista, kuten Naisyrittäjäyystapahtumista ja Vuoden maisemateko -kilpailusta. ProAgrian asiakaslehtiin (kuusi eri alueellista lehteä, ilmestyvät 3–4 kertaa vuodessa, levikki yhteensä n. 80 000) tarjottiin 2–3 juttua kuvineen lehteä kohden. Jokaisessa lehdessä ilmestyi jotain, joko Keskusten tai piirikeskusten valmistelemaa Maa- ja kotitalousnaisten sisältöä.

Viestintäyhteistyö

Merkittävin yhteistyökumppani on ProAgria Keskusten liitto ja Keskukset. Viestintäpäällikkö osallistui ProAgria viestijöiden tapaamisiin ja kokouksiin sekä tiedotti viestijöitä tulevista viestintä- ja markkinointitoimenpiteistä.

Viestintäyhteistyötä tehtiin hankkeiden ja kampanjoiden osalta muiden järjestöjen ja tahojen kanssa. Uusia viestinnällisiä yhteistyökumppaneita olivat Taitoliitto ja Yrittäjänäiset

Mediaseuranta

Keskusten mediaseurantaa tehtiin sekä Cision-palvelulla että kokoamalla piirikeskusten tietoon tulleita osumia (lähinnä paikallis- ja maakuntalehdet ja radiot). Osumia saatiin yhteensä 786 kpl, josta kasvua edellisvuoteen oli miltei 30 % (2015 612 osumaa). Vuodesta 2014 medianäkyvyys on kasvanut yli 50 %.

Eniten näkyvyys kasvoi yrityspalveluissa, miltei viisinkertainen kasvu edellisvuoteen. Myös ruokaneuvot tiedotuksesta saatiin liki 50 % kasvu.

Taulukko: Medianäkyvyys 2016 ja 2015

	2016	2015
YHTEENSÄ	786	612
YHTEYDENOTTOJA	70	67
RUOKA	335	293
KANSALLISRUOKA	19	*
KASVISAARRE	51	48
KINKKUTEMPPU	23	*
LEIPÄ	16	13
RUOKA	74	72
RUOKANEUVOT	94	63
SYÖ HYVÄÄ	14	20
SUPER	43	42
MARJAT	*	35

PERUNA	1	*
MAISEMA	148	121
MAISEMA	66	43
MAISEMATEKO	45	41
METSÄ	3	21
RANNAT	34	16
YRITYS	70	12
MIKRO, NAISYRITTÄJYYS	18	*
PAKKAUSEMERKINNÄT	11	*
YRITYS	41	12
MUUT	233	186
MUUT JÄRJESTÖÖN LIITTYVÄT	102	88
PAIKALLISYHDISTYKSET	111	98
MAISTUVA MAASEUTU	8	*
MAAHANMUUTTAJA	10	*
VUODEN MKN	2	*

Sidosryhmäviestinä

Vuonna 2016 saatiin käyttöön sähköinen uutiskirjeohjelma. Sidosryhmille lähetettiin kolme viestiä: yksi ilmeen uudistuksesta ja kaksi kokoavaa kirjettä vuoden toiminnasta, kesäkuussa ja joulukuussa. Kirjeiden lukuprosentti on ollut hieman alle 30.

Sidosryhmille viestittiin henkilökohtaisesti myös erilaisissa tapahtumissa, seminaareissa ja kokouksissa, joihin toiminnanjohtajat, kehityspäälliköt ja viestintäpäällikkö ahkerasti osallistuivat.

Verkko- ja someviestintä

Valtakunnallisilla verkkosivuilla ja piirikeskusten alueellisilla sivuilla vieraili vuoden 2014 aikana yhteensä liki 125 000 kävijää (+ 30 %). Yksittäisiä käyntejä oli miltei 170 000. Kukin kävijä vieraili keskimäärin 1,9 sivulla, kaiken kaikkiaan sivuja selailtiin vuoden aikana 360 000 kertaa (+24 %). Sosiaalisen median kautta nettisivuille päätyneiden kävijöiden määrä kasvoi 26 % edellisvuodesta.

Viestintäpäällikkö tuotti sivuille säännöllisesti uutta sisältöä: uutisia Ajankohtaista-osioon, uusia palvelukuvauksia sekä kauden ruokaohjeita ja muita vinkkejä Vinkit ja teemat -osioon. Uusia teemallisia kokonaisuuksia sivuille tehtiin kaksi: Rannat kuntoon -toimintamali ja Kasvisaarten arvoitus -hankkeen ohjeet vanhemmille. Alueellisesta sisällöstä vastasivat piirikeskukset.

Vuonna 2016 perustettiin sivuille kolme uutta blogia: puheenjohtaja Maija Silvennoisen ”Kauhanvarressa Maija”, maisema-asiantuntijoiden ”Maisema mielessä” ja yritysasiantuntija Soili Hypenin blogi ”MaaKotkan pesästä”. Blogisisällöt ovat saaneet mukavasti näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa.

Facebook-sivujen tykkääjien määrä nousi 2471 henkilöstä 3472 henkilöön (kasvua 41 %). Julkaisujen kattavuus on vaihdellut päivittäin muutamasta sadasta parhaimmillaan yli 6000 henkilöön. Viikoittain Facebook-julkaisut tavoittivat useita tuhansia ihmisiä, enimmillään yli 10 000 henkilöä. Julkaisuihin reagoitiin (tykkäykset, jaot, kommentit) 36 000 kertaa vuoden

aikana. Videoita sivuilla katsottiin yli 3 sekunnin ajan yli 15 000 kertaa. Maksullista Facebook-markkinointia tehtiin pienellä budjetilla, mutta tulokset olivat hyviä.

Instagram-tili otettiin aktiiviseen käyttöön toimintavuoden alusta. Sisältö on pääosin ollut piirikeskusten asiantuntijoiden tekemää, joita viestintäpäällikkö on kanavalle jakanut. Noin 10 asiantuntijaa on tehnyt aktiivisesti sisältöä Instagramiin. Sisältö on keskittynyt ruokiin, maisemiin ja järjestön ihmisiin. Myös jäsenten kuvia, tunnisteella #maajakotitalousnaiset tai #juuretmaalla on jaettu tilille. Päivityksiä tehtiin vuoden aikana yli 180. Kuviin on reagoitu muutamasta kymmenestä sataan kertaan. Instagram-tilille saatiin vuoden aikana yli 500 seuraajaa (542 seuraajaa helmikuussa 2017). Tunnisteella #maajakotitalousnaiset on tehty yli 500 julkaisua, joista valta osa toimintavuoden 2016 aikana.

Twitter otettiin käyttöön tammikuussa 2016. Vuoden aikana tehtiin tai jaettiin yli 600 tviittiä, joita on näytetty yli 100 000 kertaa. Sisältö on keskittynyt Maa- ja kotitalousnaisten toiminnan ja vaikuttavuuden esilletuomiseen, keskittyen erityisesti palveluihin ja hankkeisiin, tiedon jakamiseen sekä sidosryhmien tviittien jakamiseen. Seuraajia oli helmikuussa 2017 365. Twitter-listalla Maa- ja kotitalousnaiset on 30 tviittaavaa toimihenkilöä, joista noin kolmannes tuottaa sisältöä aktiivisesti.

Loppuvuonna 2016 lopetettiin vanha Naisvoimaa-Youtube-tili ja perustettiin uusi Maa- ja kotitalousnaiset-nimellä. Sinne tuotiin kolme videota, joilla on ollut toistaiseksi vähäisesti katselukertoja. Videot on jaettu aina myös suoraan Facebookissa, joissa ne ovat saaneet hyvän kattavuuden, esim. piparien koristeluvideota on katsottu yli 3000 kertaa.

Edellisten kanavien lisäksi Maa- ja kotitalousnaisilla on ollut käytössä Pinterest-tili, mutta käyttö ja seuraajamäärät ovat olleet vähäiset.

Painomateriaalit ja visuaalisuus

Toimintavuonna uudistettiin suuri osa painomateriaaleista sekä graafinen ohjeisto.

- Uudet käyntikortit, asiakirjapohjat, pp-pohjat
- Yleisesite
- Roll up ja beach flag
- Palveluiden esitteitä: mm. niityt, villivihannekset, suoramyynti, rannat, maiseman ja luonnon kartoitus, pakkausmerkinnät, ruokakurssiesitteitä
- Uusi pohja yhdistyskirjeeseen
- Uutiskirjepohja (sähköinen)
- Ilmoitusmallit
- Julkaisupohja

Lisäksi vuoden aikana teetettiin uusia kuvia Maisemapalveluiden viestintään ja Suomi 100 -vuoden markkinointia varten. Aloitettiin myös lyhyiden ruokavideoiden tekeminen

MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUKSET

ETELÄ-POHJANMAAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirijohtokunta 2016

• puheenjohtaja	toimittaja, emäntä Mervi Mäki-Neste	Alavus
• varapuheenjohtaja	maatalousyrittäjä Leena Laine	Isokyrö
○ varajäsen	Eija Killinen	Isokyrö
• jäsen	järjestöagrologi Hanna Helander	Seinäjoki (Ylistaro)
○ varajäsen	Outi Hantula	Seinäjoki
• jäsen	maatalousyrittäjä Maija Rantamäki	Kurikka (Jalasjärvi)
○ varajäsen	Hannele Viianen	Laihia
• jäsen	maatalousyrittäjä Hanna Koivulampi	Alajärvi (Lehtimäki)
○ varajäsen	Sinikka Luoma	Karijoki
• jäsen	agrologi AMK Milla Mattila	Kristiinankaupunki
○ varajäsen	Marianne Hanhimäki	Kauhava (Alahärmä)
• jäsen	perhepäivähoitaja Sari Hirvelä	Lapua
○ varajäsen	Jenni Koski	Seinäjoki
• sihteeri	vs. toiminnanjohtaja Kaisa Viitala (31.3. saakka)	Seinäjoki
	vs. toiminnanjohtaja Asta Asunmaa (1.4.–)	Alavus

Piirijohtokunta kokoontui 5 kertaa, lisäksi johtokunta osallistui vuosikokoukseen 1.10.2016.

Toimihenkilöt 2016

- toiminnanjohtaja Terhi Jaskari (vanhempainvapaalla 3.6. asti, opintovapaalla 4.6.–31.12.)
- vs. toiminnanjohtaja Kaisa Viitala 31.3. saakka, Asta Asunmaa 1.4.–31.12.
- erityisasiantuntija, ruoka, kotitalous Asta Asunmaa
- maisemasuunnittelija Riikka Asunmaa
- maisemasuunnittelija Marika Turpeinen

Jäsenet ja yhdistykset

Jäsenyhdistyksiä oli 109, ja joissa jäseniä kaikkiaan 6 174.

TOIMINTA

Toimintavuosi oli haasteellinen hankkeitten käynnistyessä, toiminnanhallintajärjestelmän käyttöönoton harjoittelun sekä henkilöstömuutosten vuoksi.

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Ruokakurssit

Toimintavuoden aikana olemme pitäneet maa- ja kotitalousnaisten yhdistyksille 6 ruoka-aiheista kurssia ja luentoa, teemoina mm. lähiruoka, etniset ruoat, kasvisruoat, yrtit, kalat, ruis, sienet, kotimakkarat, nuotioruoka, grillaus. Osallistujia on ollut kaikkineen 96 henkilöä Alavudelta, Seinäjoelta, Laihialta, Ylistarosta, Jalasjärveltä, Töysästä, Kuortaneelta ja Ilmajoelta.

Lisäksi on tarjottu säännöllisesti kaikille avoimia ruokakursseja, joista toimintavuonna toteutuivat Äijäruokaa, superruokaa pohjolasta -kurssi sekä kolmentähden illallinen, jossa lähiruoantuottajat ja kuluttajat kokkasivat yhdessä.

Yhteistyössä Lakeudenportin, Järvilakeuden sekä Seinäjoen kansalaisopiston kanssa 17 kurssia sekä luentoa. Osallistujia on ollut 247 henkilöä
Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö ja yksityisrahoitus

Hanketyö

Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen hankkeita olemme toteuttaneet toimintavuonna vilkkaasti. Kaurasta kaaliin -teemalla tavoitimme noin 1 207 osallistujaa eri puolilla maakuntaa. Kasvisaarten arvoitusta on ratkottu 10 päiväkodissa sekä yhdessä toimintakeskuksessa tavoittaen 410 lasta ja aikuista. Ikääntyvien sekä lapsiperheiden ravitsemussuositusten mukaista terveellistä ruokavaliota tukevaa Syö hyvää -teemaa toimme esiin neljässä tilaisuudessa. Tavoitettu 758 lasta ja aikuista.

Osallistuimme aktivaattorina ja toiminnan koordinoijina yhdistysten aktivoijina maahan muuttajien kotouttamishankeessa Etelä-Pohjanmaalla.

Rahoitus: MKNK:n hankerahoitus (Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan – superruokaa Pohjolasta ja Kasvisaarten arvoitus leikki-ikäisille / Maaseutuvirasto, Syö hyvää / Kuluttajaliitto ja RAY, Maahanmuuttajien kotouttaminen TEM)

Joukkomuonitus

Valtakunnallinen Herättäjä-Yhdistys on tilannut useina vuosina noin 30 000 osallistujan Herättäjäjuhlien muonituksen suunnittelu- ja/tai johtopalvelun piirikeskukselta. Toimintavuonna toteutimme yhteistyössä Herättäjä-Yhdistyksen kanssa joukkomuonituksen opaskirjajasen päivityksen. Lisäksi olimme järjestämässä Pohjanmaan Peltopäivien muonituksen Ylistarossa.

Rahoitus: yksityisrahoitus

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA

Avoin maisemanhoidon neuvonta

Toimintavuoden aikana olemme pitäneet maa- ja kotitalousnaisten yhdistyksille, maatalousseuroille ja kyläseuroille 3 kpl maisema-aiheista luentoa ja kurssia, joihin osallistui 41 henkilöä.

Avoimena koulutuksena tarjosimme keväällä pihakurssi-iltoja, joihin osallistui 188 henkilöä. Asiantuntijamme oli mukana laivayhtiö Wasalinen puutarharisteilyllä, jonka aikana luentoja kuunteli noin henkeä. Maisema-asiantuntijamme oli myös mukana Ähtärin Erä ja vapaa-aikatapahtumassa toukokuussa. Piirikeskuksen osastolla vieraili noin 200 henkilöä.

Vuoden maisemateko -kisalla saimme maisemanhoidon neuvonnalle jälleen hyvää näkyvyyttä niin paikallisessa, alueellisessa kuin sosiaalisessa mediassa. Etelä-Pohjanmaan Vuoden maisemateon tekijäksi valittiin Rämälän kyläyhdistys Ähtäristä.

Asiantuntijatyötä teimme myös osallistumalla alueellisiin työryhmiin. Hyypänjokilaakson neuvottelukunnan kanssa teimme yhteistyötä mm. Hyypänjokilaakson Patikka -kävelytapahtuman järjestämisessä. Etelä-Pohjanmaan Puutarhaseuran kanssa teimme yhteistyötä osallistumalla yhteisellä neuvontaosastolla Pytinki-messuille.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Neuvo 2020 ja ympäristösopimukset

Toimintavuonna valtakunnallinen Neuvo 2020 -neuvontajärjestelmä on tukenut myös maisema-asiantuntijoidemme työtä. Maisema- ja luontokohteiden kartoituksia on toteutettu 8 tilalle ja ympäristösopimuskohteiden hoitosuunnitelmia on laadittu 7 kpl.
Rahoitus: Maaseuturahasto / Neuvo 2020

Vihersuunnitelmat ja neuvonta

Yksityisten tilaajien pihasuunnitelmia tehtiin toimintavuoden aikana yksityistalouteen sekä 1 neuvontakäyntiä. Lisäksi on toteutettu maisema- ja vihersuunnittelua julkisiin kohteisiin mm. Etelä-Pohjanmaan keskussairaalan alueelle ja Ähtärin keskustan rantapuistoalueille.
Rahoitus: yksityisrahoitus

Hanketyö

Toimintavuonna piirikeskuksen maisema-asiantuntijat ovat toteuttaneet Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen Rannat kuntoon –hanketta pilottialueellaan, Pohjanmaan Vesi ja Ympäristö ry:n Kolmen Vyyhti –hanketta, UHMA -uhanalainen maaseudun luonto hoitoon yhteistyöllä hanketta, sekä Tietoiseksi EU-tuista –hanketta, jossa maisema-asiantuntijamme oli ympäristösopimuskouluttajana maakunnallisissa viljelijätukikoulutuksissa.
Rahoitus: Ympäristöministeriö ja Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020

YRITYSPALVELUT

Olemme toimintavuoden aikana tarjonneet hygieniakoulutusta ja -testausta 156 henkilölle. Testitilaisuuksia olemme järjestäneet sekä tilauksesta että lähes viikoittain avoimina. Oman erikoisryhmänsä ovat muodostaneet maahanmuuttajat, joille on järjestetty koulutustilaisuuksia Ilmajoen opiston tilauksesta. Osallistujia on ollut 52.

Pakkausmerkinnät uudistuvat -tilaisuus toteutettiin yhteistyössä Ruokaprovinssihankkeen kanssa Alavudella Ouran Lomassa työpajamuotoisena. Paikalla yrittäjiä ohjaamassa oli yritysasiantuntija Asta Asunmaan lisäksi terveystarkastaja sekä kielten opettaja. Yrittäjät olivat tyytyväisiä saadessaan kerralla pakkausmerkintänsä kuntoon sekä suomen, ruotsin että englannin kielillä. Työpajaan osallistui 7 yrittäjää.
Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö, yksityisrahoitus

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Toimintavuosi 2016 alkoi juhlavasti, sillä saimme arvovieraan Tikkurilasta. Mirja Hellstedt vieraili 19.–20.2. maakunnassa kolmessa Naisvoimaa-tilaisuudessa, mukana myös Kaisa Viitala. Jalasjärven Hirvikylässä osallistujia oli noin 70, Lappajärven Itäkylässä 20 ja Alahärmän Perkiömäellä 17. Maakunta, meidän lisäksi, arvosti suuresti toiminnanjohtajan käyntiä luonamme.

Järjestöhankejärjestörysteily 19.3. järjestettiin Vaasasta Uumajaan syksyn järjestökiertueella tulleiden toiveiden perusteella. Risteilylle osallistui 50 maamiesseurojen tai maa- ja kotitalousnaisten jäsentä. Puheenvuoroja käyttivät johtaja Arja Rantanen Vaasan maakunta-arkistosta (arkistointi), Aino-Maija Sirén ja Kirsi Martinmäki Pohjanmaan Liikunnasta ja urheilusta (yhdistysverotus ja talous) sekä Asta ja Miia (yhdistystoiminnan perusasiat). Paluumatkalla Uumajasta järjestettiin vielä avoimet klinikat eri aihepiireistä.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen valtakunnalliseen historiikin julkistusjuhlaan 9.–10.4. lähti maakunnasta 16 osallistujaa, retken veti Asta Asunmaa.

Yhteistyö Ähtäri Zoon kanssa jatkui Vene-, vapaa-aika ja erämessuilla toukokuulla. Toimintaamme ja vierasrajien tunnistamiseen tutustui 200 henkilöä, messujen koko kävijämäärä oli 2500.

Perinteistä Impinpäivää vietettiin toimintavuonna Kauhajoella Tapion Lankakaupalla. Maa- ja kotitalousnaiset saivat alennusta ostoistaan sekä pienen lankakerärintakorun tunnustukseksi. Päivä oli kylmä ja kolea, mutta tunnelmaltaan lämmin. Toiminnan esittelyn lisäksi teemananamme oli ruokaan vai roskiin, tunnetko syötävät kasvit ja tunnistatko vieraslajit?

Impinpäivän iltana osallistuimme Ähtäri Zoon uuden kotieläinpihan virallisiin avajaisiin. Myös toimintavuoden aikana on yhteistyömme jatkunut hedelmällisenä. Riikan työtä voi ihailta Kotieläintilan maisemasuunnitelman toteuduttua.

Järjestöhanke

Järjestöhanke sai jatkorahoituksen ja järjestöiltoja järjestettiin neljä maakunnan eri kunnissa, Seinäjoella, Kauhajoella, Kauhavalla sekä Alavudella (Tuurissa). Iltoihin osallistui ja järjestötietoutta sai 142 henkilöä. *Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Etelä-Pohjanmaan Maanviljelysseuran säätiö*

Markkinat ja toritapahtumat, joukkoneuvonta

Seinäjoen Asuntomessuilla heinäkuun 18. päivä Riikka Asunmaa ja Asta Asunmaa esittelivät järjestöä sekä sen tarjoamia maisema- sekä ruokapalveluja Kekkilän osastolla. Osastolla vieraili 600 henkilöä.

Ruokaprovinsssitorilla Seinäjoella elokuussa tavoitettiin 600 kävijää. Seinäjoen maa- ja kotitalousnaisten yhdistyksen sekä Selmun kanssa yhteistyössä järjestetyille Sadonkorjuumarkkinoille rytmikorjaamolla osallistui 1 700 henkilöä, joista tavoitimme noin 700. Torikeskuksen jouluisilla maalaismarkkinoilla vieraili 12 000 kävijää. Arviolta pisteellämme pysähtyi 2 500 henkilöä

Erytisasiantuntija Asta Asunmaa jalkautui joulukuussa ”turuille ja toreille” eli popup lähiruokakauppaan Seinäjoella ja ruokakauppoihin Alavudella. Popup -puodissa sai kysyä, mikä askarrutti piparitalon rakentamisessa ja Asta neuvoi kuvaesimerkein ja sanoin. Piparitalopöydän ympärillä kävi kova kuhina, joskin jotkut lapsista olivat pettyneitä pelkkään puheeseen. Vajaa 60 ihmistä pysähtyi kuulolle, noin puolet sai mukaansa piparitalo-ohjeet perusteellisemmän ohjeistuksen jälkeen.

Alavuden keskustassa Asta Asunmaa parkkeerasi eines- ja vihanneshyllyn puoliväliin rinnassaan lappu: Kysy apua jouluruokaostoksiin! K-kauppias Olli Pehkosen mielestä idea oli hauska ja hän kysyi jo mahdollisuutta toimia samoin tulevaisuudessa. Tuurin kyläkaupassa Asta opasti kinkunpaiston saloihin pakastekinkkujen äärellä. Aivan tarkkaa lukumäärää neuvontaa saaneiden määrästä antaa, mutta arviolta Alavudella opastusta sai 35 ja Tuurissa 85 henkilöä.

Vuoden maa ja kotitalousnainen Etelä-Pohjanmaalla toimintavuonna oli Outi Hantula Seinäjoelta ja maisemateko tehtiin Ähtäriin Rämälänkylällä. *Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö*

VIESTINTÄ

Sähköinen viestintä

Piirikeskuksella on Facebook-sivu (www.facebook.com/epmkn), ja tykkääjiä oli vuoden lopussa lähes 300. Lisäksi ylläpidämme avointa ryhmää (www.facebook.com/groups/ep.mkn/), jossa on lähes 250 jäsentä. Maisemapalveluilla on oma Facebook-sivunsto osoitteessa www.facebook.com/epmknmaisema.

Toimintavuonna sähköpostilistoja ei ole päivitetty erikseen, odottelimme jäsenrekisteriä ja sen kautta tapahtuvaa tiedotusmahdollisuutta. Piirikeskus toimittaa materiaalia ProAgria Etelä-Pohjanmaan sähköiseen uutiskirjeeseen, joka lähetetään noin 11 kertaa vuodessa 4 700 vastaanottajalle.

Printtimedia ja tapahtumat

Piirikeskuksella on oma aukeama ProAgria Etelä-Pohjanmaan Itua-jäsenasiakaslehdessä, joka ilmestyy neljästi vuodessa (painosmäärä 10 000 kpl). Lisäksi pidämme hyviä yhteyksiä maakunnan toimittajiin, ja asiantuntijamme ovatkin päässeet hyvin esille sekä maakuntaradiossa että -lehdissä ja Lännen Median kautta kaikissa Länsi-Suomen valtalehdissä.

Omille jäsenyhdistyksillemme lähetämme neljästi vuodessa paperisen järjestökirjeen. Lisäksi olemme hakeneet tietoisesti näkyvyyttä eri tapahtumissa. Tilaisuuksissa on jaettu aina myös tietoa Koti ja maaseutu -lehdestä.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

ETELÄ-SAVON MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirijohtokunta 2016

• puheenjohtaja	kasvintuotannon ja talouden asiantuntija Riitta Savikurki	Pertunmaa
• varapuheenjohtaja	TtM, HTK Marja Sisko Nousiainen	Savonlinna
• jäsen	projektipäällikkö, yrittäjä Taina Harmoinen	Mikkeli
• jäsen	maatalousyrittäjä Päivi Lappalainen	Kangasniemi
• jäsen	puutarhuri Soili Montonen	Mikkeli
• jäsen	toimitusjohtaja Heikki Pahkasalo	Mikkeli
• jäsen	maatalousyrittäjä Ritva Poikolainen	Pieksämäki
• jäsen	KM, yrittäjä Marttiina Sihvola	Sulkava
• sihteeri (1.1.–31.8.)	toiminnanjohtaja Leena Lahdenvesi-Korhonen	Mikkeli
• sihteeri (1.9.–)	toiminnanjohtaja Kirsi Mutka-Paintola	Mikkeli
○ varajäsen	yrittäjä Mervi Hotti	Pieksämäki
○ varajäsen	taluspäällikkö Päivi Kotro	Juva
○ varajäsen	toimintaterapeutti Krista Lampinen	Mikkeli
○ varajäsen	maatalousyrittäjä Tiina Malkki	Enonkoski
○ varajäsen	emäntä Anu Marttinen	Mikkeli
○ varajäsen	maatalousyrittäjä Pasi Pulkkinen	Juva
○ varajäsen	yrittäjä Leena Valjakka	Kangasniemi

Toimihenkilöt 2016

- toiminnanjohtaja Leena Lahdenvesi-Korhonen 31.08.2016 saakka
- toiminnanjohtaja Kirsi Mutka-Paintola 01.09.2016 alkaen (yritysasiantuntija 15.01–31.08.2016)
- yritysasiantuntija Suvi Korhonen
- ruoka-asiantuntija Mervi Kukkonen
- maisema-asiantuntija Eeva Puustjärvi 04.10.2016 alkaen
- ympäristöasiantuntija Saara Ryhänen

Jäsenet ja yhdistykset

Etelä-Savon Maa- ja kotitalousnaisten jäsenmäärä toimintavuonna oli 3493 henkilöä ja yhdistysten määrä 47 kappaletta.

TOIMINTA

Useat valtakunnalliset koulutukset ja kampanjat, sekä hankkeet, matkat ja tapahtumat tarjosivat maakunnan toimijoille osallistavaa ja yhteisöllistä toimintaa. Etelä-Savon kulttuuriympäristöä ja maatalousluontoa kehitettiin laajoina kokonaisuuksina yhteistyössä sidosryhmien ja asiakkaiden kanssa. Maa- ja kotitalousnaisten yritysneuvonnan asiakkaita olivat ensisijaisesti ruoka-, matkailu-, elintarvike- ja palveluyritykset. Yritysneuvonnan kärkenä oli näiden toimialojen yritysten osaamisen kehittäminen ja kilpailukyyn vahvistaminen.

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

MKN Ruokapalvelut toteuttivat ruoka- ja ravitsemusneuvontaa ruoka- ja leivontakursseilla, luennoilla ja erilaisten tapahtumien yhteydessä. Ruokakurssien aiheina olivat mm. raakasuklaa, villiyrtilt, riistaruoika, pääsiäinen ja joululeivonta. Yhteistyössä Maku -lehden ja paikallisten yhteistyökumppaneiden kanssa järjestettiin Rantasalmella Makeaa jouluksi -

kurssi. Kehitysvammaisten kokkikerho kokoontui Juvalla 11 kertaa. Ruokakursseja toteutettiin kaikkiaan 26 kpl ja osallistujia kursseilla oli 387 henkilöä. Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksella oli Mikkelin Maista luomu -tapahtumassa lokakuussa luomuternimaidosta lettubaari, jossa myytiin tapahtuman aikana 150 annosta lettuja.

Kaksivuotisten valtakunnallisten kampanjoiden tapahtumia järjestettiin koko Etelä-Savon alueella ja toimintamme sekä hanketapahtumat saivat paljon näkyvyyttä mediassa. Päiväkodeissa ympäri Etelä-Savoa järjestettiin 13 Kasvisaarten arvoitus –hankkeen tapahtumaa, joissa tavoitettiin 371 lasta ja 81 aikuista. Syö hyvää –hankkeessa järjestettiin kaksi neuvontatilaisuutta lapsiperheille (20 aikuista ja 21 lasta) ja neljä ikääntyneille (147 osallistujaa). Leivän tie pellolta pöytään tuli tutuksi 311:lle alakouluikäiselle koululaiselle kuudessa Missä leipä kasvaa –tapahtumassa, jotka toteutettiin yhdessä Leipätiedotuksen kanssa.

Myös Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan - Superruokaa Pohjolasta – hankkeen tapahtumia ja ruokakursseja järjestettiin vuonna 2016 eri puolilla Etelä-Savoa. Toreilla ja messuilla järjestetyissä tapahtumissa Pohjolan superruoka tavoitti yli 1400 kuluttajaa ja kuudella ruokakurssilla superruokia valmistettiin 65 kurssilaisen voimin.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitus, yksityisrahoitus, MKNK:n hankerahoitus (Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan – superruokaa Pohjolasta ja Kasvisaarten arvoitus leikki-ikäisille / Maaseutuvirasto, Syö hyvää / Kuluttajaliitto ja RAY, Maahanmuuttajien kotouttaminen TEM)

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA

MKN maisemapalvelut toimivat tiiviissä yhteistyössä asukkaiden, maanomistajien, yhdistysten ja kulttuuriympäristönhoidon sidosryhmien kanssa eteläsavolaisen kulttuuriympäristön ja maatalousluonnon hyväksi. Painopisteenä olivat viljelyalueiden luonnon monimuotoisuuden ja maaseutumaiseman säilymiseen ohjaava neuvonta ja suunnittelu. Laadimme alueen maatalousyrittäjille 23 hoitosuunnitelmaa maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maisemanhoidon ympäristösopimusta sekä perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten alkuraivauksen ja aitaamisen ei-tuotannollista investointia varten. Tarjosimme luonnonmonimuotoisuus kartoituksia NEUVO 2020 -palveluna 26 kpl.

Järjestimme Etelä-Savon vuoden maisemateko -kilpailun nyt toista kertaa. Palkinto myönnettiin Mäntyharjun kirkonkylän kyläyhdistykselle kulttuurihistoriallisesti arvokkaan Isopappilan pihamiljöönn kunnostuksesta ja hoidosta. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Osallistuimme aktiivisesti seuraavien maakunnallisten yhteistyö- ja kehittämisryhmien toimintaan: Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmä ja Etelä-Savon kulttuuriympäristöryhmä.

Jatkoimme syksyllä 2015 aloitettuja Ravinnepiika ja Kulttuuriympäristö näkyväksi, KYNÄ – hankkeita. Etelä-Savossa yhdessä Luonnonvarakeskuksen kanssa toteutettava Ravinnepiika-hanke tiedotti ja loi vuoropuhelua etenkin viljelijöiden, viranomaisten, neuvonnan ja tutkimuksen välille peltojen ravinnetalouteen ja maatalouden vesienhoitoon liittyvistä ajankohtaisista aiheista. Hankkeessa järjestettiin mm. erilaisia esittelytilaisuuksia, pellonpiennarpäiviä ja infoja yhteensä 20 kpl.

Etelä-Savossa ja Keski-Suomessa toteutettava Kulttuuriympäristö näkyväksi, KYNÄ-hanke yhdessä Keski-Suomen Maa- ja kotitalousnaisten ja ProAgria Keski-Suomen kanssa pyrki lisäämään yleistä tietoisuutta kulttuuriympäristöstä ja sen arvoista sekä innostamaan maaseudun asukkaita, maanomistajia, viljelijöitä, yhdistyksiä, yrityksiä ja muita toimijoita hoitamaan kulttuuriympäristöä sekä hyödyntämään sitä yritystoiminnassa. Hankkeessa järjestettiin mm. erilaisia esittelytilaisuuksia, infoja ja retkiä yhteensä 29 kpl. Näihin sisältyi mm. erilaista kokeellista toimintaa, kuten aidaton laidunnusnäytös. Hanke järjesti myös

valtakunnallisen Impin päivän tapahtumana Pieksämäen vieraslajitalkoot. Hankkeet jatkuvat vuoteen 2018.

Toteutimme Ympäristöministeriön ja Maa- ja kotitalousnaisten keskuksen toimeksiannosta pilottihankkeena arvokkaiden maisema-alueiden arvostuksen nostamiseen tähtäävän retkeilyn Saksalanharjun valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella Mikkelin Haukivuorella.

YRITYSPALVELUT

MKN yrityspalvelujen kärkitoimialoiksi ovat vakiintuneet matkailu- ja elintarvikeyrityksiin. Palveluja tehtiin niin yritysneuvonnan aloittamiseen, laajentamiseen kuin kehittämiseenkin liittyen. Erityisen merkittäviä ovat olleet ruokamatkailun kasvattamiseen, suoramyynnin käynnistämiseen sekä maaseudun palveluyrittäjyyden kehittämiseen liittyvät toimenpiteet. Yritysasiantuntijat ovat osallistuneet Yritys-Suomi -verkoston toimintaan.

Syyskuussa toteutimme Savonlinnassa Pakkausmerkinnät kerralla kuntoon -tietoisun 11 osallistujalle. Marraskuussa Mikkelin Kenkäverossa järjestimme yhteistyössä Taito ry:n ja Mikkelin Yrittäjänäisten kanssa Rohkeita vetoja – minustako mikro -illan yritystoimintaa suunnitteleville naisille. Tilaisuudessa oli 30 osallistujaa. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Hanketoimintaa toteutimme yhdessä laajan kumppaniverkoston kanssa. Tunne asiakkaasi, palvele kilpailukykyisemmin -hankkeessa vahvistimme maaseudun yrittäjien osaamista ja tunnistimme yritystoiminnan kehityskohteita kotityöyrityksissä, vapaa-ajanasukille palvelujaan tarjoavissa yrityksissä sekä maatilojen urakointiyrityksissä. Hankkeessa rekrytoimme vapaa-ajan asukkaita asiakasraatiin huhtikuussa Helsingin vapaa-ajanasukilla ja Mikkelin Graanin kauppakeskuksessa. Nettikyselymme saimme 60 vastausta, joista haastattelimme ja videoimme 18 asiakasta. Tästä materiaalista työstettiin seitsemän videota hankkeen yrittäjien teemapäivien havaintomateriaaliksi. Syyskuussa ja marraskuussa pidettiin kotityöpalveluyrittäjille teemapäivät, joihin osallistui yhteensä 22 henkilöä. Urakoitsijoiden palvelun kehittäminen aloitettiin 18.10. pidetyllä Asiakkaita ja urakointihommia –peltopäivällä. Päivä toteutettiin usean ProAgria Etelä-Savon hallinnoiman hankkeen yhteistyönä. Päivään osallistui 84 henkilöä. Unelmakauppa – elintarvikkeesta euroja -hanke käynnistyi jalkauttamalla REKO -lähiruokarengas toiminnan Etelä-Savoon 5 toimintansa toukokuussa 2016 aloittaneen lähiruokarengas muodossa.

Toteutimme hankekumppanina Luomuinstituutin jalkauttaminen -hanketta yhdessä Helsingin Yliopiston, Luonnonvarakeskuksen ja Mikkelin Ammattikorkeakoulun Pienyrityskeskusten kanssa. Elintarvike- ja yritysasiantuntijamme vastasi Etelä-Savon luomuelintarvikevalikoiman laajentamiseen tähtäävästä hankeosiosta ja toimi Maista Luomu -tapahtuman näyttelypäällikkönä. Tuotekehitystä tehtiin yhdessä maakunnan 9 luomutuottajan, 3 julkisen ammattikeittiön, 4 päivittäistavarakaupan ja 7 yksityisen ruokapalveluyrityksen kanssa. Kolmipäiväinen Mikkeliässä järjestetty luomuruokatapahtuma Maista luomu oli Luomuinstituutin jalkauttaminen -hankkeessa toteutettu suurponnistus eteläsavolaisen luomuruuan markkinoimiseksi. Tapahtumassa tavoitettiin noin 4200 luomuruuasta kiinnostunutta kuluttajaa.

Toimimme kumppanina myös Mikkelin Ammattikorkeakoulun Ruokamatkailuideoita Saimaan seudulle -hankkeessa. Tässä hankkeessa haettiin asiakaslähtöisesti Saimaan seudun ruokamatkailun tueksi ideoita, jotka edistäisivät alueemme maaseutuyritysten matkailua. Asiantuntijamme toteuttivat ruokamatkailuyrityksissä asiakaskyselyä, sekä pitivät hankkeen tilaisuuksissa useita asiantuntijapuheenvuoroja.

ProYritys -hankkeessa asiantuntijamme toteuttivat 16 tilannekartoituskäyntiä yritysten kehittämistarpeiden kartoittamiseksi, olivat mukana kokoamassa yritysryhmähankkeita, joista yhdestä jätettiin vuoden lopulla rahoittajalle hankehakemus. Asiantuntijamme olivat

toteuttamassa myös Erikoistuotantoa koivikoissa -infopäivää, joka kokosi 33 kuulijaa ajankohtaisen aiheen ympärille.

Hygieniapassikoulutuksia järjestimme 2 ja testauksia 4 kertaa.

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Etelä-Savon maaseudun naiset ovat aktiivisia toimijoita, jotka vaikuttavat verkostoissaan ja pyrkivät edistämään maaseudun elävänä pysymistä. Järjestötoiminta kokoaa Etelä-Savon maaseudun ja maaseutukaupunkien ihmisiä yhteisölliseen toimintaan. Maa- ja kotitalousnaisten järjestöllä on maakunnassa pitkät perinteet ja tiheä paikallisyhdistysverkko, joten useammalla on mahdollisuus osallistumiseen lähellä kotiaan.

Etelä-Savon Maa- ja kotitalousnaiset toteuttivat 33 osallistujan voimin kaksipäiväisen matkan maa- ja kotitalousnaisten ”Omat avaimet” -historiikin julkistamistilaisuuteen Helsinkiin. Perinteinen ruskamatka tehtiin syyskuussa Itä-Lappiin ja Norjan Pykeijaan. Ruskamatkalla osallistujia oli mukana 45 henkilöä. Yhteistyössä Marimekon kanssa järjestettiin jäsenille huhtikuussa 3 matkaa Marimekon myymälään Sulkavalla. Matkareitit lähtivät Heinävedeltä, Mikkelistä ja Pieksämäeltä. Osallistujia matkoilla oli yhteensä 145 henkilöä.

Osallistuimme myös maahanmuuttajien kotouttamistyöhön yhdessä paikallisyhdistystemme kanssa Juvalla ja Mikkelissä. Kotouttamistyön puitteissa järjestettiin lähinnä ruokaan liittyviä yhteisiä tapahtumia ja koulutuksia eri paikkakunnilla. Maahanmuuttajia toiminnassa oli mukana noin 100 ja yhdistysten vapaaehtoisia yli kolmekymmentä. *Rahoitus: työ- ja elinkeinoministeriö*

Järjestövastaava oli mukana yhdistysten kokouksissa ja tilaisuuksissa 6 kertaa ja esitelmöi eri aiheista, kuten geokätköily, varautuminen ja järjestöasiat. Osallistujia tilaisuuksissa oli 90 henkilöä.

Etelä-Savon vuoden 2016 Maa- ja kotitalousnaisiksi valittiin Taina Harmoinen Mikkelin Anttolasta. Valinta tehtiin maakunnassa jo kymmenennen kerran.

VIESTINTÄ

Järjestön tapahtumien, toiminnan ja asiantuntijapalveluiden esiin tuominen mediassa on Maa- ja kotitalousnaisten toimihenkilöille luonteva osa työtehtäviä. Kaikki toimihenkilöt vastaavat oman aihealueensa viestinnästä ja heillä on hyvä osaaminen viestinnän toteuttamiseen monipuolisesti ja -kanavaisesti. Piirikeskuksessa työtetään säännöllisesti mediatiedotteita ja tarjotaan juttuaiheita medialle. Median edustajat seuraavat myös aktiivisesti sähköisiä tiedotuskanaviamme, sekä asiantuntijoidemme päivityksiä sosiaalisen median eri kanavissa. Viestittäviä teemoja nostetaan samanaikaisesti ja -sisältöisesti esiin useissa eri kanavissa, hyödyntäen mm. Etelä-Savon piirikeskuksen kotisivuja ja piirikeskuksen sekä piirikeskuksen hankkeiden (KYNÄ- hanke sekä Ravinnepiika-hanke) facebook-sivuja.

Lapsiin ja nuoriin kohdistuneet monet ruoka-, ravitsemus- ja kotitalousneuvonnat kampanjat tulivat esille maakunnan lehdistössä kymmenissä lehtijutuissa. Myös REKO -toiminnan käynnistyminen ja Maista Luomu -tapahtuma toivat näkyviin piirikeskukseemme yritysneuvonnan osaamista. Maisemapalveluiden hanketapahtumat ja maisemakilpailu saivat hyvin näkyvyyttä. Media tarttuu mielellään järjestötoiminnan tapahtumiin ja aktiiviset yhdistykset eri puolilla maakuntaa ovat tuoneet kiitettävästi esille maa- ja kotitalousnaisten toimintaa.

Järjestölle ja sidosryhmille koostettiin kaksi laajaa toiminnasta ja tapahtumista kertovaa uutiskirjettä, näiden lisäksi ajankohtaisia asioita viestitään erillisinä sähköposteinä ja facebook- sekä verkkosivupäivityksinä useita kertoja kuukaudessa. Etelä-Savon

piirikeskuksen toimintaa pidetään laajasti artikkelein sekä tapahtumatiedoin esillä Itä-Suomen keskusten yhteisessä ProAgria Itä-Suomi lehdessä. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Koti ja Maaseutu -lehteä pidetään aktiivisesti esillä kaikissa keskuksen tapahtumissa ja toiminnassa. Järjestötoimijoita kannustetaan aktiivisesti edistämään lehden markkinointia tapahtumissaan ja toiminnassaan.

HANKKEET

- 1. Hankkeet, joissa piirikeskus on ollut vastuullisena toteuttajana**
  - Kulttuuriympäristö näkyväksi, KYNÄ-hanke yhteistyössä Keski-Suomen kanssa
  - Ravinnepiika-hanke
  - Tunne asiakkaasi, palvele kilpailukykyisemmin –hanke
  - Unelmakauppa – elintarvikkeesta euroja

- 2. Hankkeet, joissa piirikeskus on ollut mukana**
  - ProYritys-hanke
  - Luomuinstituutin jalkauttaminen, LUJA-hanke
  - Ruokamatkailuideoita Saimaan seudulle

ETELÄ-SUOMEN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Hallitus 2016

• puheenjohtaja	yrittäjä Merja Pekkala	Iitti
• varapuheenjohtaja	matkailuyrittäjä Teija Lindell	Ruovesi
○ varajäsen	myyjä Päivi Koskinen	Hamina
• jäsen	yrittäjä Tarja Husu-Tuuliainen	Lemi
○ varajäsen	yrittäjä Marjut Juntto	Luumäki
• jäsen	maatalousyrittäjä Rauni Miettinen	Hämeenkoski
○ varajäsen	yrittäjä Eeva Nrmi	Humppila
• jäsen	yrittäjä Riitta Siivola	Janakkala
○ varajäsen	yrittäjä Sari Suttinen	Hausjärvi
• jäsen	maatalousyrittäjä Katri Kantonen	Pälkäne
○ varajäsen	maaseutuyrittäjä Liisa Naapi	Längelmäki
• jäsen	matkailuyrittäjä Teija Lindell	Ruovesi
○ varajäsen	yrittäjä Marja Rönni	Pälkäne
• jäsen	maatalousyrittäjä/puutarhuri Päivi Alanne	Lohja
○ varajäsen	maanviljelijä/kehityspäällikkö Jaana Sohlman	Vihti

Etelä-Suomen maa- ja kotitalousnaisten hallitus kokoontui toimintavuonna 7 kertaa, joista 2 oli sähköpostikokousta ja 2 järjestettiin etäyhteydellä. Hallituksen puheenjohtajana toimi Merja Pekkala ja varapuheenjohtajana Teija Lindell. Edustajiston puheenjohtajana toimi Maria Granni.

Toimihenkilöt 2016

- toiminnanjohtaja ja järjestöpäällikkö Karita Alén (myös järjestöpäällikkö 1.3. alkaen)
- järjestöpäällikkö ruoka-asiantuntija Riitta Kinnari (eläkkeelle 1.3. alkaen)
- ruoka- ja yritysasiantuntija Jenni Kunnaala
- ruoka- ja yritysasiantuntija Satu Nokkonen
- ruoka- ja yritysasiantuntija Sari Paajanen
- ruoka- ja yritysasiantuntija Outi Penttilä
- ruoka- ja yritysasiantuntija Hannele Veteli
- ruoka-asiantuntija Suvi Malin
- maisema-asiantuntija Jutta Ahro
- maisema-asiantuntija Mari Matikainen (8.–28.2.2016)
- maisema-asiantuntija Jemina Penttilä-Laukkanen (7.3.–7.10.2016)
- maisema-asiantuntija Auli Hirvonen
- maisema-asiantuntija Katriina Koski
- maisema-asiantuntija Helena Pakkanen (vuorotteluvapaalla 8.2.–7.10., irtisanoutui)
- maisema-asiantuntija Noora Kalliomäki (1.8.2016 alkaen)
- maisema-asiantuntija Riikka Söyrinki
- yritysasiantuntija Sanna Lento-Kemppi Sanna

Jäsenet ja yhdistykset

ProAgria Etelä-Suomen ja maa- ja kotitalousnaisten jäsenmäärä toimintavuonna oli 18 313, joista naisia 9 010. Jäsenyhdistyksiä oli 376.

TOIMINTA

Etelä-Suomen Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus toimi Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen, Kymenlaakson, Pirkanmaan sekä Uudenmaan maakunnissa 17 eri toimihenkilön voimin. Toimintavuosi oli piirikeskuksen neljäs vuosi yhdistymisen jälkeen. Vielä vuoden alussa opintovapaalla ollut Piirikeskuksen toiminnanjohtaja Minna Komulainen ei palannut opintovapaalta. Koko opintovapaan ajan sijaisena toiminut Karita Alén nimitettiin toiminnanjohtajaksi 1.5. alkaen. Ruokaan ja elintarvikkeisiin liittyviä asiantuntijapalveluita antoi toimintavuonna seitsemän asiantuntijaa, maiseman- ja luonnonhoitoon liittyviä asiantuntijapalveluita kahdeksan asiantuntijaa ja yrityspalveluihin liittyviä asiantuntijapalveluita kuusi asiantuntijaa. Asiantuntijuuden eri toimialojen osaamisvastaavina toimivat ruoka-, ravitsemus- ja kotitalousneuvonnassa Jenni Kunnaala Hämeestä, maiseman- ja luonnonhoidon neuvonnassa Riikka Söyrinki Pirkanmaalta, yritysneuvonnassa Sanna Lento-Kemppi Etelä-Karjalasta ja järjestöpäällikkönä helmikuun loppuun asti Riitta Kinnari Hämeestä ja maaliskuun alusta lähtien Karita Alén Uudeltamaalta. Toimintavuonna Etelä-Suomen alueella järjestettiin runsaasti erilaisia tapahtumia ja kampanjoita, lähes kolmesataa kurssia ja erilaisia järjestötilaisuuksia. Kaikissa näissä järjestetyissä tilaisuuksissa oli mukana yhteensä lähes 30 000 osallistujaa.

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Alueellista ruoka- ja ravitsemusneuvontaa annettiin erilaisilla kursseilla, luennoilla, ruokaretkillä, tapahtumien ja messujen neuvontapisteissä, lehdissä tai muissa medioissa. Kurssitarjottimelta löytyi mm. arkimakuja, kekri, salaattit, villivihannekset, riista, kala, luonnonlaidunliha, välipalat, grilliruoka, palkokasvit, makkara, raakakakut, gluteeniton leivonta, kakunkoristelu, riista ja marjat. Kaikkiaan pidettiin ruokakursseja ja tapahtumia yhdistyksille sekä muille tahoille hieman yli 100 kpl ja mukana oli yli 2 000 osallistujaa, luentoja pidettiin noin 40 kpl ja niiden aiheina oli mm. luonnonyrtit, kaalit, härkäpapu, Pohjolan superruuat, ravitsemus (Apetta aivoille, syöpälapsen ravitsemus) ja varautuminen. Uudellamaalla, Pirkanmaalla, Etelä-Karjalassa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä yhdistyksillä oli mahdollisuus hakea tukea säätiöiltä ruokakursseille ja luennoille. Ruoka-asiantuntijat tekivät yhteistyötä Maku-lehden kanssa. Etelä-Suomessa toteutettiin Etelä-Karjalassa, Kymenlaaksossa ja Kanta-Hämeessä yksityisten säätiöiden rahoituksen turvin erilaisia lapsiperheiden ravitsemustilaisuuksia (Haista maista mansikka -projekti).

Etelä-Suomen alueella tuoteistettiin ruoka- ja ravitsemusneuvonnan palveluita. Uusia palveluja tuotettiin jäsenille ja haettiin aktiivisesti myös muita asiakasryhmiä, mm yrityksiä. Jatkettiin myös erilaisten ravitsemukseen liittyvien luentosarjojen toteutusta ja uusia aiheita otettiin mukaan. Tuoteistamisessa huomioitiin asiakastarpeiden lisäksi paikalliset raaka-aineet ja erikoisuudet, perinteet, tarinat, erilaiset ruokatrendit ja -tapahtumat kansainvälisiä ruokailmiöitä unohtamatta. Osallistuttiin MKNK:n koordinoimaan tuotekehitysprosessiin.

Maa- ja kotitalousnaisten yhtenä kampanjateemana toimintavuonna oli ruoka-asioihin varautuminen. Etelä-Suomen alueella järjestettiin useita eri tilaisuutta teemalla varautuminen. Piirikeskus kannusti ja ohjeisti yhdistyksiä varautumisteemaan ja tiedotia asiasta. Jäseniä kannustettiin myös osallistumaan Naisten Valmiusliiton järjestämiin Nastaharjoituksiin varautumistaitojen kartut-tamiseksi.

Ruoka-asiantuntijat olivat mukana toteuttamassa valtakunnallista Ruokaneuvot -viestintää, jossa nostettiin esiin asiantuntijoita sekä ruokaperinnettä, sesongin mukaisia ruokavalintoja ja käytännön ruuanvalmistusta. Kanavina olivat mediatiedote, nettisivut, sosiaalinen media ja Koti ja maaseutu -lehti. Välitettiin Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n Ruokaneuvot -tiedotteita paikallislehtiin, tiedotettiin tapahtumista lehtiin, muuhun mediaan sekä jäsenistölle, tehtiin Koti ja maaseutu -lehteen reseptejä ja lisäksi kirjoitettiin ProAgria Satoa -lehteen ajankohtaistietoja tapahtumista ja ruokasesongeista.

Asiantuntijat osallistuivat Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n järjestämiin koulutuksiin. Parannettiin sisäistä viestintää ja tiedon jakoa. Kehitettiin uusia tuotteita ja palveluita, jotka hyödyntävät koko järjestön ruoka-asiantuntijoiden neuvontatyötä. Tuotekehitystoimenpiteitä tehtiin yhteistyönä MKNK:n edustajan kanssa. Etelä-Suomen ruoka-asiantuntijoista 3 henkilöä suoritti toimintavuonna Luonnonryttimeuvojan peruskoulutuksen.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Perhetyö

Toimintavuonna perhetyötä pilotoitiin Janakkalassa yhteistyössä Janakkalan sosiaalitoimen kanssa.

Rahoitus: Janakkalan kunta

Uutena palveluna Hämeessä toteutettiin tuote-esittelyitä (4 tilaisuutta).

Rahoitus: Satamaito

Hämeessä kokouspalvelut jatkuivat vilkkaana Vanajan Parvella. Vuonna 2016 kahvi- ja ateriapalveluja tarjottiin 283 kertaa yhteensä 4457 asiakkaalle. Kokouspalveluita kehitettiin myös Etelä-Karjalassa.

Hanketyö

Asiantuntijat jatkoivat ravitsemussuositusten jalkauttamista vuonna 2016 edellisenä vuonna alkaneessa RAY:n rahoittamassa Kuluttajaliiton hallinnoimassa Syö hyvää -hankkeessa. Hankkeessa ja sen neuvontatilaisuuksia järjestettiin tapahtumia lapsiperheille ja ikääntyneille seuraavasti: Lapsiperheille Syö hyvää -tapahtumia 5 kpl, Ikääntyville Syö hyvää -tapahtumia 10 kpl. Syö hyvää teemalla pidettiin myös muutama luento yhdistyksille.

MMM:n rahoittama Kasvisaarten arvoitus - leikki-ikäisille, heidän vanhemmilleen ja päiväkotien henkilökunnalle hanke jatkui ja Etelä-Suomen alueella järjestettiin tilaisuuksia 38 kpl.

Yhteistyössä Leipätiedotuksen kanssa lisättiin koululaisten, vanhempien ja opettajien tietoisuutta monipuolisesta ja terveellisestä ruokailusta Missä leipä kasvaa -hankkeessa, missä järjestettiin koululaisille 19 tilaisuutta.

Jatkettiin vuonna 2015 alkanutta Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan - Superruokaa Pohjolasta -hanketta, jonka viestinnässä korostettiin monipuolisen ruokavalion ja säännöllisen ateriarytmin tärkeyttä. Järjestettiin ensisijaisesti aikuisille kohdennettuna tilaisuuksia, mm. tori- /kauppatapahtumissa 19 paikallista tilaisuutta ja 19 kpl maakunnallista tapahtumaa ja Superruokaa Pohjolasta ruokakursseja pidettiin 12 kpl.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Parasta pöytään Pirkanmaalta – Lähiruokaa jokaiseen päivään -Yhteistyöhankkeessa maa- ja kotitalousnaiset on Ahlmanin Säätiön tuensijainkumppani. Hankkeen perusajatuksena on saada lähiruoka kiinteäksi osaksi kuluttajan päivittäistä elämää. Lähiruokaa käyttöä lisätään vastaamalla kysyntään ja kasvattamalla sitä, tarjoamalla helposti saavutettavia kanavia lähiruokan markkinointiin ja hankintaan, sekä auttamalla kuluttajia ruoan saattamisessa nautittavaan muotoon. Olemme mukana osiossa 'Yhteistyön ja osaamisen lisääminen lähiruokatuotteiden kehittämiseksi' sekä 'Lyhyiden toimitusketjujen menekin edistäminen' osiossa. Hanke kestää kaksi vuotta (2016 – 2017)

Hankkeessa laadittiin lähiruokareseptiikkaa (22 kpl), joka julkaistiin hankkeen nettisivuilla. Järjestettiin kaksi lähiruokatyöpajaa sekä yksi matkailuyrittäjille suunnattu lähiruokatyöpaja. Osallistuttiin Läheltä hyvää -tapahtumaan Hapankaali -pajalla ja osallistuttiin hankkeen tapahtumiin ja tiedotukseen.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

MKNK on kumppanina LUKEn hallinnoimassa Future Crops- hankkeessa, missä haetaan tulevaisuuden peltoerikoiskasveja. 'FutureCrops' tietoa ja elämyksiä kysynnän ja liiketoiminnan tueksi! Uudenlaisia kasvivalintoja tarvitaan nykyisten rinnalle kestävä ja taloudellisesti kannattavan tuotannon varmistamiseksi ja uusia kasvipohjaisia raaka-ainelähteitä ja tuotteita kaivataan kysynnän muutoksiin vastaamiseksi. Etelä-Suomen maa- ja kotitalousnaiset ovat mukana nivomassa elämysellisyttä eettisesti, sosiaalisesti,

ympäristöllisesti ja taloudellisesti kestäväan ruokaan ja tuomassa uusia mausteita ruokakulttuuriin. Ruoka-asiantuntijat loivat reseptiikkaa ja kertoivat erikoiskasvien käytöstä erilaisissa tapahtumissa.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

Maistuva maaseutu – Makumatkalla Hattulassa –hankkeen (maa- ja kotitalousnaiset) päätavoitteina ovat alueellisen lähiruoan tunnettuuden lisääminen, ruoan, kylämatkailun sekä maiseman yhdistäminen ja kylätoiminnan vahvistaminen. Hankkeen kohderyhmänä ovat Hattulan kylien vakituiset asukkaat, uudet asukkaat, erityisesti lapsiperheet sekä kesäasukkaat. Hankkeessa kehitetään toimintamalli kylämatkailu-reitistä, joka yhdistää lähiruoan ja tuotantomaiseman. Hankkeen aikana toteutetaan pilottireitti, joka on monistettavissa eri puolille Hattulaa. Lisäksi hankkeessa vahvistetaan talkooperinnettä, kylien välistä yhteistyötä sekä maallemuuttajien kotiutumista.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA

Maiseman- ja luonnonhoidon neuvonta ja maisemasuunnittelu

Maaseudun viihtyisyyden, elinvoimaisuuden ja vetovoimaisuuden lisäämiseksi Etelä-Suomessa kehitettiin nykyisiä maaseutumaiseman ja kulttuuriympäristön hoitoon liittyviä palveluja. Erityisesti kehitettiin maiseman tuotteistusta kaikille maaseudun toimijoille: asukkaille, kylille ja yrittäjille. Tehtiin aktiivista yhteistyötä ja tuotettiin palveluja maisema- ja luontokohteiden hoitoon. Hyödynnettiin asiakaslähtöisiä olemassa olevia sähköisiä palveluja ja kehitettiin edelleen ProAgria Etelä-Suomi ry:n omistamaa Laidunpankki-palvelua. Luotiin palveluun uutta sisältöä ja markkinointia tehostettiin. Laidunpankki tarjoaa monipuolista tietoa sopimuslaidunnuksesta. Palvelu on ilmainen ja palvelee sekä maanomistajia että karjanomistajia. Kysy neuvoa -palstalle vastauksia tuli 30 kpl.

Rahoitus: maksulliset markkinapaikat, opetus- ja kulttuuriministeriö (kuluttajavalistus)

Etelä-Suomen alueella osallistuttiin Vuoden maisemateko -kilpailuun ja valittiin viisi alueellista Vuoden maisematekoa:

- Etelä-Karjala: Ruokolahti, Läherannan taloyhtiö, kerrostalopihan kunnostus asukkaiden talkootyönä
- Kanta-Häme: Hattula, Hattulan maa- ja kotitalousnaiset, Ihalemmentien kulttuurimaiseman hoito
Kunniamaininta: Hattula, Sattulan kiviaitaperinteen jatkaminen, toteuttaja Hulkot.
- Kymenlaakso: Iitti, Karralan kotiseututalon kunnostus, Karrala-toimikunta.
Kunniamaininta: Jaala, Maitolaiturin rakentaminen arvokkaaseen Jaalan Kirkonseudun kulttuurimaisemaan, Kimmo ja Tarja Paavolainen
- Pirkanmaa: Sastamala, Missä on meidän voimalaitos, Keikyän Perikunta
Kunniamaininta: Kangasala, Raikun rantamaisema näkyviin, talkoissa mukana myös lapset ja maahanmuuttajat, Kangasalan ympäristö- ja yrittäjäyyskoulun kannatusyhdistys
- Päijät-Häme: Padasjoki, Padasjoen Seitniemen Alijärven rannan maisemanhoito, Kellosalmi-Seitniemi-Virmailan kyläyhdistys ry
Kunniamaininta: Asikkala, Kultaisen tassun laavukierros, reititys, maastoon merkitseminen ja reitin hoito, Eero Lahnalampi
- Uusimaa: Ei osallistujia

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Arvokkaat maisema-alueet

YM:n vuonna 2015 rahoittama Maisema, opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun valmistui toimintavuonna. Laadukkaan lopputuloksen aikaansaamiseksi työ tehtiin loppuun valtionavun turvin. Oppaaseen liittyen toteutettiin kaksi maisematyöpajaa,

joissa aiheena oli arvokkaat maisema-alueet ja niiden maankäyttö. Näihin liittyi runsaasti tiedotusta ja viestintätoimenpiteitä.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Vihervuoden 2016 teemaa ”Suomalainen maisema” hyödynnettiin Etelä-Suomessa maiseman- ja luonnonhoitoon liittyvässä viestinnässä. Osallistuttiin MKNK:n Viherpäivien osaston suunnitteluun ja sisällön tuottamiseen, ja mukana tapahtumassa oli kolme asiantuntijaa 10.-11.2.2016. Lisäksi kirjoitettiin Viherympäristö –lehteen artikkeli B-hoitoluokan viheralueista.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Oltiin mukana ”Suomalainen maisema 100 vuotta sitten ja nyt” -kampanjan suunnittelussa, josta on tavoitteena tehdä viestinnällisesti hyviä ja myönteisiä mielikuvia herättävä sekä maisema-asiantuntijoiden roolia maiseman kehittämisessä korostava.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Viestintä, markkinointi, sidosryhmätyö

Kehitettiin edelleen Etelä-Suomen MKN Maisemapalveluiden brändäystä ja tunnettuuden lisäämistä. Tehostettiin palveluiden some –viestintää, omat Fb-, Instagram- ja Twitter-tilit. Osallistuttiin Maisema mielessä –blogisarjaan, kolme blogia. Etelä-Suomesta osallistui asiantuntija MaisemaSome -koulutukseen. Markkinoitiin asiantuntijapalveluita sidosryhmätapaamisissa ja koulutustilaisuuksissa sekä lähetettiin vuoden aikana neljä Maisemauutiset -tiedotetta eri sidosryhmille. Osallistuttiin aktiivisesti sidosryhmäyhteistyöhön kuten Pirkanmaan kulttuuri-ympäristön yhteistyöryhmä. Jatkettiin piirikeskuksen maisema-asiantuntijoiden osaamisen kehittämistä ja erikoistumista. Osallistuttiin koulutustilaisuuksiin ja järjestettiin omia sisäisiä webex -palavereita. Maisematiimin omaa tiedonjakoa ja tiimityöskentelyä tehostettiin.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Kehitettiin kylille ja yrityksille maiseman tuotteistuksen ja hoidon ympärille asiakaslähtöinen ja kevyt toimintapaketti. Kehitettiin yhdessä ruokapalvelujen kanssa Metsän hyvinvointiretket –tuote sekä Makumatkat maisemaan –tuote. Kasvinviljelyneuvonnan kanssa kehitettiin paikkatietoon pohjautuvia tilakarttoja tuotepaketiksi. MKNK:n kanssa kehitettiin yhteistyöhanketta TTS:n kanssa.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Kehitettiin uusia toimintatapoja osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämiseksi ja maiseman- sekä luonnonhoidon arvostuksen lisäämiseksi. Osallistuttiin ”Geokätköily kylämaisemassa” -toimintaan. Tätä hyödynsivät sekä yhdistykset että yritykset. Annettiin toimintavinkkejä Impinpäivän 11.6. vieraslajitalkoisiin. Kaikista aiheista tiedotettiin aktiivisesti: media, järjestötiedotus, somekanavat.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

NEUVO 2020 on tarjonnut maisema-asiantuntijoille mahdollisuuden tehdä tilakohtaista neuvontaa erittäin edullisesti. Ympäristösopimussuunnitelmia tehtiin tiloille yhteensä 58 kpl, NEUVO 2020 tilakohtaisia neuvontakäyntejä 28 kpl ja erilaisia markkinointiviestejä lähetettiin useita. Ympäristökorvausjärjestelmässä ovat mukana yhdistyksille tarkoitettut ympäristösopimukset koskien perinnebiotooppeja ja kosteikkoja. Asiasta tiedotettiin aktiivisesti ja annettiin puhelinneuvontaa. Ympäristösopimussuunnitelmia yhdistyksille ei toimintavuonna tehty.

Rahoitus: Maaseuturahasto / Neuvo 2020 ja Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Pidimme 4-5 opintopisteen kurssin HAMKIn maisemasuunnittelun opiskelijoille 3-4 vuosikurssi. Koulutus käsitti maaseudun maisemasuunnittelun erityispiirteet ja rahoitusmuodot, luentoja 4 kpl.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Tuotettiin 7 kpl ideakortteja maanomistajille johtoalueiden monikäyttömahdollisuuksista, Fingrid Oyj.

Järjestettiin maisema- ja lumoiheisia luentoja yhteensä 9 kpl ja 3 kpl kursseja. Järjestettiin kaksi puutarha- ja maisema-aiheista opintoretkeä.

B-hoitoluokkiin liittyen laadittiin esiselvitys Vantaan kaupungin avoimista alueista.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Maisemaoppaan pilotit Kirkkonummen Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemassa, Vanajaveden laaksossa Hattulassa ja Loimijokilaaksossa Lounais-Hämeessä valmistuivat alkuvuodesta 2016. Näistä Porkkalan pilottityö toteutettiin osallistavan suunnittelun menetelmin.

Rahoitus: Uudenmaan liitto ja Hämeen liitto

Etelä-Suomen alueella jatkettiin B-hoitoluokkien ympärille rakennettujen palveluiden tarjontaa. Kyseessä on kaupunkien ja kuntien maaseutumaiset alueet. Palveluihin kuuluu mm. alueiden hoidon suunnittelu, töiden järjestelyt, hoitoluokitukset, töiden valvonta.

Asiakassuhde Tampereen kaupungin kanssa jatkuu. Lisäksi palveluita markkinoitiin uusille toimijoille.

Rahoitus: kaupungit, kunnat, ostopalvelu

Vuonna 2015 alkaneen Tummaverkkoperhosniittyjen hoito Pirkanmaalla -projektin käytännön hoitotyöt sekä raportointi toteutettiin talvikaudella 2016. Keväällä maanomistajia kannustettiin hakemaan ympäristösopimuksia.

Rahoitus: Pirkanmaan ELY-keskus

Hanketyö

Etelä-Suomi oli mukana Valtakunnallisessa hankkeessa ”RANNAT KUNTOON -toimintamallin kylien ja asukkaiden käyttöön”. Hanke käynnistyi jo vuonna 2015. Hankkeessa kehitettiin toimintamalli siihen, miten rantojen kunnostusta lähdetään käytännössä suunnittelemaan ja toteuttamaan yhdessä maaseudun asukkaiden kanssa. Toimintavuonna piirikeskuksen maisema-asiantuntijat toteuttivat Maa- ja kotitalousnaisten keskuksen Rannat kuntoon -hanketta Kanta-Hämeessä Loppijärven pilottialueella. Toimintavuonna alkaneessa hankkeessa tehtiin kartoituksia, tiedotettiin hankkeesta, kokoonnuttii paikallisen työryhmän kanssa, kierrettiin maastokohteissa yhdessä kylien edustajien kanssa sekä järjestettiin kolme rantakävelyä, pidettiin Jätevesi-neuvontapäivä sekä rantamaisemanhoitoon liittynyt työnäytös- ja rantapäivä.

Rahoitus: Ympäristöministeriö, Ravinteet kiertoon –ohjelma, Opetus- ja kulttuuriministeriö

Ympäri-hanke, maatalouden ympäristönhoito Pirkanmaalla. MKN Maisemapalvelut olivat mukana ProAgrria Etelä-Suomi ry:n hankkeessa, jossa haetaan uusia käytännön ratkaisuja ja uusia toimintatapoja maatalouden ympäristöasioihin Pirkanmaan alueella. Hankkeessa on mukana maiseman ja luonnon lisäksi kasvinviljely ja valumavesien hallinta. Maisema ja luonto ovat tänä päivänä tärkeä osa maataloutta ja siihen liittyvien uusien toimintatapojen kehittäminen ja tehostaminen ovat tavoiteltavaa.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

Mainiot maisemat Uudellamaalla maa- ja kotitalousnaisten hankkeessa selvitettiin maiseman tuotteistuksen mahdollisuudet valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla Uudellamaalla. Samoin selvitetään luonnonhoidon tarpeet Uudellamaalla.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

Avaimet maisemaan Leader -hanketta Uudellamaalla toteutettiin ProAgrria Länsi-Suomen tuensiirtokumppanina. Hankkeessa etsitään kohdekylien maisemalliset ja matkailulliset vahvuudet yhdessä kyläläisten kanssa. Tavoitteena on kylien välinen yhteistyö ja verkostoituminen. Hankkeen aikana toteutetaan mm. kyläkävelyjä, maiseman- ja luonnonhoitosuunnitelmia, maiseman-hoitotalkoita ja kyläpolkujen suunnittelua. Suunnittelussa huomioidaan luonnon monimuotoisuuden edistäminen kylissä sekä kylien ulkopuolisten asiakkaiden odotukset matkailun näkökulmasta.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

Maisematarinoita Leader –hanke Kanta-Hämeessä ja Uudellamaalla (maa- ja kotitalousnaiset) on kohdennettu erityisesti hankkeeseen mukaan lähteville kahdeksalle kylälle. Tavoitteena on luoda kohdekyliin edellytyksiä kylämatkailulle luomalla mobiilireittejä maisemaa, paikalliskulttuuria ja luontoa korostaen. Hankkeessa tehdään historiaselvityksiä digitaaliseen muotoon vietynä, mobiiliopasteisia kyläreittejä sekä maisemanhoitosuunnitelma. Tavoitteena on lisätä myös asumisviihtyisyyttä, säilyttää ja hoitaa kulttuurimaisemaa ja edistää luonnon monimuotoisuutta.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

Maisemahelmiä Leader -hankkeita Pirkanmaalla toteutettiin (maa- ja kotitalousnaiset) kolmen toimintaryhmän alueella ja kussakin hankkeessa on mukana kolme kylää. Hankkeissa haetaan uusia toimintatapoja ja mahdollisuuksia kylille omien maisemien hyödyntämiseen. Kohdekyliin luodaan edellytyksiä mm. kylämatkailulle luomalla mobiilireittejä maisemaan, paikalliskulttuuria ja luontoa korostaen. Tavoitteena on lisätä myös asumisviihtyisyyttä, säilyttää ja hoitaa kulttuurimaisemaa ja edistää luonnon monimuotoisuutta.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

YRITYSPALVELUT

Etelä-Suomessa jatkettiin nykyisten ruoka-, matkailu- ja elintarvikeyrityksille suunnattujen palveluiden kehittämistä teemalla: Maistuva, viihtyisä ja elinvoimainen maaseutu. Lisäksi tarkasteltiin palveluja yritystukien näkökulmasta sekä tuotteistettiin uusia palveluja erityisesti ruokamatkailuyrityksille. Tuotekehitystä ja yhteistyötä tehtiin yhteistyössä MKNK:n kanssa ja ProAgria Etelä-Suomen yritysasiantuntijoiden kanssa.

Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Pakkausmerkintöjen muutoksista koulutettiin yrityksiä hyödyntämällä vuonna 2015 olleen Elintarviketietoasetuksen -koulutushankkeen (Ruokatieto ry) materiaaleja. Uusiin pakkausmerkin-töihin liittyvä koulutus laajennettiin elintarvikkeiden ravintoarvomerkintöihin, joiden osalta siirtymäaika on 13.12.2016 asti. Järjestettiin koulutus- ja tietoisuuskampanioita yrittäjille Etelä-Suomen alueella 4 kpl (Pirkanmaa, Päijät-Häme, Etelä-Karja ja Kymenlaakso).

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Hygieniaosaamiskoulutuksia ja -testejä pystyttiin toimintavuonna järjestämään enemmän kuin aikaisemmin, koska Etelä-Suomessa on Eviran testaajavaltuudet tällä hetkellä 4 henkilöllä. Osaamistestejä järjestettiin yhteensä 26 ja näistä neljässä oli mukana myös koulutus.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Suomi 100 -juhlavuoden teema on ”Maistuva maaseutu”. Tulevan juhlavuoden tapahtumia valmisteltiin v. 2016 hakemalla mm. rahoitusta maakuntien liitoilta.

Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Etelä-Suomen yritysasiantuntijat osallistuivat MKNK:n toimialakohtaisille koulutuspäiville ja webex -kokouksiin ja -koulutuksiin. Piirikeskuksessa määritettiin ja valittiin jokaiselle yritysasiantuntijalle oma ”erikoistumisosaamisalue”.

Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Etelä-Suomen yritysasiantuntijat olivat mukana kehittämässä uudenlaista viestintätapaa, mitä työtä MKNK koordinoi. Etelä-Suomen yritysasiantuntija osallistui toimintavuonna yritysSome-toimintaan. Jokainen yritysasiantuntija oli mukana vähintään yhdessä viestintäkanavassa niin, että osallistuivat ajankohtaisen tiedon tuottamiseen. Päivitimme ja keräsimme tarvittavat asiakkaiden /yritysten/sidosryhmien yhteystiedot ja teimme näistä jakeluryhmät.

Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Yhteistyön ja verkostoitumisen lisääminen ja kannattavuuden varmistaminen Etelä-Suomen asiantuntijat olivat mukana lisäämässä sidosryhmäyhteistyötä valtionavustusten ja hankerahoitteisten tilaisuuksien toteutusten yhteydessä. Verkostoiduttiin, vahvistettiin yhteistyötä ja luotiin uusia kumppanuuksia strategisten päämäärien saavuttamiseksi. Etelä-Suomessa on koko alueella tunnistettu ja kirjattu alueelliset strategiset yhteistyökumppanuudet sekä sovittu vastuut sidosryhmäyhteistyöstä. Rakennettiin kumppanuuksia ja yhteistyöverkostoja, joista saadaan taloudellistakin hyötyä. Hyödynnettiin taloudellisesti järkevällä tavalla hankerahoitusta, yritysten haettavia rahoituksia, sopimuksiin perustuvia palvelurahoituksia ja tarjousten/hinnaston perusteella myytäviä palveluja. Tavoitteena oli lisätä palvelumyyntiä myös kumppanuuksien ja yhteistyöverkostojen kautta.
Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Naisyrittäjyystilaisuuksia järjestettiin useita Etelä-Suomessa (Uusimaa, Häme ja Kaakkois-Suomi) yhteistyössä MKNK, Taitoliitto ja Suomen Naisyrittäjät.
Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Hanketyö

Etelä-Suomi oli mukana Matkailun valtakunnallisessa koordinaatiohankkeessa. Hankkeessa lisättiin valtakunnallisen, laajan ja alueellisen verkoston avulla tapahtuvaa tiedonvälitystä sekä tehokasta alueellista vaikuttamista matkailuelinkeinon rahoittajiin ja hankehakijoihin. Hanketta hallinnoi Karelia Ammattikorkeakoulu. Etelä-Suomen alueella edistimme ja vahvistimme maaseudun matkailuyrittäjyyttä osana maaseudun elinvoimaisuutta ja yrittäjyyden kilpailukykyä. Maaseutumatkailun vahvuuksina korostuvat mm. maaseutumaiseman/-ympäristön kauneus, puhtaus, hyvinvointivaikutukset (esim. Green Care) ja lähellä tuotettu, paikallinen, maistuva ruoka. Teimme yrittäjäjuttuja ja tiedotimme em. teemoihin liittyen.

Suoramyyntin kehittäminen

Alkutuotannon tuotteiden suoramyyntille on lisääntyvää kysyntää. Etelä-Suomessa järjestettiin yrityksille/maatiloille aktivointitilaisuuksia, tietoiskuja (Lappeenrannassa ja Ruokolahdella), koulutuksia, pienryhmätoimintaa ja opintomatkoja (Taipalsaaren pienryhmä haki suoramyyntin malleja Häme-Pirkanmaa alueelta).

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

Olimme mukana toimijoina ProAgria Etelä-Suomen Yhteistyöllä Kilpailukykyä -hankkeessa Kaakkois-Suomessa.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

Etelä-Karjalassa jätettiin hakemus lokakuussa ”Sesonkimatkailua maaseudulle” – yritysryhmä-hankkeesta (neljä yritystä). Rahoituspäätös siirtyi vuodelle 2017. Ruokamatkailu on meidän vahvaa osaamisaluetta – tiedottamisen ja viestinnän kautta toimme tätä esille omissa verkostoissa.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

GreenCare Lab - Luontolähtöisten palvelujen kehittäminen ja testaus -hankkeen koordinoijana oli TTS ja tuensiirtokumppaneina Hamk ja Etelä-Suomen maa- ja kotitalousnaiset. Hankkeessa kehitetään ja testataan GreenCareLab toimintamallia. Hankkeessa autetaan Green Care -alan yrittäjiä ja yrityksiä testaamaan sekä kehittämään yritysideaansa, tuoteideaansa ja palvelukon-septiaan. Hankkeessa laaditaan tarvelähtöisesti luodut kuvaukset luontolähtöisistä palveluista ja toimintamalleista yritysten, julkisten organisaatioiden ja kolmannen sektorin yhteistyöhön.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

”Yhteistyöllä lisäarvoa ruokaketjuille – elintarvikeyritysten aktivointi Kaakkois-Suomessa” – hankkeen hallinnoijana oli KINNO Kouvolasta ja ProAgria Etelä-Suomi tuensiirtokumppanina. Maa- ja kotitalousnaisten asiantuntijat ovat mukana hankkeessa.

Hankkeen teemat ovat: Maakunnallinen lähiruuan näkyvyyden lisääminen, Paikallisen ruuan ja luomun käytön edistäminen julkisissa ruokapalveluissa ja kunnissa, Toimintamallien kehittäminen yhteistyölle kaupan kanssa, Ravitsemukseen liittyvät perusasiat eri tahoille, Ruokamatkailun peruskuvioiden rakentaminen ja Kansainvälistymiseen liittyvät asiat alueelle soveltaen. Hankkeessa tehtiin yhteistyötä valtakunnallisen lähiruoankoordinaatio –hankkeen ja ruokamatkailun koordinaatio –hankkeen kanssa.

Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYDEN VAHVISTAMINEN

Etelä-Suomen alueella järjestettiin useita tapahtumia jäsenistölle. Osa tapahtumista omaa pitkän perinteen ja uusien tapahtumien teemat syntyvät ajankohtaisista tarpeista. Etelä-Suomen perinteisiä tapahtumia edustavat mm. seuraavat: Perinteisen Hämeen alueen Hiljentymisen päivän järjestäjänä oli Padasjoen maa- ja kotitalousseura yhdessä seurakunnan ja piirikeskuksen kanssa. Päivään osallistui noin 100 henkilöä. Pirkanmaan perinteistä Suvipäivää vietettiin Kangasalla ja päivään osallistui reilu 100 pirkanmaalaista maa- ja kotitalousnaista. Kymenlaaksossa järjestettiin Helmiä- päivä kesäkuun alkupuolella. Se oli ulkoilutapahtuma, missä tutustuttiin Kymenlaakson hienoihin luonto/ulkoilukohteisiin. Etelä-Suomi osallistui historiikin julkistamistilaisuuteen Helsingissä 9.4. järjestäen juhlaan retkiä joka jäsenalueelta.

Osallistuttiin ”Geokätköily kylämaisemassa” -toimintaan tarjoamalla vinkkejä ja ehdotuksia yhdistyksille. Tiedotettiin Impinpäivän 11.6. vieraslajitalkoista.

Etelä-Suomessa viestittiin jäsenille aktiivisesti: jäsenkirje postitettiin kotiin kaksi kertaa vuodessa, minkä lisäksi lähetettiin tiedotteita sähköpostilla. Facebookin käyttö viestintäkanavana lisääntyi myös.

Etelä-Suomen alueella pidettiin alueelliset maakuntakokoukset ja aluetiimien kokoukset vähintään kerran vuodessa/jäsenalue (Etelä-Karjala, Häme, Kymenlaakso, Pirkanmaa ja Uusimaa). Kokouksissa tehtiin alueelliset luottamushenkilövalinnat ja tehtiin ehdotuksia edustajiston kokoukselle toiminnan kehittämiseksi ja järjestää erillisohjelmaa.

Etelä-Suomen alueella järjestetyistä retkistä ja matkoista osa olivat maakunnallisia, osa suunnattiin koko alueelle. Osallistuimme myös vuonna 2016 suosituille Oikein&Nurin – Käsityöriesteilylle (17.4.). Uudenmaan kesäretki Lohjan seudulle toteutettiin kesäkuussa ja Pirkanmaalta tehtiin Uudellemaalle suuntautuva jouluretki. Hämeestä järjestettiin retki Naisten joulumessuille Helsinkiin. Etelä-Karjalassa tehtiin elokuussa maakuntaretki Hiitolanjoelle ja Haukkavuorelle. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n historiikin julkistamistilaisuuteen järjestettiin retket joka jäsenalueelta.

Etelä-Suomen alueella tarjottiin aktiivisesti yhdistyksille mahdollisuutta käyttää asiantuntija-apua esim. kokoustekniikkaan, toimintasuunnitelman tekemiseen, tapahtumien järjestämiseen. Pyrittiin aktivoimaan myös alueen säätiöitä tukemaan yhdistystoimintaa.

Etelä-Suomen alueella valittiin joka jäsenalueella Vuoden maa- ja kotitalousnainen. Valitut henkilöt palkittiin ja valinta julkistettiin edustajiston kokouksessa.

Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Etelä-Suomen alueella osallistuttiin maahanmuuttajien kotouttamistoimenpiteisiin kannustamalla yhdistyksiä ja jäseniä olemaan yhteydessä omaan kuntaan, seurakuntaan tai SPR:n paikalliseen koordinoijaan mahdollisesta avuntarpeesta turvapaikanhakijoille. Uudellamaalla järjestettiin kesällä kolme ruokakurssia Vihdin Hopeaniemen vastaanottokeskuksessa. Yhteistyössä oli paikallisten maatalousnaisten yhdistysten vapaaehtoisia. Myös Lohjalla järjestettiin kaksi ruokakurssia alaikäisille turvapaikanhakijoille yhteistyössä paikallisten maatalousnaisten vapaaehtoistoimijoiden kanssa.

Rahoitus: työ- ja elinkeinoministeriö

Koti ja maaseutu -lehden menekin edistämiseen osallistuttiin Etelä-Suomen alueella pitämällä lehteä esillä kaikissa tapahtumissa ja osallistuttiin MKNK:n kampanjoihin menekin edistämiseksi.

Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Tulosten arviointi ja raportointi

Otettiin käyttöön valtakunnallinen uusi toiminnanohjausjärjestelmä 'Mylly' 2.1.2016. Uuden järjestelmän käyttöönoton myötä jouduimme opettelemaan uudet toimintatavat ja järjestelmän käytön. Järjestelmän käyttöönotto ja opiskelu veivät paljon työaikaa toimintavuonna. Järjestöpäällikkö osallistui tämän lisäksi myös valtakunnallisen järjestötyöryhmän työskentelyyn. Työryhmän työn ja erillisen jäsenyydenhankintatyöryhmän työskentelyn tuloksena hankittiin uusi valtakunnallinen jäsenyydenhallintaohjelmisto, mikä otettiin käyttöön nopeasti vuoden lopussa.

Myös uudessa Mylly -järjestelmässä on toiminnan mittareina aiemminkin käytetyt: kappale- ja osallistujamäärät, erilaiset palvelut: suunnitelmat, laskelmat, kehittämiskeskustelut ja arvioinnit asiakkaiden toiminnan kehittämiseksi, kampanjat, kurssit, koulutukset, luennot, tapahtumat ja tilaisuudet (niihin osallistuneet). Asiakastytyväisyyttä mitattiin saadun asiakaspalautteen kautta. Toiminnan kannattavuutta mitattiin esim. laskutus €/tehollinen työtunti, tehollinen työaikaprosentti.

Hankkeet

Etelä-Suomen piirikeskuksen hankkeet rahoituslähteineen on listattuna avaintulosalueittain samalla kun hankkeiden sisältö on kuvattu.

KAINUUN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirijohtokunta 2016

• puheenjohtaja	emäntä Tarja Tervo	Sotkamo
• varapuheenjohtaja	maaseutuyrittäjä Kaija Väisänen	Puolanka
• jäsen	hoitoapulainen Taina Pulkkinen	Kuhmo
• jäsen	taksiyrittäjä Hilikka Heikkinen	Ristijärvi
• jäsen	maaseutuyrittäjä Liisa Heikkinen	Hyrnsalmi
• jäsen	toimistos sihteeri Sisko-Liisa Rusanen	Vaala
○ 1. varajäsen	emäntä Mirja Pyykkönen	Suomussalmi
○ 2. varajäsen	agrologi, puutarhuri Helena Leinonen	Paltamo
○ 3. varajäsen	maaseutuyrittäjä Merja Karjalainen	Kajaani

Toimihenkilöt 2016

- toiminnanjohtaja Marjatta Pikkarainen
- markkinointi- ja järjestösihteeri Merja Ronkainen (osa-aikaeläke 1.–30.9., 1.11.–)
- erityisasiantuntija, yrityspalvelut Soili Hypén
- elintarvikeasiantuntija Marika Köngäs (sairauslomalla 9.8. alkaen)
- ympäristön- ja luonnonhoidon asiantuntija Marjo Piirainen
- hanketyöntekijä Hilikka Tolonen (6.3. asti)
- luonnontuoteasiantuntija Arja Juntunen (4.4. alkaen)
- elintarvikeyritysasiantuntija Essi Keränen (16.5. alkaen)
- yritysasiantuntija Matti Haverinen (15.9.–14.11.)
- elintarvikeasiantuntijan sijainen Viivi Valutie (tuntitöitä yht. 16,5 tuntia)

Jäsenet ja yhdistykset

Kainuun Maa- ja kotitalousnaisten jäsenmäärä toimintavuonna oli 1 370 henkilöä ja yhdistysten määrä 43 kappaletta.

TOIMINTA

Ruoka-, ravitsemus- ja kotitalousneuvonnassa toteutettiin OKM:n tuella parikymmentä eriaiheista työpajaa, kurssia, luentoa tai yleisötempausta. Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen koordinoimissa valtakunnallisissa hankkeissa eri-ikäisille kohderyhmille toteutui yhteensä 35 tapahtumaa tai kurssipäivää. Ne tavoittivat eriaiheisen ravitsemusneuvonnan piiriin yhteensä peräti 1 333 kainuulaista eri puolilla Kainuuta. Kotouttamistyöhön kannustettiin TEM:n tuella jäsenistöä erityisesti palstaviljely- ja ruokateemojen kautta. Ravitsemusluotsit –hanke tsemppasi maaseutuyrittäjäväestöä elämäntapa-asioissa kurssien, videoiden ja opasvihkosen avulla. Maiseman- ja luonnonhoidon neuvonnassa oli erityyppisiä yleisötapahtumia kuusi, ja lisäksi tehtiin ympäristösopimussuunnittelua ja maisemakartoituksia 19 taholle. Kainuun Vuoden maisemateko olivat Kuhmosta Ikolan pappilan perinnemaisemat. Yritysneuvonnassa järjestettiin koulutusta, infotilaisuuksia ja asiantuntijatukea. Asiantuntijamme osallistui luonnontuotealan oppikirjan laadintaan ja aloitti heti hyvän suosion saaneen blogin *MaaKotkan pesästä*. Yrityspalveluissa hanketyö kohdistui elintarvike- ja luontoalaan, yritysten alkuvaiheen neuvontaan, marjanviljelyyn sekä digitalisaation mahdollisuuksiin. Yhteensä tavoitettiin lähes parisataa yritystä. Kevätkirjausjärjestöretki tehtiin huhtikuun alussa Helsinkiin mm. Omat avaimet –historiikin julkistamisjuhlaan.

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Opetus- ja kulttuuriministeriön tukemana toteutimme mm. työpajoja, pihatalkoita, kursseja, luentoja, yleisötilaisuuksia. Järjestimme Kajaanissa 6 työpajaa 24.9. Naisten Valmiusliiton valtakunnallisiin *Hoikka 2016* harjoituksiin, teemana oli luonnossa selviytyminen. Työpajoihin osallistui 34 naista, kaikkiaan harjoitukseen 350. 20.11. osallistuimme Kajaanissa MLL:n Kainuun piirin järjestämään *Lapsen Oikeuksien päivän* lastenjuhlaan kasvisaiheisella työpajalla. Työpajalla kävi 100 vierailijaa. 12.12. Kuhmossa järjestimme *Joulukoristeita luonnonmateriaaleista* -työpajan, johon osallistui 8 naista Kuhmon Emäntäpiiristä. Kajaanilaisessa vanhusten Hoivakoti Menninkäisessä järjestimme kahdet pihatalkoot. Keväällä istutustalkoot olivat 11.6., ja niihin osallistui 20 talkoolaista. Syystempaus järjestettiin 5.9. ja talkoolaisia tuolloin oli 5. Sovelsimme *The role of NGOs as welfare service providers* -hankkeessa opittua mallia terapia-, aisti- ja virikepuutarhoista. Yhteistyö toi mukanaan myös runsaasti myönteistä mediahuomiota.

Kuhmon Green Care -hanke hankki meiltä 2.9. sienikurssin, jolla oli 13 osallistujaa. Lisäksi 1.12. järjestimme Kajaanissa *Makeaa Jouluksi* -leivontakurssin yhteistyössä Maku-lehden kanssa. Jouluisia herkkuja leipoi 14 naista. Luento lasten ja nuorten ravitsemuksesta pidettiin terveydenhuoltoalan ammattilaisille 2.3. Kotivara-aiheiset luennot pidettiin kahdessa jäsenyhdistyksessä: 20.3. Kerälässä ja 5.5. Pohjavaaralla, yhteensä 23 kuulijaa. Lomittajien tilaama ravitsemusluento syyskuussa 28.9. toteutui yhteistyöllä Kainuun Liikunnan kanssa. 5.10. pidettiin ikääntyvien ravitsemukseen liittyvä luento Kajaanin seurakunnan ikäkerhossa, mihin osallistui 25 kuulijaa. Lähiruoka-aiheinen esitelmä pidettiin Edustajakokousväelle 29.11. sekä arjen- ja elämäntaitoihin liittyvä esitelmä 9.12. Kerälän ja Moisiovaaran yhdistysten joulujuhlissa.

Järjestimme 11.2. Kajaanissa Hankkijalla *112-päivän* yleisötempauksen, missä teemana Kotivara kuten 19.2. Kajaanissa Kauppiasyhdistyksen Hyvinvointitapahtumassa. Laidunkauden avajaisissa 21.5. Sotkamossa oli esitys maidon ravitsemusominaisuuksista. Kahtena päivänä osastollamme *Kainuulaisella Joulutorilla* 3.–4.12. oli erityisenä teemanamme *Koti ja maaseutu*-lehti, johon kävi tutustumassa satoja kiinnostuneita. Yhtä jäsenyhdistystä avustettiin kesäkuussa kylätapahtuman kahvituspalvelun järjestämisessä välinelainauksin, ja vuoteen kuului myös kuluttajaneuvontaa.

Kaukametsän kansalaisopistolle pidettiin luento ruokahävikistä 28.1. ja Vuokatin Urheilupuiston urheiluhierojakurssilaisille 3-osainen luentosarja huhtikuussa.

Kasvisaarten arvoitus –tapahtumia leikki-ikäisille toteutettiin 20 kpl. 10.5. Kuhmossa Satumetsän päiväkodissa ruokarohkeita salapoliiseja oli 32, 11.5. Kajaanissa Huuhkajavaaran päiväkodissa 51, 12.5. Kajaanissa Kettukallion päiväkodissa 37, 13.5. Kajaanissa Silmun avoimessa kerhossa 17, 18.5. Suomussalmella Ruukinkankaan päiväkodilla 49, 19.5. Kajaanissa Silmun leikkikerhossa 14, 23.5. Otanmäen päiväkodissa 18, 24.5. Kajaanissa Pikkutassun päiväkodissa 23, 24.8. Kajaanissa Onni ja Ilona- päiväkodissa 19, 25.8. Kajaanissa Lilliputin päiväkodissa 23, 31.8. Kajaanissa Kasselin päiväkodissa 9, 1.9. Kajaanissa Pikku-Karitsan päiväkodissa 8, 13.9. Kajaanissa Sinilinnun päiväkodissa 22, 14.9. Kuhmon perhepäivähoidossa 13, 16.9. Kuhmossa Mäkikadun päiväkodissa osallistui 32, 4.10. ja 5.10. Sotkamossa Tiilikankaan päiväkodissa yhteensä 95, 6.10. Sotkamossa Kontinjoen päiväkodissa 30, 11.10. Sotkamossa Leivolan päiväkodissa 45 ja 19.10. Kajaanissa Vanamon päiväkodissa oli 22. Aikuisia päiväkodeissa tapahtumiin osallistui yhteensä 143.

Missä leipä kasvaa -tapahtumia järjestettiin viisi, kohderyhmänä olivat alakouluikäiset oppilaat. 1.11. Kajaanissa Kalevan harjaantumiskoulussa oppilaita oli 15, 3.11. Paltamon Kontiomäen koulussa oppilaita oli 48, 4.11. Kuhmon Lentuan koulussa oppilaita oli 29, 8.11. Sotkamon Kontinjoen koulussa oppilaita oli 40, 9.11. Sotkamon Pohjois-Tipaksen koulussa oppilaita oli 21. Opettajia ja koulunkäynnin avustajia tapahtumiin osallistui yhteensä 20.

Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan –Pohjolan superruuat lautaselle -hankkeeseen liittyviä alueellisia yleisötapahtumia järjestimme viisi. 3.6. Vaalassa Säräisniemellä

Ruununtörmän toripäivillä pisteellämme kävi 50, 7.6. Kajaanissa Ojavuon puutarhalla / taimitarhalla 50, 18.6. Vuolijoella Riihipihan Pikkujuhannus- pitäjäjuhlissa 70, 17.8. Kajaanin kaupunginkirjastolla kiinnostuneita oli 30 ja 21.9. Kajaani-päivillä Naisten illassa, Pörhön autoliikkeellä esittelypisteellämme poikkesi 80 vierailijaa.

Pohjolan Superruokakursseja järjestimme kuusi. 16.3. oli kaikille avoin kurssi Kajaanin Kirkkoaholla, jossa oli 12 innokasta kokkia. 29.4. herkkuja kokkaili 11 Sotkamon Sumsan maa- ja kotitalousseuran naista, 19.5. kurssille osallistui 10 Sotkamon Nuaskylän maaseutuseuran jäsentä, 20.8. superruokaa valmisti 8 Kuhmon Iivantiiran kyläyhdistyksen naista, 12.10. oli kaikille avoin kurssi Kajaanin Kirkkoaholla, jossa oli 4 osallistujaa ja 15.10. Moisiovaaran maa- ja kotitalous-seuran naisia oli kurssilla 10.

Syö hyvää-lapsiperheet -tapahtumia järjestettiin kaksi. Ensimmäinen oli 20.4. Kajaanissa Linnantauksen perhekerhossa, johon osallistui 28 lasta ja 16 aikuista. Toinen tapahtuma oli myös Kajaanissa, 4.5. Laajankankaan perhekerhossa, jossa oli 19 lasta ja 11 aikuista.

Syö hyvää-ikäntyneet -tapahtumia oli kolme. 22.2. Paltamossa Kainuun omaishoitajille järjestettyyn tapahtumaan osallistui 15, 19.4. Hyrynsalmen sydänkerhossa osallistujia oli 20, 2.5. Ämmänsaassa käsityökerhossa oli 14 osallistujaa.

Maahanmuuttajien kotouttamishankkeessa (TEM) aktivoimme jäseniä ja maahanmuuttajia eri tavoin yhteistyöhön Ensilän palstaviljelmillä Kajaanissa, Monika-keskuksen (Kainuun Nuotta) avulla. Sadon antimista pidettiin 27.9. kokkauskurssi yhteistyössä Kajaanin srk:n kanssa; kurssille osallistui 16 maahanmuuttajaa 10:stä eri kansallisuudesta sekä 6 vapaaehtoista yhdistyksistämme, Monikasta ja seurakunnalta. Suomussalmen 16.11. kurssin järjesti Kerälän ympäristön maatalousnaiset. Kurssilla oli 4 syyrialaista perhettä; 8 aikuista ja 12 lasta. Paikalla oli 11 maa- ja kotitalousnaista sekä paikallinen pakolaisohjaaja. Järjestettiin myös Action group -tilaisuus, jonka tavoitteena oli maahanmuuttajien työllistäminen puutarhoille.

Ravitsemusluotsit Kainuussa -hanke järjesti Vuokatissa kaksi yön yli -kurssia – yhteensä 13 osallistujaa – sekä kokkaustuokioita ja pienryhmätoimintaa Vuolijoella ja Puolangalla. Lisäksi käynnistyi Tsemppiryhmätoiminta. Oltiin mukana monissa yleisötapahtumissa, joissa mukana olivat hankkeen teettämät ravitsemusvideot ja *Vinkkejä ja reseptejä maukkaaseen arkeen* –vihkonen sekä osassa myös makukouluja.

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA

Mahdollisuuksien Tori -tapahtumassa Kajaanissa olimme 21.5. Vihervuosi-teemalla (esillä olivat mm. perennataimilahjoitukset Hoivakodin pihatempaukseen) sekä maahanmuuttajateemalla (TEM). Pisteellä vieraili 50 henkilöä. *Impin päivänä* 11.6. piti asiantuntijamme tietoisuuskun ja organisoijä jättipalsamin torjuntatalkoot Naapurinvaaran kylällä valtakunnallisesti arvokkaassa perinnemaisemassa. Talkoolaisia oli 5, ja tilaisuudesta tehtiin myös lehtiartikkeli. Toteutus oli yhteistyöllä kylätoiminnan *Avoimet kylät* -päivän kanssa. 6.6. toteutui pienimuotoinen kyläkävely Vaalassa matkailuyrityksen Kolmen Aitan perinnemaisemissa matkailuarojen arvioimiseksi, yritysasiantuntijan lisäksi oli asiantuntijana Matti Partanen. Syksyllä tehtiin kylävierailut Kankariin ja Melalahden sekä pidettiin *Rannat kuntoon* -hankevalmistelua tukien esitelmä Melalahden kylällä 12.11., missä oli 8 kuulijaa. Vuoden maisemateko -tunnustus Kainuussa luovutettiin Kuhmon Ikolan pappilan perinneympäristömiljöölle KyläGaalassa 19.11..

Uusia ympäristösopimussuunnitelmia tehtiin 5 kpl, joista 4 toteutui sopimuksiksi asti Neuvo 2020 -maisemakartoituksia tehtiin 7 kpl. Lisäksi Ympäristösopimussuunnitelmien päivityksiä tehtiin 7:lle.

YRITYSPALVELUT

Kainuun ammattiopisto laajensi *YritysAmis*-kokeilua vakiinnuttaen sen opetuksen keskeiseksi toteutustavaksi. Yritysasiantuntija toimi alkukeväästä kouluttajana Omavalvontaan ja HACCP:iin liittyvissä sisällöissä. Osallistujia oli noin 20. MKN:n piirikeskuksen yritysasiantuntija tuotti sisältöä Opetushallituksen julkaisemaan ensimmäisen luonnontuotealan oppikirjaan (*Luonnontuoteopas*, toim. Heli Pirinen) joka julkaistiin syksyllä. Ensimmäinen painos myytiin nopeasti loppuun. Yritysasiantuntija auttoi elintarvikekilpailutuksiin osallistuvia yrityksiä tarjousten tekemisessä Cloudia-järjestelmään ja ESPD:n käyttöön otossa IS-hankintojen kilpailuttaessa elintarvikehankinnat Pohjois-Savossa.

Elintarviketieto esiin –tilaisuus pidettiin 18.3. Yrityksiä koulutettiin pakkausmerkintöjen muutoksista painottuen ravintoarvoilmoitukseen 20.10. Kajaanissa järjestetyssä tilaisuudessa, johon osallistui luennoitsijoiden lisäksi 9 henkilöä 7 yrityksestä. Oman asiantuntijamme lisäksi paikalla luennoi Kainuun Soten terveystarkastaja pakkausmerkintävaatimusten muutoksista elintarvikevalvonnan näkökulmasta. Naisia aktivoitiin yrittäjyyteen *Minustako mikro?* -tilaisuudessa, joka järjestettiin 23.11.2016 yhteistyössä Yrittäjänäisten ja Taitoliiton kanssa. Tilaisuudessa oli 19 osallistujaa.

Alkuvuodesta käynnistettiin uudenlaista yhteistyötä Merimieskirkon kanssa, koskien em. tahojen järjestämiä Suomi-päiviä, pääsiäis- ja joulubasaareita sekä toimipaikkojen yhteydessä olevien myymälöiden ja kahviloiden tuotevalikoimaa. Merimieskirkot hakevat uusia elintarvike- ja lahjatavaratuotteita valikoimiinsa ja tapahtumatarjontaan. Toimipisteet ovat Bryssel, Hampuri, Lontoo, Rotterdam. Sidosryhmätapaamisen lisäksi järjestettiin kainuulaisten tuotteiden maistatustilaisuus Helsingissä 29.2 Merimieskirkkojen valikoimavastaaville.

ProAgria Kainuun edustajana *Työelämä 2020* -alueverkostossa ovat Maa- ja kotitalousnaisten yritysasiantuntija ja toiminnanjohtaja. Tavoitteena on työelämän laadun parantaminen niin, että Suomen työelämä kehittyisi Euroopan parhaaksi. Alueverkosto on osa Yritys-Suomen toimintaa ja sitä koordinoi Kainuussa ELY-keskuksen yritysosasto.

Yritysasiantuntija (NTM) toimi *Luonnontuotealan yrityksessä toimiminen* - tutkinnon osan arvioijana ja oli mukana työelämän ja opetuksen edustajien muodostamassa kolmikannassa. Myös luonnontuoteasiantuntijamme suoritti yhden näyttötutkinnon arvioinnin.

Kantri & Co. –hanke alkoi kehittäen elintarvike- ja luontoalojen yrittäjien menestymisedellytyksiä. Tarjosimme yrityskohtaista ohjausta ja asiantuntijatukea mm. pakkausmerkintöjen ja ravintoarvoilmoitusten päivittämiseen, ravitsemus- ja terveysväittämiin, kilpailutuksiin ja laadunhallintaan liittyen. Asiantuntijatukea käytti 14 yritystä. Opintomatkoihin Länsi-Lappiin ja ja Pohjois-Savoon osallistui yhteensä 17 henkilöä 8 yrityksestä. Yhdessä Maaseudun Sivustysliiton kanssa järjestetyillä *Lähiruokatreffeillä* kerrottiin suoramyynäisiin liittyvistä lainsäädännöstä ja käytännöistä Vaalassa; tähän osallistui 20 kuulijaa. Hanke aktivoi yrittäjiä osallistumaan Raaseporissa järjestettyyn Artesaaniruoan suomenmestaruuskisoihin, jonne Kainuusta ilmoitettiin 3 yrityksen tuotteita.

Syyskuussa järjestettiin *Kainuu Tasting* –tilaisuus, jonka tavoitteena oli arvioida luonnontuotepohjaisten elintarvikkeiden potentiaalia ja soveltuvuutta ranskalaisten keittiömestareiden ja Catering-sektorin käyttöön. Tastingiin osallistui 13 yrityksen tuotteita, joista Ranskaan lähti seitsemän yrityksen näytteitä arvioitaviksi. Palautteen pohjalta päätetään jatkotoimista ja mahdollisen yritysryhmähankkeen rakentamisesta.

ProYritys Kainuu –hankkeen kysyntä on ollut suurta ja hankkeen tavoitteet ollaan saavuttamassa osin etuajassa; asiantuntijatuen piiriin tuli 92 yritystä vuoden 2016 aikana. Yritysten neuvonta keskittyi investoiviin ja kehittäviin yrityksiin, alkuvaiheen neuvontaa ja ohjausta tarvitseviin sekä erilaisia yritysjärjestelyitä vaativiin yrityksiin. Maaseuturahoituksen investointituki ja perustamistuki sekä perustamistuen kokeiluraha ovat

rahoitusinstrumenteista tärkeimmät. Vuoden aikana tuotettiin eri aihepiirejä (käynnistäminen, investoinnit, kokeilut, markkinointi, talous, vientivalmiudet yms.) koskevaa neuvontaa ja esiteltiin hanketta erilaisissa sidosryhmätapaamisissa. Perustimme ja valmistelimme elintarvikeyritysten tietopankin Tukinetti.net – sivustolle, tavoitteena koota ensikäden tieto elintarvikealalle suuntautuville uusille yrittäjille.

<http://tukinetti.net/elintarvikeyritysten-tietopankki>

Marraskuussa käynnistettiin *Marjataito*–hanke yhdessä Luken kanssa. Marjanjalostajat ja tukkuostajat ovat tuoneet esille kotimaisen marjaraaka-aineen kasvavan tarpeen. Hakkeen toiminta perustuu infoihin, pienryhmätoimintaan, webinaareina toteutettaviin koulutuksiin ja tiiviiseen yhteistyöhön marja-alan vetureiden kanssa sekä tilojen kesken. Hankkeessa järjestettiin syksyn aikana kolme tilaisuutta: 8.11 Marjataito starttaa!, 25.11 Tuotantopanostomittajapäivä 1. ja 7.12 Marjojen kasvutunneliviljelypäivä. Koulutuksissa oli yhteensä 59 osallistujaa.

RuralDigiServ-hankkeessa mm. aloitettiin yritysasiakkaiden talousseurannassa *Vahti50*-kokeilu ja testattiin pienoishelikopteria maaseudun ympäristö- ja vesistöasioiden suunnittelun apuvälineenä. *MaiNuLi*-hankkeessa alkoi työhyvinvointiaiheinen *Ethän väsähä* –pienryhmä marraskuussa.

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Puutarhamessuille ja *Omat avaimet* –julkistamisjuhlaan Helsinkiin 9.4. tehtiin 2-päiväinen järjestöretki, jolla oli 12 osallistujaa. Yhdistyksiä aktivoitiin pitkin vuotta erityisesti kotouttamistyöhön, geokätköilyyn ja kotivarateemaan. Kotivarateema oli näytävästi esillä paikallisen yhdistyksen voimin Kuhmossa myös Naisvoimaa-viikolla. Vuoden Maa- ja kotitalousnaisiksi Kainuussa valittiin Aino Lukkari Sotkamon Tipasojalta.

VIESTINTÄ

Tuotimme aktiivisesti sisältöä Maaviesti-lehteen; yritysasiantuntija julkaisi myös artikkelisarjan *Omalla tiellä* –palstalla. Aloitimme aivan loppuvuodesta myös yritysasiantuntijan ylläpitämän blogin *MaaKotkan pesästä*, joka löytyy Maa- ja kotitalousnaisten blogilistalta. Sekä piirikeskuksen yhteisille Facebook-sivuille että toimihenkilöiden Instagram-tileille tehtiin vuoden mittaan julkaisuja. Postitettavia jäsenkirjeitä laadittiin vuoden mittaan kaksi, mitä täydensivät sähköinen jäsenuutiskirje noin kuukausittain sekä muu sähköpostiviestintä yhdistysten puheenjohtajien ja sihteerien suuntaan. Markkinointisihteerimme toimi tiedotustehtävissä myös MTK-Pohjois-Suomen *MaaseutuHarava*-hankkeessa. Edustajakokouksessa ja Kainuulaisella Joulutorilla pidettiin *Koti ja maaseutu* –lehteä esillä – järjestettiin myös kansikuvakilpailut - mikä johti mukavasti uusiin tilauksiin. MKNK palkitsi vuoden Koti ja maaseutu –tilaushankintamme täytekkakukahveilla.

HANKKEET

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana:

- Ravitsemusluotsit Kainuussa. Terveystieteiden edistämisen määrärahat, rahoittaja STM

Piirikeskus toteutuksessa mukana:

- ProYritys Kainuu. ProAgria Kainuu. Euroopan maaseuturahasto, rahoittaja Kainuun ELY-keskus
- Kantri & Co. Kainuun ammattiopisto. Euroopan maaseuturahasto, rahoitt. Kainuun ELY-keskus
- RuralDigiServ. ProAgria Keskusten liitto. Euroopan maaseuturahasto, rahoittaja Kainuun ELY-keskus.
- Marjataito. Luke. Euroopan maaseuturahasto, rahoittaja Kainuun ELY-keskus.
- MaiNuLi. ProAgria Kainuu. Euroopan maaseuturahasto, rahoittaja Kainuun ELY-keskus.
- MaaseutuHarava. MTK-Pohjois-Suomi. Euroopan maaseuturahasto, rahoittaja Kainuun ELY-keskus.

KESKI-POHJANMAAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirijohtokunta 2016

• puheenjohtaja	4H-liiton aluejohtaja Riitta Huhtala	Kokkola
○ varajäsen	maatalousyrittäjä Seija Isokääntä	Kalajoki
• varapuheenjohtaja	sairaanhoitaja Virta Raija	Kalajoki
○ varajäsen	emäntä Aila Björkgren	Kokkola
• jäsen	maatalousyrittäjä Tarja Huopana	Perho
○ varajäsen	maatalousyrittäjä Sari Taipale	Veteli
• jäsen	maatalousyrittäjä Anu Karhukorpi	Halsua
○ varajäsen	maatalousyrittäjä Marjo Paavola	Kaustinen
• jäsen	myyjä Minna Aho	Reisjärvi
○ varajäsen	maatalousyrittäjä Kirsi Halonen	Reisjärvi
• jäsen	maatalousyrittäjä Leila Niemelä	Kokkola
○ varajäsen	seurakuntaemäntä Anni Lätti	Kokkola
• jäsen	johtaja Ritva-Liisa Nisula	Reisjärvi
• jäsen	maatalousyrittäjä Marjo-Riitta Pajala	Kokkola
○ varajäsen	kosmetologi Marja-Leena Patovisti	Perho
• jäsen	maatalousyrittäjä Tuula Tervämäki	Toholampi
○ varajäsen	toiminnanjohtaja Pirjo Palosaari-Penttilä	Kaustinen
• sihteeri	toiminnanjohtaja Johanna Hylkilä	Kokkola

Toimihenkilöt 2016

- toiminnanjohtaja Johanna Hylkilä
- asiantuntija, ruoka ja ravitsemus Seija Varila (osa-aikaeläke 1.4. alkaen)
- asiantuntija, ruoka ja ravitsemus Auli Saukko
- asiantuntija, maisema ja ympäristö Jaana Höglund

Jäsenet ja yhdistykset

Keski-Pohjanmaan maa- ja kotitalousnaisten jäsenmäärä toimintavuonna oli noin 2 500 henkilöä ja yhdistysten määrä 85.

TOIMINTA

Toimintavuosi oli vilkas ja monivivahteinen. Vuoden alussa tapasimme paikallisyhdistyksiemme jäseniä Maaseudun Naiset -kiertueella, jonka tilaisuuksissa järjestimme mm. lähiruokabingoa. Näin toimimme maakuntamme lähiruoantuottajia tutummiksi jäsenillemme. Maisema- ja ympäristöneuvonnan saralla teimme itseämme tunnetuksi, ja verkostoiduimme mahdollisimman aktiivisesti eri asiakas- ja sidosryhmiin päin. Hanketyöhön pääsimme toden teolla käsiksi, kun kahden ympäristöhankkeen toteuttaminen alkoi keskuksessamme. Kehitimme myös uudenlaista toimintaa, mm. järjestämällä Kruununvoudintalon pihapiirissä kesäteatteria. Tämä lisäsi entisestään järjestömmen tunnettuutta sekä tietoisuutta maaseudun naisten aikaansaannoksista ja koettelemuksista. Kruununvoudintalon kysyntä oli yllättävän vilkasta ensimmäiseksi kokonaiseksi toimintavuodekseen, jopa ns. vakioasiakaskuntaa alkoi muodostua.

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Ruokakurssit

Toimintavuoden aikana olemme järjestäneet maa- ja kotitalousnaisten yhdistyksille, paikallisille yrityksille sekä muille toimijoille 20 ruoka-aiheista kurssia ja/tai luentoa, teemoina mm. kasvisruoat, voileipäkakut, koristele ja kuorruta, kevyet valinnat sekä koukussa sushiin. Makeaa jouluksi -kurssi toteutettiin yhteistyössä Maku-lehden kanssa, ja oli tosi suosittu ja pidetty kurssi osallistujien keskuudessa. Lisäksi joulun alla järjestettiin Perhossa piparkakkupaja. Osallistujia ruokakursseille on ollut vuoden aikana reilu pari sataa henkilöä.

Vastasimme kepas-lähiruokatoripäivän organisoinnista ja käytännön järjestelyistä toukokuussa. Tarkoituksena oli tuoda maakunnan ruokatuottajia esille ideoimalla keskipohjalaisia tapaksia eli kepaksia.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö ja yksityisrahoitus

Hanketyö

Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen hankkeita olemme toteuttaneet toimintavuonna aktiivisesti. Alueellisia Superruokaa Pohjolasta -tilaisuuksia järjestettiin 5 kpl ympäri maakuntaa sekä Superruokaa kursseja 5 kpl, joilla tavoitettiin reilu 2000 henkilöä. Kasvisaarten arvoitusta on ratkottu 14 päiväkodissa reilun 500 lapsen kanssa ympäri maakuntaa. Alakoululaisille suunnattuja Missä leipä kasvaa -tilaisuuksia pidettiin 6 kpl, niillä tavoitettiin yli 300 lasta. Maa- ja kotitalousnaiset järjestivät lapsiperheille ja ikääntyville Syö hyvää -tapahtumia (yhteensä 5 kpl), joissa tutustuttiin ravitsemussuosituksiin ja terveyttä tukevaan ruokavalioon. Kohderyhmänä olivat mm. koululaiset ja heidän vanhemmat sekä eläkeliiiton jäsenyhdistykset.

Rahoitus: MKNK:n hankerahoitus (Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan – superruokaa Pohjolasta ja Kasvisaarten arvoitus leikki-ikäisille / Maaseutuvirasto, Syö hyvää / Kuluttajaliitto & RAY, Missä leipä kasvaa/Leipätiedotus)

Kruununvoudintalon toiminta

Vuosi 2016 oli ensimmäinen kokonainen toimintavuotemme Kruununvoudintalolla. Järjestimme talolla erilaisia tilaisuuksia ja tapahtumia upeassa historiallisessa miljöössä. Puitteet tarjosivat mieleenpainuvia elämyksiä ja kokemuksia suurelle asiakasjoukolle. Saamamme palaute oli myönteistä ja kannustavaa toiminnan edelleen kehittämisessä. Kruununvoudintalon toiminta sai tulonsa asiakasmaksuista eli tilavuokrasta ja tarjottavien ruokien myynnistä. Erilaisia kokous- ja koulutustilaisuuksia järjestimme toimintavuonna n. 60 kpl ja niihin osallistui n. 1 350 asiakasta. Erilaisiin perhejuhliin, lounas- ja illallistilaisuuksiin, yritysten juhlatilaisuuksiin, pikkujouluihin, yleisiin tapahtumiin (esim. Perinnepäivä, Mämmibaari) tms. tilaisuuksiin palvelujamme ja tilojamme käytettiin n. 100 kertaa ja näihin tilaisuuksiin kokoontui yhteensä n. 2 900 vierasta.

Lisäksi mainittakoon toimintavuoden kesällä Kruununvoudintalon pihalla esitetyt neljä Omat Avaimet – teatteriesitystä. Teatteri toi vieraaksemme n. 450 katsojaa, mikä ylitti kaikki odotuksemme, ja Kruununvoudintalon kesäkahvila palveli teatterivieraita parhaansa mukaan tarjoten talon nimikkoleivonnaista Kokkolan Pöttyä.

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA

Toimintavuosi aloitettiin toiminnansuunnittelukierroksella maakunnassa, jolloin maisemapalveluiden toimintaa ja asiantuntijaa esiteltiin ja tehtiin tutuksi maakunnan yhdistyksille. Maisemapalveluiden asiantuntija osallistui MKN Keskukseen järjestämiin koulutuspäiviin ja antoi panostuksensa viestinnän kehittämiseen mm. blogikirjoituksen ja ruotsinkielisen materiaalin tuottamisen muodoissa. Vuoden aikana pidettiin myös kolme

maisemanhoidon luentoa; Kalajoella kaksi sekä Ahvenanmaalla yksi. Vuoden maisematekoa mainostettiin laajasti maakunnassa, mutta kilpailuun ei tullut ehdokkaita.

Ympäristösopimukseen liittyvää neuvontaa/hoitosuunnittelua tehtiin sekä Keski-Pohjanmaan että Pohjanmaan maakunnan alueille. Neuvo-tentti ja -oikeudet toteutuivat vuoden lopussa. Maisemapalveluiden asiantuntija toteutti laajan valuma-alueen esiselvityshankkeen Reisjärvellä, yhteistyössä kalatalousasiantuntijan kanssa. Tilaajana toimi Kiljanjärven kyläyhdistys ja esiselvitystä rahoitti Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Reisjärven kunta sekä Vattenfall. Myös uhanalaisen lajin hoitoon liittyvää ostopalveluhanketta (tummaverkkoperhosselvitys) aloitettiin ELY-keskukselle.

Hanketyö

Vuoden aikana käynnistettiin kaksi maaseuturahaston yleishyödyllistä ja ylimaakunnallista hanketta, joissa piirikeskus toimii osatoteuttajana: Vesistöt ja ympäristö yhdessä hyvään tilaan, Kolmen VYYHTI, sekä Uhanalainen maaseudun luonto hoitoon yhteistyöllä, UHMA. Hankkeissa keskityttiin toimintavuoden aikana ohjaus- ja työryhmien toimintaan, hankkeen viestintään, työpajojen toteuttamiseen ja paikkatietoaineiston analysointiin. Hankkeet osallistuivat myös seminaareihin (SYKE, Maaseutuverkosto, ELY-keskus) sekä paikallisiin tapahtumiin, joissa hanketta esiteltiin.

YRITYSPALVELUT

Maaseudun pienyritystä tukevaa yritysneuvontaa ei Keski-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaiset aktiivisesti itse tarjoa, vaan hyödyntävät tarvittaessa ProAgria Keski-Pohjanmaan yritysneuvojan asiantuntemusta ja osaamista. Kilpailutilanne yritysneuvonnan saralla on kova, sillä ilmaisen yritysneuvonnan tarjoajia löytyy maakunnasta useita. Järjestimme yhteistyössä Taito Keski-Pohjanmaan sekä Kokkolan Yrittäjän naisten kanssa ”Minustako mikro” -verkostoitumistilaisuuden yrittäjyyttä suunnitteleville ja yrittäjähenkisille naisille Tullipakkahuoneella Kokkolassa. Tilaisuus onnistui yli odotusten, saatu palaute oli positiivista ja kannustaa meitä järjestämään vastaavanlaisia tilaisuuksia uudemmankin kerran. Tilaisuuden osallistujamäärä oli 60. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Keski-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaiset tarjosivat tuttuun tapaan laadukasta hygieniakoulutusta maakunnassa. Hygieniakoulutuksia järjestettiin 3 kpl ja testitilaisuuksia 17 kpl, joissa osallistujia oli yhteensä noin 150. Testitilaisuuksia järjestettiin sekä tilauksesta että avoimina tilaisuuksina (satunnaisesti). Pakkausmerkintäkoulutuksia järjestettiin maakunnassa 2 kpl, Kaustisella ja Kalajoella, niissä osallistujia yhteensä 17. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Tavoitteenamme oli järjestää laadukkaita ja ammattimaisia tilaisuuksia sekä tapahtumia Keski-Pohjanmaalla. Järjestää tapahtumia, jotka ottavat huomioon maa- ja kotitalousnaisille tärkeät arvot; lähiruoan, lähiympäristön ja yhteisöllisyyden. Näistä yksi merkittävin tapahtuma on edelleen Elokuiset Navettabileet, joiden kohdalla pidimme toimintavuonna väli vuoden. Saimme järjestettäväksemme loppuvuodesta suuren valtakunnallisen yrityksen henkilöstötapahtuman - teemalla ”Wanhanajan joulu”. Satsasimme toimintavuonna Kruununvoudintalolla järjestettäviin tilaisuuksiin ja tapahtumiin sekä Omat avaimet -näytelmän esittämiseen.

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYDEN VAHVISTAMINEN

Aktiivinen järjestötyö jatkui Keski-Pohjanmaalla myös vuonna 2016. Vuoden 2016 järjestötoiminnassamme otimme laajasti huomioon Pohjolan superruoat –kampanjan. Järjestimme maakunnassa Naisvoimaa-viikolla Maaseudun Naiset –kiertueen, jonka yhtenä kantavana teemana oli lähiruoka.

Maaseudun Naiset –kiertuetilaisuuksia järjestimme 7 paikkakunnalla. Kiertueella esiteltiin yleisesti maa- ja kotitalousnaisten toimintaa, järjestötuotteita, kerrottiin kuluvan vuoden teemoista ja kampanjoista, sekä käytiin läpi Keski-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaisten toimintakalenteri: kurssit, retket, matkat, tilaisuudet ja tapahtumat. Toimintavuonna Maaseudun Naiset -kiertueen yhteistyökumppaneinamme olivat maakunnan ruokatuottajat, elintarvikealan yrittäjät, joiden lahjoittamia ruokatuotteita jaoimme lähiruokabingon palkintoina. Kiertuetilaisuudet olivat suunnattuja jäsenillemme, mutta yhtä lailla myös muille järjestömme toiminnasta kiinnostuneille.

Huhtikuussa järjestimme opintomatkan yhteistyössä Kokkolan Matkatoimiston kanssa Garda-järvelle. Matkalle osallistui 42 innokasta matkailijaa, matkanjohtajana toimi Auli Saukko. Matkalla nautittiin huikeista maisemista, paikallisesta lähiruoasta sekä matkailijoiden iloisesta seurasta.

Jatkoimme toimintavuonna yhteistyötä Käsityöliike Katariinan sekä laivayhtiö Viking Linen kanssa järjestämällä OIKEIN & NURIN –käsityöristeilyn – nyt jo siis kolmatta kertaa! Käsityöristeily oli totuttuun tapaan loppuunmyyty. Maa- ja kotitalousnaiset saivat risteilyllä laajaa näkyvyyttä ja tekivät itseään järjestönä tunnetuksi.

VIESTINTÄ

Viestinnällä tuetaan tunnettuuden lisäämistä, joka on yksi strategisista avaintavoitteistamme. Erityisesti tavoitteena oli lisätä tunnettuutta asiantuntijuuden, varsinkin uusien asiantuntijoidemme Aulin ja Jaanan, saralla. Jokainen maa- ja kotitalousnaisten toimihenkilö vastasi viestinnästä ja rakensi siten järjestön tunnettuutta omalta osaltaan. Tunnettuutta lisättiin myös media-, sidosryhmä- ja verkkoviestinnällä.

Sähköinen viestintä

Piirikeskuksen oma Facebook-sivu päivittyi muutaman kerran viikossa, ja tykkääjiä oli vuoden lopussa lähes 400. Kruununvoudintalolla on myös oma Facebook-sivunsa, jonne ajankohtaisia uutisia tulevista tilaisuuksista ja tapahtumista laitettiin lähes viikoittain. Ylläpidämme noin 300 osoitteen sähköpostilistoja (koostuu jäsenistä, asiakkaista ja yhteistyökumppaneista), joilla oleville lähtee säännöllisesti viestiä eri toiminnoistamme. Instagramin käyttöönottoa opeteltiin toimintavuoden aikana ja muutamia päivityksiä saatiin aikaiseksi.

Printtimedia ja tapahtumat

Piirikeskuksella on oma aukeama ProAgria Keski-Pohjanmaan tiedotuslehdessä, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa (painosmäärä n. 10 000 kpl). Se jaetaan osoitteellisenä jakeluna asiakkaille, jäsenille, yrityksille ja yhteisöille Keski-Pohjanmaalla sekä sidosryhmille ympäri Suomea. Hyviä yhteyksiä ylläpidetään jatkuvasti maakunnan toimittajiin, ja asiantuntijamme ovatkin päässeet hyvin esille sekä maakuntaradiossa että –lehdessä kuin myös paikallislehdissä. Median edustajille järjestettiin lounas- ja –kahvihetkiä maa- ja kotitalousnaisten ajankohtaisten asioiden ympärille.

Omille jäsenyhdistyksillemme lähetimme toimintavuoden aikana neljä järjestökirjettä. Osallistuimme mahdollisuuksiemme mukaan myös pienimuotoisiin messutapahtumiin. Kaikissa tilaisuuksissamme jaettiin tietoa myös Koti ja maaseutu -lehdestä, ja lehden markkinointikampanja tuottikin tulosta eli tilauksia.

Hankkeet

Piirikeskus on toiminut vastuullisena osatoteuttajana seuraavissa hankkeissa:

- Vesistöt ja ympäristö yhdessä hyvään tilaan, *Kolmen VYYHTI* (rahoittajana Maaseutuvirasto)

- Uhanalainen maaseudun luonto hoitoon yhteistyöllä, *UHMA* (rahoittajana Maaseutuvirasto)
- *Syö hyvää* (MKNK, rahoittajina Kuluttajaliitto ja RAY)
- *Kaurasta kaaliin, muidusta mustikkaan* – Pohjolan superruoat lautaselle (MKNK, rahoittajana Maaseutuvirasto)
- *Kasvisaarten arvoitus leikki-ikäisille* (MKNK, rahoittajana Kuluttajaliitto ja RAY)
- *Missä leipä kasvaa* (MKNK, rahoittajana Leipätiedotus ja Maaseutuvirasto)

KESKI-SUOMEN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Johtokunta 2016

• puheenjohtaja	maa- ja metsätalousyrittäjä Pirjo Luotola	Saarijärvi
• varapuheenjohtaja	maatilayrittäjä Hanna Hautamäki	Petäjävesi
• jäsen	yhteisöpedagogi (AMK)/metsätalallinen Pirjo Härkönen	Jyväskylä
• jäsen	emäntä Tuula Merisalo	Jämsä
• jäsen	maaseutuyrittäjä Nanne Peuhkurinen	Äänekoski
• jäsen	metsätalallinen, lähihoitaja Aino Puurula	Pihtipudas
• jäsen	maa- ja metsätalousyrittäjä Leena Vesterinen	Laukaa
• sihteeri	toiminnanjohtaja Eeva-Liisa Kivimäki	Jyväskylä

Toimihenkilöt 2016

- toiminnanjohtaja Eeva-Liisa Kivimäki
- elintarvike- ja yritysasiantuntija Mirja Pummila
- maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntija Paula Salonen (vanhempainvapaalla 1.2.–)
- maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntija Eeva-Liisa Neuvonen (11.1.–30.9.2016)
- maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntija Kirsi Koskela (22.9.2016–)

Keski-Suomen maa- ja kotitalousnaisten jäsenet ja yhdistykset

Keski-Suomen maa- ja kotitalousnaisten jäsenmäärä oli toimintavuonna 1 600 henkilöä ja yhdistyksiä oli 61.

TOIMINTA

Vuosi 2016 oli Keski-Suomen maa- ja kotitalousnaisten 82. toimintavuosi. Edellisten vuosien tapaan mennyt vuosi oli vilkas ja työntäyteinen valtakunnallisten kampanjoiden, vuosittaisten tapahtumien, KoneAgrian ja Ween maan viljaa -markkinoiden sekä hanketoiminnan myötä. Piirikeskukseen henkilöstö ja luottamushenkilöitä jalkautui alkuvuodesta seutukunnille kuulemaan yhdistysväen terveisiä ja kertomaan toiminnasta. Mukana oli myös vierailuvia asiantuntijoita kertomassa ajankohtaisista aiheista.

Piirikeskukseen johtokunta kokoontui toimintavuoden aikana neljä kertaa. Ravintoloitsija, ruokatoimittaja Maija Silvennoinen Keski-Suomesta Saarijärveltä toimii Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:n hallituksen puheenjohtajana vuosina 2016–2017. Hallituksessa Keski-Suomea edustaa myös maa- ja metsätalousyrittäjä Pirjo Luotola Saarijärveltä.

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Ruokakursseista suosituimpia olivat makkara- ja villiyrttikurssit. Maahanmuuttajia oli mukana ruokakurssilla Kyyjärvellä. Maahanmuuttajille järjestettiin ruokakoulutuksia myös Keuruulla ja Saarijärvellä. *Rahoitus: mm. opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö*

Laukaan Lievestuoreen alakoulussa toteutettiin Hevietsivä-tapahtuma 3.–4. luokan oppilaille. Osallistujia oli 78. Tapahtumaa tuki Laukaan Säästöpankin Kulttuurisäätiö. Saarijärven uudessa päiväkodissa pidettiin paikallisten maa- ja kotitalousnaisten lahjoittama kasvistapahtuma.

Valtakunnallinen kalastuspäivä järjestettiin tuttuun tapaan yhdessä Keski-Suomen Kalatalouskeskuksen kanssa. Maa- ja kotitalousnaiset opastivat kalankäsittelyä lähes viidellesadalle alakoululaiselle Jyväskylän Köyhälammella toukokuussa.

Edellisen vuoden tapaan Kasvisaarten arvoitus -hankkeessa järjestettiin leikki-ikäisille sekä päiväkodin henkilöstölle suunnattuja ruokakasvatustapahtumia. Toiminnallisten tapahtumien tavoitteena oli herättää lasten mielenkiinto kasviksia, hedelmiä ja marjoja kohtaan. Keski-Suomen päiväkodeissa järjestettiin kolmetoista tapahtumaa kevään aikana. Tilaisuuksiin osallistui 461 lasta/aikuista. Lapset olivat innostuneita ja tilaisuuksista saatiin hyvää palautetta. *Rahoitus: MKNK/Maaseutuvirasto*

Edellisenä vuonna alkanut Kaalista kauraan, muikusta mustikkaan - Pohjolan superruuat lautaselle -hanke jatkui. Hankkeen tavoitteena oli lisätä kuluttajien ymmärrystä lähellä kasvavien, Pohjolan raaka-aineiden ravitsemushyödyistä sekä niiden käytöstä. Kohderymänä olivat kuluttajat, ensisijaisesti naiset. Hankkeessa pidettiin viisi ruokakurssia ja osallistuttiin kuuteen paikalliseen tapahtumaan. Ruokakursseilla oli 83 osallistujaa ja paikallisissa tapahtumissa yli tuhat. Hankkeen päätyttyä pidettiin saamasta aiheesta kurssi Konnevedellä ja osallistuttiin TERVE! rokotustapahtumaan Kyllön terveysasemalla Jyväskylässä. *Rahoitus: MKNK/Maaseutuvirasto*

Missä leipä kasvaa? -toimintaradoilla lisättiin koululaisten tietoisuutta terveellisistä kuidun lähteistä, terveellisestä ja monipuolisesta ruoasta sekä ruokaketjusta. Näitä Leipätiedotuksen kanssa yhteistyössä suunniteltuja tapahtumia toteutettiin seitsemässä alakouluissa, osallistujia oli 230. *Rahoitus: Leipätiedustus*

Ravitsemussuosituksen mukaisia ruokavalintoja tuettiin Syö hyvää -hankkeen tilaisuuksissa. Havainnollisia luentotilaisuuksia pidettiin ikääntyneille kolme ja lapsiperheille yksi tilaisuus. Onnistuneet tilaisuudet keräsivät 113 kuulijaa. *Rahoitus: Kuluttajaliitto/RAY*

Suurtapahtumien avulla kehitettiin ruokapalveluosaamista. Talkoolaiset olivat jälleen merkittävässä roolissa. Syyskuussa piirikeskuksella oli edellisten vuosien tapaan puuro- ja kahvilatelta Ween maan viljaa - markkinoilla. Uutisruispuuro oli todella suosittua. Puuropadat tyhjenivät ennätysajassa. Puurotellassa oli tarjolla myös talkoolaisten paistamia lettuja sekä kahvia ja kahvileipää. Sääat suosivat tapahtumaa ja siellä vieraili arvioilta yli 30 000 vierasta.

KoneAgria-näyttely oli lokakuussa vuoden tauon jälkeen Jyväskylässä. KoneAgria-näyttelyssä maa- ja kotitalousnaiset vastasivat grillitoiminnasta sekä lehdistön ja henkilöstön kahvipalveluista. Ulkoalueella oli kaksi maa- ja kotitalousnaisten grilliä ja kahvipiste. Pääravintolassa yhteistyötä jatkettiin Paviljonki Ravintoloiden kanssa: piirikeskus vastasi talkoolaisten hankinnasta ja heidän työnjohdostaan. KoneAgria-näyttelyn järjestelyt onnistuivat hyvin ja palaute kävijöiltä sekä näyttelyasettajilta oli positiivista.

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA

Vuoden maisemateko 2016 -kilpailun maakunnalliseksi voittajaksi ja edelleen valtakunnalliseksi voittajaksi valittiin Koskenkylä-Lehtolan kyläläiset Saarijärveltä. Tunnustus myönnettiin ansiokkaasta työstä kotimaisen hyväksi sekä pitkäjänteisestä ja monipuolisesta kulttuurimaisen hoidosta. Kyläläiset ovat viiden vuoden ajan kunnostaneet Iso-Löytänän ja Saarijärven vesireitin välistä aluetta mm. kunnostamalla rakennuksia, raivaamalla, kosteikonhoidolla ja laidunnuksella. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntija teki kahdeksan NEUVO 2020 -maisemakäyntiä ja kuusi ympäristösopimussuunnitelmaa. Vieraslajitalkoita järjestettiin Jyväskylässä ja Keuruulla, mukana oli myös maahanmuuttajia vastaanottokeskuksista.

Kulttuuriympäristö näkyväksi (KYNÄ) -hankkeen toiminta käynnistyi vuoden alussa. Hanketta toteuttaa ProAgria Etelä-Savo/Etelä-Savon maa- ja kotitalousnaiset yhdessä ProAgria Keski-Suomen/Keski-Suomen maa- ja kotitalousnaisten kanssa. Keski-Suomessa hanke oli mukana vuoden aikana yli 30 infossa, tapahtumassa ja työpajassa eripuolilla

maakuntaa. Näihin sisältyi hankkeen esittelytilaisuuksia, arvokkaiisiin maisema-alueisiin liittyviä infoja sekä ruokakulttuuri- ja tuoteistusinfo. Syksyllä tehtiin retki Etelä-Savon kartanoihin. Hankkeessa työstettiin myös tarinakarttasovellusta Keski-Suomen ja Etelä-Savon kulttuuriympäristöistä. Hankkeen toiminta-aika on 1.9.2015–31.8.2018.

YRITYSPALVELUT

Piirikeskus järjesti yhteistyössä Keski-Suomen Yrittäjänäisten ja Finnveran kanssa maaseudun ja kaupungin yrittäjänäisten 10-vuotisjuhlaseminaarin ja verkottumispäivän teemalla ”uusi ajattelu - sano kyllä”. Tilaisuuden suojelijana toimi presidentti Tarja Halonen. Esiintyjinä olivat mm. toimittaja yhteiskunnallinen ajattelija Tuomas Enbuske ja Vincit Oy:n toimitusjohtaja Mikko Kuitunen. Ohjelmassa oli myös suosittuja yrittäjätarinoita sekä tietoisuuksia. Tilaisuuteen osallistui 105 henkilöä.

Hygieniaosaamistestejä järjestettiin tilauksesta. Mirja Pummila teki kaksikymmentäkolme Hyvää Suomesta -yrityksen auditointia. Ruokapalveluiden, omavalvonnan ja liiketoiminnan suunnitteluun tarjottiin yrityksille apua. Asiakkaina oli mm. suoramyyntipistettä valmisteleva taho ja maaseutumatkailuyrityksiä.

Ruoka- ja elintarvikeyrityksille pidettiin lokakuussa Saarijärvellä Pakkausmerkinnät uudistettava -tietoisku. Purola Farmille kokoontui yksitoista yrittäjää. Marraskuussa tehtiin yhteistyötä Jyväskylän Paviljongin Joulumarkkinoiden kanssa. Maalaistorin myyntipaikkoja markkinoitiin suoramyyntitiloille ja tuottajille.

Ajankohtaista tietoa uuden lainsäädännön vaatimuksista elintarvikeyrityksille jaettiin helmikuussa Seinäjoella järjestetyssä infotilaisuudessa. Tilaisuus hoidettiin Keski-Suomesta, koska Etelä-Pohjanmaan piirikeskuksessa ei ole yritysasiantuntijaa. Tilaisuuteen kokoontui kaksikymmentäkaksi yrittäjää kuuntelemaan asiantuntijoita sekä paikallista valvontaviranomaista. Pakkausmerkintöjä tutuksi tekevää hanketta koordinoi Ruokatieto Yhdistys ry kumppaneinaan Elintarviketeollisuusliitto ry ja Maa- ja kotitalousnaisten keskus. Hanketta rahoitti Maa- ja metsätalousministeriö yhdessä hankekumppanien kanssa.

Luonnosta lautaselle LUOLA-koulutushankkeessa järjestettiin kauppasiemipöimikoulutus sekä siihen liittyvät syventävät koulutukset hygieniasta ja logistiikasta. Koulutuskokonaisuuteen kuului myös kaksi opintomatkaa maakunnan luonnontuotealan yritysisiin. Lisäksi LUOLA-hankkeessa järjestettiin opintomatka Etelä-Savoon, Juvan Tryffelikeskukseen. LUOLA-hankkeen toteuttajana on Keski-Suomen maa- ja kotitalousnaisten lisäksi Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Hankkeen toiminta-aika on 1.6.2016–28.2.2019.

Piirikeskuksen asiantuntijat olivat aktiivisesti mukana valmistelemissa ja aloittamassa toteutusta useissa ruokaketjun hankkeissa yhteistyössä mm. Jyväskylän Ammattikorkeakoulun sekä Maaseudun Sivustysliiton kanssa.

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Piirikeskuksen henkilöstö ja luottamushenkilöitä jalkautui alkuvuodesta seutukunnille kuuteen tilaisuuteen kuulemaan yhdistysväen terveisiä ja kertomaan toiminnasta. Mukana oli myös vierailevia asiantuntijoita kertomassa ajankohtaisista aiheista, kuten maahanmuutto. Eri puolilla maakuntaa (Kyyjärvi, Äänekoski, Viitasaari, Laukaa, Keuruu, Joutsa) olleet tilaisuudet keräsivät osallistujia lähes 150. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Opinto- ja virkistysmatkoja järjestöväelle toteutettiin kaksi, huhtikuussa matka ”Omat avaimet kilisevät kevään korvalla” - maa- ja kotitalousnaisten historiikin julkistamisjuhlaan, kaupunginteatteriinkin sekä kevätmessuille Helsinkiin sekä joulukuussa matka Tallinnaan. Virossa vierailtiin maatilalla ja Tallinnan joulutorilla, tutustuttiin

juomakulttuurimuseoon/viinitehtaaseen sekä virkistettiin Estonia teatterin esityksessä: Baletti ”Pähkinänsärkijä”.

Keski-Suomen vuoden maa- ja kotitalousnainen oli maaseutuyrittäjä Sinikka Hytönen Leivonmäeltä Joutsasta. Sinikka on toiminut 15 vuotta Ikolan pienviljelijäyhdistyksen sihteerinä ja toimii edelleen. Aikaisemmin hän toimi 27 vuotta Leivonmäen maa- ja kotitalousnaisten puheenjohtajana. Sinikka innostaa ja kannustaa naisia mukaan toimintaan. Sinikka tiedottaa yhdistyksen toiminnasta aktiivisesti. Hän toimii Koti ja maaseutu -lehden aktiivisena asiamiehenä. Sinikan johdolla ja innostamana alueelta osallistutaan aktiivisesti maa- ja kotitalousnaisten valtakunnallisiin kampanjoihin. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Piirikeskuksen toiminnanjohtaja vastasi myös ProAgria Keski-Suomen järjestöasioista. Keski-Suomen maa- ja kotitalousnaisten edustajakokous pidettiin samana päivänä kuin ProAgria Keski-Suomi ry:n vuosikokous Petäjäviedellä. Kokouksesitelmän piti kansanedustaja Petri Honkonen aiheesta ”Maaseudun monet mahdollisuudet”. Yhdistyksille tiedotettiin PRH:n yhdistysrekistereiden päivityksestä. Mirja Pummila oli jäsenenä ProAgrian valtakunnallisessa järjestötyöryhmässä. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Maa- ja kotitalousnaiset olivat mukana Naisten Valmiusliiton Keski-Suomen alueneuvottelukunnan toiminnassa. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Keski-Suomen maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus oli mukana toteuttamassa valtakunnallista hanketta: Maa- ja kotitalousnaisten paikallisyhdistykset maahanmuuttajien kotoutumisen tukena. Hankkeessa järjestettiin ruokakursseja, infotilaisuuksia sekä talkoita. Yhdistykset avustivat myös vastaanottokeskuksia eri tavoin, esim. tavaroiden hankinnassa sekä puutarhan hoidossa. *Rahoitus: työ- ja elinkeinoministeriö*

VIESTINTÄ

Maa- ja kotitalousnaisten toiminnasta tiedotettiin yhdistyskirjeillä, kahdella sähköisellä uutiskirjeellä sekä sähköpostitse, verkkosivuilla, ProAgria Keski-Suomen Jyväillä -tiedotuslehdessä neljä kertaa vuodessa sekä Facebookissa. Koti ja maaseutu -lehteä markkinoitiin aktiivisesti erilaisissa tilaisuuksissa. Toukokuussa Laukaassa pidettiin johtokunnalle ja järjestöaktiiveille viestintä- ja somekoulutus. Somen saloihin tutustui kahdeksantoista naista.

Hankkeet

Piirikeskus vastuullisena toteuttajana:

- Kulttuuriympäristö näkyväksi, KYNÄ-hanke
Hankkeen rahoittaa Euroopan Unionin maaseudun kehittämisen maatalousrahasto ja Etelä-Savon ja Keski-Suomen ELY-keskukset.
- Luonnosta lautaselle, LUOLA-hanke
Hankkeen rahoittaa Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto ja Keski-Suomen ELY-keskus.

LAPIN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirijohtokunta 2016

• puheenjohtaja	metsätalousinsinööri Taina Kuusela	Simo
• varapuheenjohtaja	maataloustyöntekijä Marja Pasula	Ylitornio
• jäsen	yrittäjä Maritta Autio	Sodankylä
• jäsen	elinkeinonharjoittaja Anne Pätsi	Posio
• sihteeri	maisemanhoidonneuvoja Hilkkä Heikkilä	Ranua
○ varajäsen	metsänhoitaja Jonna Kokko	Rovaniemi
○ varajäsen	Kaarina Tapaninen	Posio

Toimihenkilöt 2016

Lapin Maa- ja kotitalousnaisilla ei ollut toimintavuotena 2016 työsuhteisia toimihenkilöitä.

Piirikeskuksen Maa- ja kotitalousnaisten jäsenet ja yhdistykset

Lapin Maa- ja kotitalousnaisten jäsenmäärä toimintavuonna oli 1 500 henkilöä ja yhdistysten määrä 35 kappaletta.

TOIMINTA

Vuosi 2016 oli Lapin Maa- ja kotitalousnaiset ry:n toinen toimintavuosi. Toimintavuoden tavoitteena oli luoda kontakteja eri sidosryhmiin ja verkostoitua mm. yrittäjien kanssa. Ruokakurssien osalta kokeiltiin kurssien järjestämistä ostopalveluna yhteistyössä Maa- ja kotitalousnaisten Keskukseen ja alan ammattilaisten kanssa. Lapissa pitkät etäisyydet asettavat omat haasteensa kurssien kannattavuuden suhteen. Haasteellista on myös löytää soveltuvia yhteistyökumppaneita eri puolilta Lappia. Lapin Maa- ja kotitalousnaisten hallituksen aloitteesta päätettiin perinteisten ruokakurssien rinnalle tuoda Kokataan yhdessä -tapahtumat, joiden avulla pyritään laskemaan osallistumiskynnystä tapahtumiin. Kokataan yhdessä -tapahtumat rakennetaan jo olemassa olevien mallien mukaan korostamalla yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Maisemanhoidon osalta vuosi oli verkostoitumisen vuosi ja vuoden lopussa käynnistettiin hankesuunnittelu, jonka aiheena olivat vieraslajit. Marjanviljelykursseilla pyrittiin herättelemään keskustelua Lapin marjayrittäjyyden vähenemisestä ja innostamaan ihmisiä esim. sivutoimiseen marjanviljelyyn.

Yritysneuvonnan osalta käynnistettiin hygieniaoasaamiskoulutukset ostopalveluna hyvin kokemuksin.

Järjestöllistä toimintaa oli toimintavuotena runsaasti ja iäkkäämmän jäsenistön lisäksi tavoitettiin myös lapsia ja nuoria geokätköilytapahtuman kautta. Toimintavuosi huipentui marraskuussa järjestettyyn järjestöväen Omat avaimet-historiikkijuhlaan, jonka juhlapuhujana oli ”järjestökonkari” Liisa Niilola.

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Ruokakurssit Ranualla ja Ylitorniolla

Lapissa toteutettiin toimintavuotena kaksi ruokakurssia ostopalveluna. Ranualla järjestettiin 16.9. syksyinen ”Ruokaa tulistellen” -kurssi Ranuan seurakunnan leirikeskuksessa. Kurssin

vetäjänä toimi Teija Kaaretkoski Sodankylästä. Kurssille osallistui yhteensä 8 kurssilaista. Ranualla ei ole toteutettu ruokakursseja maa- ja kotitalousnaisten toimesta vuosiin. Vähäisestä osallistujamäärästä huolimatta osallistujat toivoivat kuitenkin uusia kursseja jatkossa, joilla tavoitettaisiin uusia ihmisiä mukaan toimintaan. 17.9. Ylitorniolla toteutettiin pilottina Kekri-kurssi. Kurssin asiantuntijana toimi Helena Velin Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksesta, ja kurssille osallistui 19 henkilöä. Kurssin antia ja sisältöä pidettiin runsaana; kekrikurssi on mainio tapa siirtää ruokaperinnettä nuoremmille sukupolville.
Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Simossa toteutettiin Superruokaa Pohjolasta -kurssi Oulun maa- ja kotitalousnaisten toimesta 27.2. Kurssin vetäjänä toimi Helena Lahdenperä ja kurssille osallistui 19 henkilöä.
rahoitus: MKNK/Maaseutuvirasto

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA

Marjanviljelykurssit Simossa

Keväällä toteutettiin kaksi marjanviljelykurssia. Herukkapäivän (30.4.) aikana perehdyttiin herukan viljelyyn ja harjoitettiin käytännössä pensaiden leikkaamista. Marjanviljelyn merkeissä jatkettiin Makeat marjat- mansikan- ja vadelmanviljelypäivällä 14.5. Päiviin osallistui yhteensä 10 kurssilaista. Koulutuspäivien tavoitteena oli herättää keskustelua marjanviljelyn vähenemisestä Lapin alueella ja innostaa ihmisiä marjayrittäjyyteen. Marjanviljelypäivät herättivät myös median kiinnostuksen; herukkapensaiden leikkaamisesta tehtiin juttu Pohjois-Suomen alueuutisiin ja mansikanviljelystä Pohjolan-Sanomiin ja Lapin Kansaan. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Vieraslajipäivä

Impinpäivänä 11.6. järjestettiin Simossa luento vieraslajeista ja suunniteltiin käytännön torjuntaa paikallisilla kohteilla. Päivän aikana kartoitettiin vieraslajihankkeen tarpeellisuutta Meri-Lapin alueella. Vieraslajien torjunta ja siitä tiedottaminen koettiin paikkakunnalla ja koko Lapin alueella erittäin tärkeäksi. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

YRITYSPALVELUT

Elintarviketieto esiin -tapahtuma Rovaniemellä

Oulun maa- ja kotitalousnaiset järjestivät Elintarviketieto esiin -tapahtuman Rovaniemellä 17.3. Lapin Maa- ja kotitalousnaiset osallistuivat tapahtuman ennakkomarkkinointiin omalla tahollaan. Tapahtuman osallistujamäärä jäi kohtuullisen alhaiseksi, joten tulevaisuudessa yhteistyötahojen on syytä sopia ennakkoon ennakkomarkkinoinnin työnjaosta ja menetelmistä. *Rahoitus: Ruokatieto/Maaseutuvirasto*

Hygieniaosaamiskoulutukset käynnistyvät Lapissa

Lapin Maa- ja kotitalousnaiset ry aloitti hygieniaosaamiskoulutusten ostopalvelun torniolaiselta kouluttajalta Eija Kannolta. Ensimmäinen hygieniaosaamiskoulutus järjestettiin Simossa 2.4., ja koulutukseen osallistui 18 henkilöä. Lapin Maa- ja kotitalousnaiset vastasivat koulutuksen markkinoinnista ja käytännön järjestelyistä. Kokemukset yhteistyöstä olivat positiiviset, joten yhteistyötä päätettiin jatkaa myös tulevaisuudessa. *Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö*

Naisyrittäjyyspäivä Rovaniemellä

Minustako mikro? -naisyrittäjyyspäivä Rovaniemellä 21.11. keräsi Taito Lappi ry:n tiloihin, Luhtiin 10 yrittäjyydestä kiinnostunutta naista. Yhteistyökumppaneina tapahtuman

järjestelyissä oli Taito Lappi ry, Rovaniemen yrittäjänaiset ry sekä Danske Bank. Tapahtuma koettiin hyödylliseksi; etenkin verkostoituminen ja vertaistuen saaminen nähdään tärkeäksi naisyrittäjyyden edistämiseksi. Maa- ja kotitalousnaisten Portaati yrittäjäksi -koulutukselle ei kuitenkaan nähty välitöntä tarvetta, koska Lapissa oli parhaillaan käynnissä vastaavanlainen koulutus TE-keskuksen toimesta. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Geokätköilyä kulttuurimaisemassa

Lapin maa- ja kotitalousnaiset järjestivät alueellisen geokätköilypäivän 29.7. Simossa Simonkylällä. Tapahtumasta laadittiin ennakkojuttu alueelliseen sanomalehteen ja ilmoitettiin lehden järjestöpalstalla. Päivän aikana tutustuttiin geokätköilyyn harrastuksena, mutta samalla mietittiin sen mahdollisuuksia myös maiseman tuotteistamisessa. Kätköilypäivään osallistui 13 henkilöä. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Järjestöilta Keminmaassa

Lapin Maa- ja kotitalousnaisten järjestöiltä vietettiin 16.9. Keminmaassa Pohjanrannan tiloissa. Järjestöillässä oli vieraana Maa- ja kotitalousnaisten keskuksen järjestöpäällikkö Helena Velin. Illan aikana ruokailtiin sekä tutustuttiin maa- ja kotitalousnaisten toimintaan ja tulevaan Suomi 100 -juhlavuoteen Helena Velinin johdolla. Illan päätteeksi maisteltiin tilan marjaviinejä ja tutustuttiin Pohjanrannan paanukirkkoon. Järjestöiltään osallistui yhteensä 20 vierasta Tervolan, Keminmaan ja Simon kuntien alueelta. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö, yksityisrahoitus*

Vuoden Maaseudun miehen valinta

Lapin Vuoden Maaseudun mieheksi valittiin ylitorniolainen Vesa Välimaa, joka on toiminut pitkään Alkkulan maa- ja kotitalousseuran jäsenenä. Lapissa toimii runsaasti miehiä Lapin Maa- ja kotitalousnaisten jäsenyhdistyksissä, joten hallituksen päätöksellä Lapissa valitaan vuorovuosina Vuoden maa- ja kotitalousnainen ja Vuoden Maaseudun mies. Vesa Välimaa palkittiin ansioistaan Lapin Maa- ja kotitalousnaisten vuosikokouksessa Rovaniemellä 29.10. kunniakirjalla. *Rahoitus: opetus ja kulttuuriministeriö*

Omat avaimet -historiikkijuhla

Lapin Maa- ja kotitalousnaiset järjestivät 12.11. Omat avaimet-historiikkijuhlan Simossa Pappilan Pehtoorissa. Juhlapuhujana oli maa- ja kotitalousnaisten pitkäaikainen toiminnanjohtaja Liisa Niilola, joka esitteli maa- ja kotitalousnaisten toimintaa eri vuosikymmeniltä. Päivän aikana nautittiin myös Kirsti Mannisen laatimasta Omat avaimet-näytelmäteoksesta, jonka toteutuksesta vastasi Ylitornion maa- ja kotitalousnaiset. Juhlaan osallistui yhteensä 50 vierasta Ylitornion, Tornion ja Simon kuntien alueelta sekä Oulusta. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö, yksityisrahoitus*

Lapin Maa- ja kotitalousnaisten syysretki Korouomassa

Syysretki järjestettiin 24.9. Korouoman hienoihin maisemiin. Retki keräsi osallistujia Ylitorniolta, Ranualta ja Posiolta. Pienen vaelluksen aikana nautittiin retkieväät nokipannukahvin kera nuotiolla, virkistettiin yhdessäolosta ja suunniteltiin seuraavan syksyn retkeä. *Rahoitus: yksityisrahoitus*

VIESTINTÄ

Vuoden aikana lähetettiin kolme yhdistyskirjettä jäsenyhdistyksille. Kotisivuja päivitettiin tapahtumien osalta, samoin fb-sivuja, joilla tiedotettiin myös muusta maa- ja

kotitalousnaisten toiminnasta. Yhdistyksen toiminnasta ilmoitettiin Pohjolan Sanomien ja Lapin Kansan järjestöpalstoilla ja osasta tapahtumista laadittiin myös erillinen lehti-ilmoitus (historiikkijuhla, marjakurssit). Tapahtumista tiedotetaan sähköisesti Lapin menot-nettiedotteen välityksellä.

Marjanviljelykurseista tehtiin juttu Pohjolan Sanomiin ja Lapin Kansaan sekä Ylen alueuutisiin. Vieraslajit pääsivät samoin Ylen alueuutisiin ja nettilehteen. Minustako mikro?-naisyrittäjäyyspäivästä laadittiin Yle Kemin kanssa radiojuttu. Vuoden Maaseudun miehestä, Vesa Välimaasta laadittiin myös juttu Pohjolan Sanomien nettilehteen. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

HANKKEET

Lapin Maa- ja kotitalousnaisilla ei ollut toimintavuotena hankkeita. Vuoden lopussa käynnistettiin ”Vauhtia Etelä- ja Länsi-Lapin vieraslajeille”-hankkeen suunnittelu.

LÄNSI-SUOMEN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirikeskuksen hallitus 2016

• puheenjohtaja	toiminnanjohtaja Tarja Kiviniemi	Loimaa
• varapuheenjohtaja	keittäjä Anu Hakala	Huittinen
• jäsen	agrologi, AMK Jaana Pere	Nakkila
• jäsen	maatalousyrittäjä Sirpa Pietilä	Alastaro
• jäsen	ruokapalveluohjaaja Mari Portaala	Salo
• jäsen	emäntä Tuula Retulainen	Oripää
• jäsen	talouspäällikkö Maarit Tammelin	Kaasmarkku
• jäsen	toimitusjohtaja Timo Junnila	ProAgria Länsi-Suomi
• sihteeri	toiminnanjohtaja Maija Willman	Länsi-Suomen mkn

Toimihenkilöt 2016

- toiminnanjohtaja Maija Willman (7.1.2016 alkaen)
- ruoka-asiantuntija Anna Kari
- ruoka-asiantuntija Henna Kyyrä (äitiyslomalla 15.2.–23.12. ja hoitovapaalla 23.12.2016 alkaen)
- ruoka-asiantuntija Sanna Luoto (8.2.–5.10.2016)
- ruoka- ja yritys-asiantuntija Mari Mäenpää
- yritys- ja ruoka-asiantuntija Leena Ylikännö
- maisemasuunnittelija Katri Salminen
- maisema- ja ympäristöasiantuntija Terhi Ajosenpää (1.3.2016 alkaen)
- maisemasuunnittelija Sanna Seppälä (äitiyslomalla 3.8.2016 alkaen)
- maisemasuunnittelija Kaisu Wallin (5.9.2016 alkaen)

Piirikeskuksen Maa- ja kotitalousnaisten jäsenet ja yhdistykset

Länsi-Suomen Maa- ja kotitalousnaisten jäsenmäärä toimintavuonna oli 6024 henkilöä ja paikallisyhdistysten määrä 108 kappaletta.

TOIMINTA

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaiset osallistuivat ruoka- ja ravitsemusneuvonnan palveluiden tuotteistamiseen ja palveluportfolion kehittämiseen. MKNK koordinoi tuotteistamista. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Yhteistyössä muiden avaintulosalueiden edustajien kanssa osallistuttiin Suomi 100 – juhlavuoden suunnitteluun teemalla ”Maistuva maaseutu”. Vuoden 2016 lopussa aloitettiin ideointi 2017 Hyvinvointipäivään, jossa Maistuva maaseutu -idea viedään jäsenistön tietoisuuteen 2017. Lisäksi osallistuimme MKNK:n yhteisen teeman suunnitteluun. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Asiantuntijoiden osaamista vahvistettiin koulutuspäivillä Helsingissä tammikuussa (4 ruoka-asiantuntijaa, 2 päivää), lisäksi asiantuntijat osallistuivat MKNK webex-koulutuksiin (10 kpl) sekä substanssiosaamisen lisäksi mm. viestintä- ja tuotekehityskoulutuksiin. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Leena Ylikännö toimi ruokaneuvo-kasvona vuonna 2016. Leena oli tuottamassa aineistoa Koti ja maaseutu -lehteen sekä muihin tiedotusvälineisiin ja sosiaaliseen mediaan. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Valtakunnallisella **Kasvisaarten arvoitus** -hankkeella lisättiin päiväkodeissa leikki-ikäisten (3–7 -vuotiaiden) lasten kasvisten, hedelmien ja marjojen käyttöä käytännönläheisellä ja Sapere-menetelmään (makukoulu) perustuvalla neuvonnalla. Hankkeessa tavoitettiin toimintavuonna 30:n päiväkodin henkilökunta (201) sekä 1 296 leikki-ikäistä perheeseen. Tapahtumat pääsivät näkyviin alueen medioissa. Lisäksi tapahtumista tehtiin sosiaaliseen mediaan päivityksiä. Tilaisuuksia pidettiin mm. seuraavilla paikkakunnilla: Rusko, Mynämäki, Salo, Ulvila, Kokemäki, Halikko, Turku, Rauma, Harjavalta, Halikko, Kankaanpää, Masku, Naantali, Kaarina, Pori, Nakkila, Eura, Parkano, Pöytyä, Sauvo, Merikarvia ja Uusikaupunki. Isommissa kaupungeissa vierailimme useissa eri päiväkodeissa. *Rahoitus: MKNK/Maaseutuvirasto*

Yhteistyössä Leipätiedotuksen kanssa lisättiin koululaisten, vanhempien ja opettajien tietoisuutta monipuolisesta ja terveellisestä ruokailusta **Missä leipä kasvaa** -hankkeella. Maa- ja kotitalousnaisten toiminnallisessa neuvonnassa korostettiin hiilihydraattien laatua, kuidun tärkeyttä ja riittävää saantia sekä sokerin kulutuksen vähentämistä. Tavoitteena oli lisätä täysjyväviljatuotteiden ja kasvisten kulutusta hyvinä kuidun lähteinä. Toimintavuonna järjestettiin 12 tapahtumaa koululaisille: Paimiossa, Maskussa, Perttelissä, Salossa, Eurassa, Säskylässä, Paraisilla, Vehmaalla, Kankaanpäässä, Raumalla, Raisiossa ja Porissa. Yhteensä tavoitettiin 890 lasta ja 63 aikuista Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaisten alueella. *Rahoitus: Leipätiedotus/Maaseutuvirasto*

Kuluttajaliiton hallinnoimassa ja RAY:n rahoittamassa **Syö hyvää** -hankkeessa jatkettiin ravitsemussuosituksen jalkauttamista ja ikääntyneiden terveellisten ruokavalintojen tukemista havainnollisilla luentotilaisuuksilla. Syö hyvää tapahtumissa (9 kpl) tavoitettiin ikäihmisiä 4 941 ja lapsiperheitä 1 471 kappaletta. *Rahoitus: Kuluttajaliitto/RAY*

Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan - superruokaa Pohjolasta -hankkeen tavoitteena oli lisätä lähiruoan tunnettuutta ja käyttöä kotitalouksissa mm. innostavalla viestinnällä. Ruokakursseja pidettiin 12kpl. Infotapahtumia (13 kpl) järjestettiin mm. Okra, Skanssi/Turku, Silakkamarckinat/ Pori, Heikinmarkkinat/ Turku sekä Uudenkaupungin Minifarmissa. Hankkeella tavoitettiin yhteensä 39 000 ihmistä. Viestinnässä korostettiin monipuolisen ruokavalion ja säännöllisen ateriarhythmin tärkeyttä, joka toteutui monikanavaisesti alueen medioissa. *Rahoitus: MKNK/Maaseutuvirasto*

Toimintavuonna varmistettiin julkiset rahoitukset toteuttamalla käynnissä olevat hankkeet luotettavasti ja tehokkaasti sekä etsittiin jatkuvasti sopivia rahoituslähteitä toiminnan kehittämiseen. Kehitimme myös sidosryhmäviestintää niin, että järjestön vaikuttavuus tunnetaan, ja se luo monipuolisen yhteistyön rakentamiselle. Loimme myös uusia yhteistyö- ja kumppanuussuhteita avoimesti ja innovatiivisesti, kuten LähiTapiolan kanssa. Lisäksi toteutimme kuusi maksullista, Syö hyvää -tapahtumaa, Hevi-etsivä -tapahtuman, sekä viisi Älä ruoki hukkaa -tapahtumaa. Lisäksi jatkoimme yhteistyötä Satamaidon meijerin kanssa toteuttaen tuote-esittelyjä sekä terveyspäiviä. *Rahoitus: yksityinen*

Vapaa-ajan kalastajien ja Satakunnan kalatalouskeskuksen kanssa toteutimme valtakunnallisen kalastuspäivän. Paistoimme silakoita yli 300 porilaiselle koululaiselle.

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA

Maaseudun viihtyisyyden ja elinvoimaisuuden lisäämiseksi kehitettiin nykyisiä maaseutumaiseman ja kulttuuriympäristön hoitoon liittyviä palveluja. Palveluja markkinoitiin alueellisesti eri kohderyhmille. Tiedotimme asiantuntijoiden alueellisista toimenpiteistä sisäisesti, jotta uusia ideoita pystytään hyödyntämään koko Länsi-Suomen alueella. Asiakkaille sähköpostitse jaettava Maisemauutiset ilmestyi kolme kertaa. *Rahoitus: piirikeskukset, opetus- ja kulttuuriministeriö*

Vihervuoden 2016 teemaa ”Suomalainen maisema” hyödynnettiin maiseman- ja luonnonhoitoon liittyvässä viestinnässä sekä alueellisissa hankkeissa. Keskeiseksi asiaksi

nostettiin mm. maiseman umpeutumisen, sen seuraukset, tarvittavat toimenpiteet ja muut aihealueeseen liittyvät ajankohtaiset asiat. Erilaisten asiakasryhmien tavoittamiseksi osallistuttiin Viherpäiville, Länsi- Suomen maa- ja kotitalousnaisista paikalla yksi maisemasuunnittelija. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Osallistuttiin maisema-asiantuntijuuden brändäykseen ja markkinoitiin sidosryhmätapaamisissa ja koulutustilaisuuksissa. Osallistuttiin 4 webex-kokoukseen ajankohtaisista aiheista. Koulutuspäivillä tammikuussa Helsingissä MKNK järjestämässä koulutuksessa oli 2 asiantuntijaa. Kesäkuussa Tammelassa rantojen ja vesienhoito -teemalla pidetyssä MKNK:n koulutuksessa oli 3 asiantuntijaa, 2 päivää. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Tiedotettiin jäsenistölle ”Geokätköily kylämaisemassa”-toimintaohje. Järjestettiin Vihervuoden yhtenä aiheena pusikoiden poistoon liittyviä tietoiskuja ja tapahtumia ja osallistuttiin Impinpäivänä 11.6. valtakunnallinen Maisemat näkyviin – tekoja tarvitaan - tempaukseen. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Maaseutuohjelman seurantakomitea tutustui 24.5. kokouksensa yhteydessä Mynämäen Mietoistenlahteen ja siellä esiteltiin ruovikoiden korjuuta ja hyödyntämistä sekä ravinnekierätystä 35 komitean jäsenelle. Työn tilaaja Varsinais-Suomen ELY-keskus, rahoitus MMM.

Maa- ja kotitalousnaisten valtakunnallinen Rannat kuntoon -hanke jatkui sekä Satakunnan, että Varsinais-Suomen puolella. Hankkeessa kehitettiin muunneltavissa oleva toimintamalli siihen, miten rantojen kunnostusta lähdetään suunnittelemaan ja toteuttamaan yhdessä asukkaiden kanssa. Satakunnasta mukana oli Merikarvian Riispyyn kylä ja Varsinais-Suomesta Taivassalon Helsingin kylä. Molemmilla alueilla toteutettiin kesän aikana kyläiltoja, rantakävely sekä työnäytökset vesikasvien niitosta ja ruoppauksesta. Molemmille rannoille laadittiin kunnostussuunnitelma, joiden toteuttamiseksi haettiin rahoitusta investointihankkeelle. Ne käynnistettiin syksyn aikana. Toimintamallia kehitetään yhteistyössä Vesien suojele-yhdistysten liiton, Suomen Kylätoiminnan ja Suomen Riistakeskuksen kanssa. *Rahoitus: MKNK/ ympäristöministeriö / Ravinteiden kierrätysohjelma*

NEUVO 2020 -palvelu ”Maisema- ja luontokohteiden kartoitus” tehtiin tunnetuksi ja sen kysyntää lisättiin yhteisen markkinoinnin myötä. Kartoituksia tehtiin 5 kappaletta. Myös ympäristökorvaukseen liittyvien suunnitelmien sekä yhdistysten ympäristökorvausten markkinointia tehostettiin. Yhteistyötä ympäristöministeriön kanssa tehtiin valtakunnallisessa perinnebiotooppien inventoinnissa.

Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa tehtiin vuoden aikana ympäristösuunnitelmia maatiloille, yksityisille ja yhteisöille yhteensä 13 kpl. Keväällä kaikki ympäristösopimukset olivat haettavissa ja maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maisema hoitosuunnitelmia tehtiin kevään aikana 11 kpl. Ei-tuotannollisia investointisuunnitelmia monivaikutteisten kosteikkojen sekä perinnebiotooppien perustamiseen tehtiin lisäksi 2 kpl. *Rahoitus: yksityisrahoitus*

Toimintavuonna toteutettiin käynnissä olevat hankkeet luotettavasti ja tehokkaasti sekä työstettiin uusia rahoituslähteitä, hankkeita toiminnan kehittämiseen.

Keväällä järjestettiin omenapuiden leikkauskurssi Aurassa, johon osallistui 12 henkilöä. Perinteisellä puutarharetkellä heinäkuussa oli 32 osallistujaa ja kirkkoympäristön maisemakävelyllä Maskussa 10 aktiivista alueen asukasta.

YRITYSPALVELUT

Asiantuntijapalveluna panostettiin maaseutumatkailun markkinointiin ja maaseutuyritysten kehittämiseen. Maistuvan, viihtyisän ja elinvoimaisen maaseudun lisäämiseksi kehitettiin nykyisiä ruoka-, matkailu- ja elintarvikeyrityksille suunnattuja palveluja. Pääasiakasryhmämme on juuri kyseisten alojen yrityksiä. Tuotekehitystyötä tehtiin yhteistyössä MKNK:n kanssa. Jatkoimme edelleen hyvää yhteistyötä järjestön sisällä ProAgria Länsi-Suomen yritysneuvonnan kanssa. Toiminnassamme pyrittiin toteuttamaan myös Satakunnan ja Varsinais-Suomen aluestrategioita. Lisäsimme yhteistyötä ulkoisten sidosryhmien kanssa.

Turussa järjestettiin yhteistyössä Taito ry:n ja Turun Naisyrittäjien kanssa Minustako yrittäjä -infoilta. Osallistujia 12. *Rahoitus: piirikeskukset, opetus- ja kulttuuriministeriö*

Uusiin pakkausmerkintöihin liittyvä koulutus laajennettiin elintarvikkeiden ravintoarvomerkintöihin, joiden osalta siirtymäaika päättyi 13.12.2016 MKNK organiso kiertueen ja Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaiset auttoivat toteutuksessa. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Ruokatieto ry:n hallinnoimassa Elintarviketietoasetuksen koulutushankkeessa jatkettiin pakkausmerkintämuutoksista tiedottamista koulutustilaisuuksissa (3) tavoitettiin 43 elintarvikeyrittäjää. Tilaisuudet pidettiin Porissa, Liedossa ja Huittisissa. Hankemateriaalia hyödynnettiin myös muussa toiminnassa vuoden mittaan. *Rahoitus: Ruokatieto/Mavi*

Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaiset osallistuivat aktiivisesti Porissa maaliskuussa 2016 pidettyyn valtakunnallisen Maaseutumatkailuyritysten ja -kehittäjien seminaarin järjestelyihin. Kaksipäiväiseen seminaariin osallistui yli sata henkeä ympäri Suomea. *Rahoitus: Maaseutumatkailuyrittäjät ry, Lomalaidun ry ja yksityinen*

Hygieniaestikoulutuksia pidettiin 3 tilaisuutta, yhteensä 11 osallistujaa.

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaiset osallistuivat uuden jäsenjärjestelmän käyttökoulutukseen. Piirikeskus piti yhteyttä jäsenyhdistyksiin jäsentiedotteiden lisäksi sähköpostin ja ajantasaisten nettisivujen kautta. Lisäksi Sosiaalisessa mediassa käyttäen aktiivisesti Facebookia ja Instagramia. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Maa- ja kotitalousnaisten yhtenä kampanjateemana toimintavuonna oli ruoka-asioihin varautuminen. Helmikuussa osallistuttiin 112-päivään ”Kotivara”-teemalla sosiaalisessa mediassa, sekä Hyvinvointipäivässä Säskylässä pidettiin luento 170 osallistujalle. Yhdistyksille tarjottiin varautumiseen liittyvää aineistoa, jota hyödynnettiin tapahtumissa ja yhdistysten kokouksissa. Jäseniä kannustettiin myös osallistumaan Naisten Valmiusliiton järjestämiin Nastaharjoituksiin varautumistaitojen kartuttamiseksi. Yhdistyksille tarjottiin yhteistyössä SPEKin kanssa ohjeet paloturvallisuusviikon tapahtumajärjestelyihin. Tapahtumaviikon yhteistyökumppaneina toimivat alueiden paloasemat. Yhdistyksille kerrottiin mahdollisuuksista hyödyntää LähiTapiolan Sankariteko -koulutuksia. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö sekä muu rahoitus*

Naisvoimaa-päivää vietettiin tammi-helmikuun vaihteessa. Päivän teema oli superruoka. Tilaisuuksissa hyödynnettiin Superruokaa pohjolasta -hankkeen materiaalia. Kirjastot olivat edelleen suositeltavia kokoontumispaikkoja, jolloin tilaisuuksiin tuli jäsenten lisäksi muitakin ihmisiä. Mm. Nakkilan kirjastossa oli koottuna aiheeseen sopiva kirjanäyttely temaviikolla. Yhdistyksiä tiedotettiin aiheesta nettisivuilla, sosiaalisessa mediassa ja piirikeskusten tiedotteilla. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö.*

Yhteisöllisyyden vahvistamiseksi järjestettiin retki Maa- ja kotitalousnaisten historiikkikirjan julkaisu juhlaan sekä kevät -messuille 6.–7.4.2016 Helsingissä. Osallistuimme ohjelman tuottamiseen juhlassa. Kirja julkaistiin Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlien kunniaksi. Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaisten retkelle osallistui 17 naista. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Suurimpina järjestöllisinä tilaisuuksina mainittakoon kevään Hyvinvointipäivä puhujana Leila Kaleva, Hengellinen päivä Huittisissa juhlihan yhdistyksen kanssa, jäsenristeily sekä osallistuminen Omat avaimet- kirjan julkistustilaisuuteen Helsingissä. Lisäksi vierailimme ja pidimme luentoja yhdistysten tapahtumissa ja virallisissa kokouksissa. Järjestöllisiin tapahtumiin osallistui 576 henkilöä. Edustajakokouksessa Ulvilassa palkittiin Vuoden maisemateko; Waskio-Seura Varsinais-Suomesta, lisäksi Risto Syvänen Teijosta, sekä Yliskulman maa- ja kotitalousnaiset saivat myös kunniainmaininnan hyvästä ympäristön eteen tehdystä työstä. Vuoden Maa- ja kotitalousnaisiksi valittiin Aila Eskola Satakunnasta ja Sirkku Mäkinen Varsinais-Suomesta.

VIESTINTÄ

Onnistuimme erinomaisesti pääsemään eri medioissa esiin. Osallistuimme uudenlaisen sisällön tuottamiseen. Erityisesti sosiaalisessa mediassa olimme vuonna 2016 hyvin näkyvillä jokaisella osa-alueella. Lisäksi Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaisista maisemasuunnittelija Katri Salminen osallistui asiantuntija viestijäverkostoon, joka hyödyntää monikanavaista viestintää mm. sosiaalisessa mediassa tehokkaasti ja järjestelmällisesti. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Koti ja Maaseutu -lehteä pidettiin aktiivisesti esillä kaikissa tilaisuuksissa. Uusia tilauksia saatiin runsaasti. Annoimme myös juttuvinkkejä lehden toimitukselle ja osallistuimme sisällön tuottamiseen ruokaneuvoissa.

HANKKEET

1) Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaisten hallinnoimat hankkeet

Maaseutumatkailun tiedonvälitys Varsinais-Suomessa -hanke alkoi. Hankkeen tavoitteena on alueen maaseutumatkailun ja valtakunnallisen yhteistyön tukevana tahona toimiminen, toimialatietojen kerääminen, toimiala-, tutkimus- ja kehittämistietojen välittäminen sekä tiedotus kansallisista ja kansainvälisistä matkailuelinkeinon teemoista. *Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, Varsinais-Suomen ELY*

Avaimet maisemaan -hanke jatkui Salon seudulla. Hanke on kylämaisemahanke, johon otetaan Ykkösakselin Leader-alueelta 15 aktiivista kyläyhdistystä mukaan. Vuoden aikana kylissä järjestettiin kyläkävelyitä, maisemanhoitotalkoita sekä yhteisiä suunnittelupalavereja. *Rahoitus: Ykkösakseli Leader, Varsinais-Suomen ELY, Uudenmaan ELY*

Matkailun kylillä –hanketta markkinoitiin innostamalla kyliä mukaan. Tilaisuuksia pidettiin Laitilassa ja Nousiaisissa. *Rahoitus: varmistumatta (Ravakka ja Varsin Hyvä Leader)*

2) Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaiset osatoteuttajana hankkeissa

Satakunnasta - Sikses parasta on tiedonvälityshanke, joka toimii paikallisesti tuotetun ruoan puolestapuhujana ja satakuntalaisen ruoan tunnettuuden lisääjänä. Hankkeessa edistetään erityisesti paikallisten tuotteiden pääsyä eri markkinakanaviin. Hankkeessa ovat mukana Satakunnan keskeiset elintarvikealan kehittäjä-organisaatiot Pyhäjärvi-instituutti, Satafood Kehittämisyhdistys ry ja ProAgria Länsi-Suomi. *Rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma/ Satakunnan ELY*

ProYritys - Yhteistyöllä kilpailukykyä maaseutuyrityksiin -hankkeella on aktivoitu yrityksiä yhteistyöhön. Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaiset olivat mukana info-tilaisuuksissa.
Rahoitus: Maaseudun kehittämisrahasto/ Satakunnan ELY

Helsingin yliopiston **SAVE**-hankkeen (Saaristomeren veden laadun parantaminen peltojen kipsikäsittelyllä) tilaamana tehtiin 60 tilakäyntiä maaliskuu-toukokuun aikana Liedon ja Paimion alueella kipsilevityskokeilun sopimusten tekoa varten. *Rahoitus: SAVE -hanke/ympäristöministeriö*

Uudenkaupungin makeavesialtaan käyttö- ja hoitosuunnitelma –hanketta on toteutettu yhteistyössä Turun ammattikorkeakoulun kanssa. ProAgria/L-S MKN on hankkeen osatoteuttaja ja on selvittänyt altaan valuma-alueen eli Sirppujoen valuma-alueen vesienhoitoon liittyviä haasteita, aineistoja ja toimijoita. *Rahoitus: Leader Ravakka/ Satakunnan ELY*

OULUN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Hallitus 2016

• puheenjohtaja	maaseutuyrittäjä, emäntä Leea Sangi	Liminka
• varapuheenjohtaja	emäntä Anita Junttila	Tyrnävä
• jäsen	maaseutuyrittäjä Teresa Majuri	Haapavesi
• jäsen	maaseutuyrittäjä, emäntä Armi Nikola	Siikajoki
• jäsen	erikoissairaanhoidtaja Kaisa Oikarinen	Kuusamo
• jäsen	maaseutuyrittäjä, emäntä Aino Viitala	Muhos
• jäsen, sihteeri	toiminnanjohtaja Maija-Liisa Tausta-Ojala	Oulu

Toimihenkilöt 2016

- toiminnanjohtaja Maija-Liisa Tausta-Ojala
- yritysasiantuntija Tuula Alakastari
- maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntija Kalle Hellström
- elintarvike- ja yritysasiantuntija Soila Hiltunen
- yritysasiantuntija Arja Keränen
- ruoka- ja kotitalousasiantuntija Helena Lahdenperä
- maisema- ja ympäristöasiantuntija Taimi Mahosenaho
- ruoka- ja kotitalousasiantuntija Kaisa Myllykangas (vanhempainvapaa 5.6.2017 saakka)
- elintarvikeasiantuntija Maija Ojalehto
- projektisuunnittelija Riina Rahkila
- maisema- ja ympäristöasiantuntija Maarit Satomaa
- projektipäällikkö Merja Talvitie

Piirikeskuksen Maa- ja kotitalousnaisten jäsenet ja yhdistykset

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten jäsenmäärä toimintavuonna oli 4 498 henkilöä ja yhdistysten määrä 286 kappaletta.

TOIMINTA

Oulun Maa- ja kotitalousnaiset on osa valtakunnallista neuvontajärjestöä. Oulun Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksessa toimii 9–11 asiantuntijaa, joiden asiantuntijuus pohjautuu ruoka- ja elintarvikeosaamiseen, luonto-, ympäristö- ja maisemaosaamiseen sekä yritystoiminnan osaamiseen. Oulun Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus järjestää koulutuksia, luentoja, tapahtumia ja kampanjoita sekä vie eteenpäin erilaisia maakunnallisia kehittämishankkeita yhdessä eri sidosryhmien kanssa.

Maa- ja kotitalousnaisten järjestö saa harkinnanvaraista valtionapua neuvonnalliseen työhönsä Opetus- ja kulttuuriministeriön varoista. Ministeriön strategian tahtotilana vuoteen 2020 saakka on, että Suomi on osaamisen, osallistumisen ja luovuuden kärkimaa. Vahva osaamis-, luovuus- ja osallisuusperusta ja siihen liittyvien voimavarojen vahvistaminen on Suomen menestyksen tae. Ministeriön strategia ohjaa osaltaan neuvontajärjestömme toimintaa ja sopii myös Pohjois-Suomen maaseudun kehittämistoimintaan: painopisteinä ovat sivistyksen ja osaamisen vetovoima, yhteiskunnan kilpailukykyyn vahvistaminen, alueellisen elinvoiman ja elinympäristöjen tukeminen sekä ihmisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen. Alueen elinvoimaisuutta voidaan tarkastella esimerkiksi vetovoimaisen ympäristön, kilpailukykyisen yrityskannan, osaamisen ja työvoiman saatavuuden, palvelujen sosiaalisen pääoman ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Maa- ja kotitalousnaisten kaikilla avaintulosalueilla edistämme elinympäristöjen, erityisesti

maaseutualueiden ja kaupunkien läheisten taajamien, elinvoimaisuutta, viihtyisyyttä ja vetovoimaa erilaisin menetelmin.

Maa- ja kotitalousnaisten strategiset avaintavoitteet vuosina 2016–2020 ovat, arvon tuottaminen jäsenille, asiakkaille ja yhteiskunnalle, tunnettuuden ja myönteisen mielikuvan kasvattaminen, vetovoimaisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen sekä taloudellisesti kannattavan toiminnan vahvistaminen.

Maa- ja kotitalousnaiset edistävät opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan strategisia ja muita tavoitteita mm. vahvistamalla kuluttajien elintarvikkeisiin, ruokaan, ravitsemukseen ja kotitalouteen liittyvien tietojen ja taitojen kehittymistä. Siten vaikutamme myönteisesti yksittäisten kuluttajien ja perheiden elämänhallintataitoihin ja hyvinvointiin. Kohderyhmämme ovat vauvasta vaariin. Tavoitamme tällä avaintulosalueella vuosittain vähintään kymmeniä tuhansia kuluttajia.

Maa- ja kotitalousnaisten visiona on maistuva, viihtyisä ja elinvoimainen maaseutu – hyvinvoivat suomalaiset. Rakennamme tulevaisuuden maaseutua, jonka vahvuuksina ovat vahva paikallinen ruokakulttuuri, hoidettu maaseutu- ja kulttuurimaisema, kilpailukykyinen yritystoiminta ja yhteisöllisyys. Tunnetun ja vetovoimaisen järjestömmen työstä hyötyy koko Suomi. Strategiakauden teemana on ”Maaseutu meissä”. Vuosi 2016 oli ensimmäinen vuoteen 2020 ulottuvaa Maa- ja kotitalousnaisten strategiakautta.

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksen neuvontatyössä on tavoitteena maaseudun naisten, perheiden ja ihmisten hyvinvoinnin edistäminen, yritystoiminnan vahvistaminen, kotitaloudellisen ja kuluttaja neuvonnan antaminen sekä laaja-alaisen ympäristön- ja maisemanhoidollisen neuvonnan toteuttaminen yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Tärkeimpiä esillä olleita teemoja ovat olleet ruoka ja elintarvikkeet, ympäristö ja luonnonhoito, yrittäjäyys erityisesti ruoka-, matkailu-, hyvinvointi ja käsityöyrittäjäyys. Jokaisella avaintulosalueella on tehty sekä jäsen- ja asiakasneuvontatyötä että verkosto- ja sidosryhmäyhteistyötä.

Vuosi 2016 oli kaikilla neuvontamme osa-alueilla aktiivista käytännön neuvonta- ja vaikuttamistyötä sekä alueellista verkostoitumista. Hanketyössä päästiin alkuun EU:n uuden ohjelmakauden mukaisessa kehittämistyössä. Piirikeskuksen hallitus on kokoontunut vuoden aikana 4 kertaa. Piirikeskuksen edustajakokous pidettiin marraskuussa Siikalatvan kunnassa Kestilässä.

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten ruokaneuvonnan perustan muodostaa monipuolinen, terveellinen ja maistuva alueellinen ruoka- ja ruokakulttuuri. Ruoka-asiantuntijamme osallistuvat ruoka- ja ravitsemusneuvonnan palveluiden tuotteistamiseen sekä järjestön sisäisissä ryhmissä että toimimalla osana valtakunnallista ruoka-asiantuntija verkostoa. Teemme neuvonta- ja kehittämistyötä erityisesti paikallisen ruoan ja ihmisten ruoanvalmistustaitojen lisäämiseksi ja ruoanvalinnan helpottamiseksi. Neuvonnallista työtä tehdään sekä ryhmäneuvontana että asiakaskohtaisena neuvontana.

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten ruoka-asiantuntijat toteuttivat Pohjois-Pohjanmaan maakunnan eri puolilla 32 kpl ruokakoulutuksia, joiden aiheina olivat mm. Kotimakkarakurssit, Smoothiesta kasvisdippiin – värikkäät välipalat, Ruokaa tulistellen – kokataan nuotiolla, Kuusenkerkästä maitohorsmaan – villivihanneskurssi, Kaiken maailman kaalit – ruokaa kaaleista, Kekri – perinteistä sadonkorjuun juhlaa, Jälkiruoka juhlistaa aterian ja Kahvipöydän suolaiset ja makeat herkut. Ruokakoulutuksiin osallistui 410 henkilöä. Kotitalousneuvontaan liittyviä luentoja pidettiin mm. varautumiseen liittyvästä kotivarasta, kekriperinteestä sekä eri-ikäkausien ravitsemuksesta. Luennoilla oli kuulijoita lähes 400.

Ruoka-asiantuntijat kirjoittivat ruoka ja ravitsemusaiheisia lehtikirjoituksia sekä antoivat haastatteluja lehtiin ja radioon. Toimintavuoden aikana osallistuttiin Suomen itsenäisyyden 100 vuotisjuhlavuoden valmisteluihin sekä Maa- ja kotitalousnaisten järjestön sisällä että alueella eri sidosryhmien kanssa. Ruoka-asiantuntijat osallistuivat oman alansa täydennyskoulutuksiin sekä alansa asiantuntijaverkoston toimintaan. Ruoka-asiantuntija Helena Lahdenperä oli mukana Maa- ja kotitalousnaisten Ruokaneuvot -konseptin toteuttamisessa. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö, asiakasrahoitus*

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten ruoka-asiantuntijat toteuttivat 44 kpl **Kasvisaarten arvoitus -tapahtumia** päiväkodeissa. Valtakunnallisella hankkeella lisättiin leikki-ikäisten (3–7 -vuotiaiden) lasten kasvisten, hedelmien ja marjojen käyttöä käytännönläheisellä ja Sapere -menetelmään (makukoulu) perustuvalla neuvonnalla. *Rahoitus: MKNK/Maaseutuvirasto*

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten ruoka-asiantuntijat toteuttivat 11 kpl **Missä leipä –kasvaa tilaisuuksia** alueen kouluissa. Valtakunnallinen hanke toteutettiin yhteistyössä Leipätiedotuksen kanssa. Missä leipä kasvaa -tilaisuuksien avulla lisättiin koululaisten, vanhempien ja opettajien tietoisuutta monipuolisesta ja terveellisestä ruokailusta. Maa- ja kotitalousnaisten neuvonnassa korostettiin hiilihydraattien laatua, kuidun tärkeyttä ja riittävää saantia sekä sokerin kulutuksen vähentämistä. Tavoitteena oli lisätä täysjyväviljatuotteiden ja kasvisten kulutusta hyvinä kuidun lähteinä. *Rahoitus: Leipätiedotus/Maaseutuvirasto*

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten ruoka-asiantuntijat toteuttivat 27 kpl Kaurasta kaaliin, muikeasta mustikkaan - superruokaa Pohjolasta -tilaisuuksia. Tapahtumien ja kurssien tavoitteena oli lisätä lähiruoan tunnettuutta ja käyttöä kotitalouksissa mm. innostavalla viestinnällä, joka kannustaa ja ohjaa luonnontuotteiden ja lähellä kasvavien sekä tuotettujen raaka-aineiden kuten marjojen, kasvisten, täysjyväviljatuotteiden, rypsiöljyn ja luonnonkalan käyttöön. Viestinnässä korostettiin monipuolisen ruokavalion ja säännöllisen ateriaritmin tärkeyttä. *Rahoitus: Maaseutuvirasto*

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten ruoka-asiantuntijat toteuttivat yhdessä Kuluttajaliiton kanssa 7 kpl **Syö hyvää – tapahtumia**, jotka oli suunnattu ikääntyneille. Tapahtumissa ja luentotilaisuuksissa kerrottiin ravitsemussuosituksista sekä havainnollistettiin terveellisiä ruokavalintoja. Lapsiperheille suunnattuja **Syö hyvää –tilaisuuksia** järjestettiin 3 kpl. *Rahoitus: Kuluttajaliitto/RAY*

Oulun Maa- ja kotitalousnaiset osallistuivat Maahanmuuttajien kotoutumista tukevan järjestötoiminnan koordinoiminen ja osaamisen vahvistaminen -hankkeen toteuttamiseen Pohjois-Pohjanmaalla. Toimintavuoden aikana järjestettiin Kuusamossa ja Utajärvellä ruokaan ja luonnontuotteisiin liittyviä tilaisuuksia ja koulutuksia yhdessä vapaaehtoisten maa- ja kotitalousnaisten, maahanmuuttajien sekä Oulun maa- ja kotitalousnaisten asiantuntijoiden kanssa. *Rahoitus: TEM*

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA

Oulun maa- ja kotitalousnaisten maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntijoiden toiminta painottui vuoden 2016 toiminnassa laajasti maatalousluonnon monimuotoisuuden teemoihin, rantoihin ja vesienhoitoon sekä biotalousstrategian huomioimiseen maiseman- ja luonnonhoidon palveluissa. Oulun Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksen toiminta-alue on laaja, joten neuvontaa tehdään sekä tilaisuuksissa että informoimalla asioista tiedotusvälineiden ja nettisivujen kautta. Maakunnassamme suurimmat haasteet maiseman- ja luonnonhoidon kehittämisessä ovatkin pitkät etäisyydet ja riittävät resurssit tarpeisiin nähden.

Vuoden 2016 osalta jatkettiin yhteistyötä niin Maa- ja kotitalousnaisten, Oulun kalatalouskeskuksen ja ProAgrian omien asiantuntijoiden kuin viljelijöiden ja muiden

organisaatioiden kanssa. Maa- ja kotitalousnaisten maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntijat toivat omaa erikoisosaamistaan myös organisaatiomme muiden asiantuntijoiden käyttöön sekä tiedottivat aktiivisesti käynnissä olevan rahoituskauden mahdollisuuksista ja muutoksista. Tämä yhteistyö luo pohjaa myös asiakkaittemme menestymiselle ja mahdollistaa maatiloille ja maaseutuyrityksille juuri oikeita valintoja oman yrityksen näkökulmasta

Maiseman- ja luonnonhoidon palveluiden kautta vaikutettiin maaseudun viihtyisyyteen, elinvoimaisuuteen ja vetovoimaisuuteen. Vetovoimainen maaseutumainen toimintaympäristö tuo Pohjois-Pohjanmaan alueen asukkaille toimeentulomahdollisuuksia. Hoidettu ympäristö ja maisema lisäävät alueiden viihtyisyyttä ja kiinnostavuutta.

Erityisesti biotalouteen ja vesienhoitoon liittyen hankittiin lisätietoa ja tiedotettiin aktiivisesti. Näihin teemoihin liittyen oltiin aktiivisesti mukana kehittämässä valtakunnallista vesistökuunnostusverkostoa, osallistuttiin Kohti kestävää taloutta - Pohjois-Pohjanmaan biotalouden kehittämisstrategian toteuttamiseen ja ohjausryhmätyöhön, suoritettiin BiotalousInno valmennusohjelmatyö ja osallistuttiin 7 lähitapaamispäivään, tehtiin yhteistyötä OAMK:n BioPlanning ja Maaseudun yrityssymbioosi -hankkeiden kanssa. Myös paikkatietoon hankittiin lisää koulutusta osallistumalla ammattikorkeakoulun paikkatieto-opintoihin ja kosteikkotukiin liittyviä käytänteitä pohdittiin Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa. Verkostoitumista jatkettiin edellisten vuosien tapaan maakuntamme ympäristö, luonto ja muiden biotaloustoimijoiden kanssa. Vuoden 2016 aikana osallistuttiin aktiivisesti Pohjois-Pohjanmaan maisematoimikunnan työhön ja arvokkaiden maisema-alueiden vaalimiseen tiedottamalla siitä tilaisuuksissa ja tapahtumissa.

Alkuvuodesta 2016 osallistuttiin Maa- ja kotitalousnaisten valtakunnallisille maisema-asiantuntijoiden päiville Helsingissä (4 asiantuntijaa). Kesäkuussa järjestetyille Rannat ja vedet-opintoretkelle Tammelassa osallistui 2 asiantuntijaa. Niin ikään kesäkuussa Lappeenrannassa järjestettyyn Vesistökuunnostusverkoston vuosiseminaariin osallistui 2 asiantuntijaa.

Uusia avauksia tehtiin luontokartoituksen saralla kun asiantuntijatyönä kartoitettiin lietetatarin elinympäristöjä ja suunniteltiin yhdistyksen luontopolun opastetauluja. Sosiaalisen median kanaviin tartuttiin innolla, uusina avauksina facebook-kanavien lisäksi instagram ja youtube.

Kesän 2016 Impin päivän teemaan liittyen järjestettiin Muhoksella vieraslajien vähentämiseen liittyvät talkoot. Mukana oli 9 talkoolaista.

Erilaisia tilaisuuksia maiseman- ja luonnonhoitoon liittyvistä teemoista pidettiin vuoden 2016 aikana yhteensä 111 kpl, näihin osallistui ihmisiä 2319. Edellisiin sisältyi maastossa pidettyjä katselmuksia ja talkoita 9 kpl, näihin osallistui ihmisiä reilu 90. Erilaisia selvityksiä, esityksiä ja laajempia suunnitelmia laadittiin noin 16 kpl vuoden 2016 aikana.

Oulun Maa- ja kotitalousnaiset järjesti Vuoden maisemateko -kilpailun alueellisen osakilpailun. Kilpailuun tuli 5 ehdotusta. Vuoden maisemateko -kilpailulla haluttiin nostaa esille maaseudun ahkerat yhdistykset ja toimijat, jotka usein vapaaehtoisesti kohentavat kotikyliensä maisemaa. Valinnan teki asiantuntijoista koottu raati. Pyhännän Tavastkengän Maa- ja kotitalousseuran tekemä Tavastkengän Kurkelanjärven kosteikon ja Ala-Kurkelan rantalaitumen kunnostus valittiin Pohjois-Pohjanmaan ehdokkaaksi valtakunnallisessa kilpailussa. Alueelliselle voittajalle luovutettiin huomionosoitus Oulun Maa- ja kotitalousnaisten edustajakokouksessa Kestilän Pihkalassa 19.11.2016. Muut ehdokkaat olivat myös erinomaisia esimerkkejä: Yli-Patokosken puojin kunnostus Siikajoella, Vanhalan aittojen korjaus Pudasjärven Aittojärvellä, Kallenrannan merenrantaniityn hoito Oulunsalossa ja Kiljontien varren

pellon kunnostus Rantsilassa. Vuoden maisemateko-kilpailusta tiedotettiin Pohjois-Pohjanmaan alueen lehdille. *Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö*

Pitkäjänteistä yhteistyötä jatkettiin eri sidosryhmien kanssa maaseudun asukkaisiin ja yrityksiin kohdistuvassa neuvonnassa: MTK Pohjois-Suomi (vesiensuojelu, tukipolitiikka), Oulun Riistanhoitopiiri (riistan ja luonnon elinympäristöjen hoito), Suomen Metsäkeskus (vesienhoito, bioenergia), Pohjois-Pohjanmaan ELY- keskuksen ympäristö ja luonnonvarat vastuualue (ympäristötuet, perinnemaisemat, ranta-alueiden monikäyttösuunnittelu ja vesienhoito) sekä Maaseutu ja energiayksikkö (ympäristösitoumus ja hankkeet sekä maaseudun kehittäminen), Pohjois-Pohjanmaan liitto (kulttuuriympäristön ja maiseman hoito sekä alueiden suunnittelu, botalous).

Yhteistyötä tehtiin myös Luonnonvarakeskuksen (LUKE), Geologian tutkimuskeskuksen (GTK), SYKEN kanssa ja Leader-toimintaryhmien kanssa. Erilaisia yhteistyökokouksia ja luentoja oli vuoden aikana noin 50 kpl. Näissä oli osallistujia yhteensä noin 500 henkeä.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun hankeyhteistyössä oltiin mukana ja opiskelijoita ohjattiin opinnäytetöissä, tarjottiin harjoittelupaikkoja ja pidettiin luentoja liittyen vesienhoitoon ja maiseman- ja luonnonhoidon mahdollisuuksiin
Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö, yksityisrahoitus

Ympäristökorvausjärjestelmä viljelijöille ja yhdistyksille

Vuoden 2016 osalta Oulun maa- ja kotitalousnaisten maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntijat tiedottivat ympäristösopimukseen liittyvästä tukihausta. Maiseman- ja luonnonhoidon neuvonnassa painottui käytännönläheinen neuvonta ja vuoden aikana mietittiin maaseudun asukkaita ja maaseutuympäristöä koskevia erityiskysymyksiä liittyen esim. viljelijöiden ja yhdistyksien rahoitusmahdollisuuksiin maiseman-, luonnon- ja vesienhoidossa sekä maisemalaiduntamiseen, umpeenkasvun ehkäisyyn ja perinnemaisemien hoitoon. Neuvottuja henkilöitä kertyi näistä teemoista 38 kpl.

Vuosi 2016 oli normaalivuosi suunnitelmien määrän suhteen kevään 2015 ruuhkan jälkeen. Ohjelmakauden vaihtuessa tuli vuonna 2015 suurin osa vanhoista sopimuksista uusittaviksi uuden kauden mukaisiksi ympäristösopimuksiksi. Ympäristösopimukseen ja ei-tuotannollisiin investointitukiin liittyviä suunnitelmia tehtiin vuoden 2016 aikana 20 kpl 834 hehtaarille. Kohteita oli monen tyyppisiä: muutaman hehtaarin alueista kymmenien hehtaarien laajuisiin erilaisiin maatalousluonnon ja maiseman monimuotoisuuden suunnittelukohteisiin eri puolilla Pohjois-Pohjanmaata.

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten asiantuntijoiden rooli alueellamme on vuosi vuodelta laajentunut maisemanhoidon saralta laajemmin maaseudun ympäristökysymyksiin osana kokonaisvaltaista maaseudun kehittämistä. Uusi ohjelmakausi toi neuvonnan työkaluksi uuden NEUVO 2020 –neuvontajärjestelmän. NEUVO 2020 –työn kautta tarjottiin tiloille mahdollisuuksia maiseman- ja luonnonhoidon kohteiden tilakohtaiseen tarkasteluun. Tiloilla kartoitettiin mahdollisia rahoitettavia tukikohteita, mietittiin kohteiden laadukasta hoitoa ja puntaroitiin niin talouden kuin ympäristön kannalta parhaita ratkaisuja. NEUVO 2020 –neuvontaa annettiin maisema- ja ympäristöasiantuntijoiden toimesta 41 kpl. Uutena neuvontamuotona kokeiltiin Neuvo 2020-rahoituksen ryhmäneuvontapalvelua. Lampureille suunnatussa tapahtumassa Pudasjärvellä oli mukana 4 viljelijää sekä emolehmätiloille suunnatuissa päivissä Limingassa 5 ja Oulunsalossa 4 tilaa. Ryhmäneuvonnoissa painotettiin erityisesti kohteiden laadukkaaseen hoitoon. Ryhmäneuvonnan kokemuksista kerrottiin Maaviesti -lehdessä.

Oulun maa- ja kotitalousnaisten maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntijat veivät vuoden 2016 toiminnassa eteenpäin yhteiskunnallisia teemoja ja tavoitteita. Hanketyön kautta maiseman- ja luonnonhoidon palveluissa Suomen kansallisen

biotalousstrategian huomioiminen kohdistui esimerkiksi ekosysteemipalveluihin mukaan lukien maisema- ja luontopalvelut, luonnon keruutuotteet, lähiluontopalvelut, greencare, ympäristönhoidolliset biomassat, bioenergia ja ravinnekierrätys. Vuoden 2016 aikana tiedotettiin ja neuvottiin biotalouden mahdollisuuksista ruoantuotantoon, jatkojalostukseen ja ympäristöön liittyen. Tavoitteena oli nostaa esiin korkean arvonlisän tuotteita ja palveluita, turvaten samalla luonnon ekosysteemien toimintaedellytykset. Tuotteet voivat olla joko aineellisia tai aineettomia. Biotalousliittävistä hankkeista Biotalousleader –kiertue on tiedonvälityshanke, joka toimi Oulun Seudun Leader ry:n kuuden kunnan alueella. Yhteensä infotapahtumien määrä oli 32 kpl, joissa osallistujia oli 640 hlö, joista naisia 305. Julkaistua materiaalia laadittiin yhteensä 59 kpl ja lisäksi somepäivityksiä 110 kpl. NorsuBiomassa –hanketyö aloitettiin vuoden 2016 aikana Nouseva Rannikkoseutu ry Leaderin seitsemän kunnan alueella. Päättyö siinä on ympäristönhoidollisten vihermassa-alueiden kartoitus biokaasun raaka-aineeksi ja työ ajoittuu pääosin vuodelle 2017. Yhteistyökumppanina toimivat alueen paikalliset maatilat sekä Jahotec Oy:n biokaasuyritys.

Rantoihin ja vesiensuojeluun liittyvät kysymykset ovat nousseet yhä tärkeämmäksi sekä valtakunnallisella että EU:n tasolla. Pohjois-Pohjanmaan alueella on ilmennyt tarvetta luoda maakunnallinen vesienhoidon välittäjäorganisaatio, joka tukisi paikallisia tahoja vesien- ja ympäristönhoitoon liittyvissä hankkeissa. Tähän tarpeeseen suunniteltiin VYYHTI II – hanke, joka sai rahoituksen vuonna 2016.

VYYHTI II – hankkeen myötä vuoden 2016 aikana panostettiin käytännönläheiseen vesien- ja ympäristönhoitoon asiantuntijatyöhön. Asiantuntijatyössä keskityttiin esimerkiksi kosteikkojen valuma-alueiden määrittämiseen sekä suunnitteluun, rantojen moninaiskäyttöön, ranta-alueiden laidunnukseen, luonnonmukaiseen peruskuivatukseen, happamien sulfaattimaiden erityisongelmiin sekä paikallisten kunnostajien aktivointiin ja kunnostushankkeiden rahoitusmahdollisuuksien kartoittamiseen. Vuoden 2016 aikana Oulun Maa- ja kotitalousnaisten luonnon- ja maisemanhoidon asiantuntijat laativat pilottialuesuunnitelmat (3 kpl) yhteistyössä Oulun Kalatalouskeskuksen, paikallisten toimijoiden ja vesistökuunnostajien verkostossa mukana olevien tahojen kanssa. Suunnitelmien kautta saatiin kokemuksia sekä uutta tietoa ajankohtaisiin ja monialaisiin suunnittelutarpeisiin. Pilottialuesuunnittelun yhteydessä testattiin SYKE:n kehittämää vesistökuunnostajan karttapalvelua.

VYYHTI II – hankkeen päätavoitteena on rakentaa Pohjois-Pohjanmaalle aktiivinen vesistökuunnostajien verkosto, jonka toiminta jatkuu hankkeen päättymisen jälkeen. Jatkossa verkostosta on mahdollista luoda myös valtakunnallisesti hyödynnettävä vesienhoidon välittäjäorganisaation toimintamalli. Verkoston rakentaminen aloitettiin kartoittamalla alan toimijoiden verkoston nykytila sekä kokoamalla verkoston toimijat ensimmäiseen tapaamiseen. Yhteistyötahoina verkoston rakentamisessa ovat muun muassa SYKE, Suomen Metsäkeskus ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

Yhteensä infotapahtumien määrä oli 30 kpl, joissa osallistujia oli 736. Julkaistua materiaalia laadittiin yhteensä noin 30 kpl ja lisäksi somepäivityksiä. Vesien- ja ympäristönhoitoon liittyvässä asiantuntijatyössä tehtiin yhteistyötä Maa- ja kotitalousnaisten Rannat kuntoon – hankkeen kanssa sekä hyödynnettiin Rannat kuntoon – hankkeessa kehitettävää toimintamallia sekä siitä saatuja kokemuksia. Rahoitus: Pohjois-Pohjanmaan Ely -keskus, maaseuturahasto

Toteutimme myös haja-asutusalueen jätevesineuvontaa Ympäristöministeriön harkinnanvaraisella valtionavustuksella. Vuoden 2016 aikana tarjottiin kiinteistönomistajille luotettavaa tietoa jätevesien käsittelystä ja autettiin näin välttämään virheinvestointeja. Hankkeen avulla pyrittiin lisäämään tietoutta jätevesiä koskevasta lainsäädännöstä ja sen muutostilanteista. Erityisesti kannustettiin vapaaehtoisen jätevesienkäsittelyn parantamiseen kunnostettavien vesistöjen valuma-alueilla. Vuoden aikana oli netti- ja puhelinneuvontaa yli sadalle kiinteistölle,

jätevesiklinikoilla käsiteltiin 117 kiinteistön asioita, jätevesi-illoissa ja muissa tilaisuuksissa asioista kuuli melkein 200 henkilöä. Kiinteistökohtaisia neuvontakäyntejä tehtiin 20 kpl.

Neuvonnan määrään vaikutti suuresti keskeneräinen lainsäädäntö, johon voimakkaasti liittyi kalenteriin sidotun siirtymäajan poistamisesta osalta olemassa olevilta kiinteistöiltä. Neuvontaa painotettiin vesistöjen läheisyyteen ja tärkeille pohjavesialueille. Erinomaisena kiinnostuksen herättäjänä jätevesienkäsittelyyn toimii vesiensuojelu ja siinä neuvova Maa- ja kotitalousnaisten hallinnoima VYYHTI II-hanke.

Rahoitus: Ympäristöministeriö

YRITYSPALVELUT

Yhteiskunnan kilpailukyvyn perusta on menestyvä yritystoiminta. Maa- ja kotitalousnaisten yritysneuvonnan asiantuntijat auttavat yrityksiä niiden elinkaaren eri vaiheissa. Neuvonnan avainalueita ovat nais- ja perheyrittäjäisyys sekä erityisesti elintarvikeala, ruoka-, matkailu- ja hyvinvointipalvelut. Näiden yritysten osaamisen kehittäminen ja kilpailukyvyn vahvistaminen on Oulun Maa- ja kotitalousnaisten yrityspalveluiden ydintä.

Oulun maa- ja kotitalousnaisten yritysneuvonnan asiantuntijoiden toteuttamaa yrittäjyyttä tukevaa neuvontaa on toteutettu ohjaamalla erityisesti aloittavia yrittäjiä ja yritystoimintaansa kehittäviä yrittäjiä. Neuvontaa on tehty opastamalla esim. tuotekehityksessä ja hinnoittelussa, ohjaamalla liiketoimintasuunnitelmia, ohjaamalla markkinointia ja yhteistyötä yrittäjien ja toimijoiden kesken, tekemällä laskelmia sekä antamalla muuta yrittäjä/yrityskohtaista ohjausta niin puhelimitse, sähköpostilla kuin yrityskohtaisin käynnein. Yhteistyötä ja verkostoitumista on tehty seudullisten yrityspalvelutoimijoiden sekä muiden toimijoiden kanssa. Oulun Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksen kaksi yritysasiantuntijaa on osallistunut yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon suorittamiseen, koulutus jatkuu seuraavana vuonna. Yritysasiantuntijat ovat osallistuneet järjestön omiin koulutuksiin sekä yhteistapaamisiin. Yritysasiantuntijat ovat myös kouluttautuneet eri tavoin esim. osallistumalla kansallisiin ja kansainvälisiin seminaareihin sekä opintomatkoihin.

Ruoka- ja elintarvikealan alueellista verkostoitumista on edistetty toimimalla maakunnallisena toimijana sekä lähiruoka-alan toimijakentässä että valtakunnallisessa Aitoja makuja -verkostotyössä. Aitoja makuja -nettiportaalia on esitelty ja tehty tunnetuksi yrittäjille ja kuluttajille järjestämässämme koulutuksissa ja tapahtumissa sekä osallistumalla erilaisiin tilaisuuksiin Pohjois-Pohjanmaalla.

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten yritysasiantuntijoiden tekemä ruoka- ja elintarvikeyrityksille suunnattu omavalvontaan ja hygieniaan liittyvä koulutus ja neuvonta ovat tärkeitä yritysneuvonnan palveluja. Neuvontatyö on suunnattu erityisesti maaseudulla toimiville ruoka- ja majoituspalveluja tarjoaville yrityksille sekä muille elintarvikkeita käsitteleville yrityksille. Omavalvontasuunnitelmien laadinnassa ja päivityksessä on ohjattu yrittäjiä.

Hygieniaosaamistestejä eri kieliversioineen, erityishygieniaosaamistestejä, uusintatestejä ja hygieniakoulutuksia järjestettiin eri puolilla Pohjois-Pohjanmaata 33 kpl ja niihin on osallistunut 267 henkilöä. Muita elintarvikeyritysten ohjauskohteita olivat mm. omavalvontaan, teurastukseen, maidonjalostukseen sekä pakkausmerkintöihin liittyvät ohjaukset. Oulun maa- ja kotitalousnaisten elintarvikealan yritysneuvojat tiedottivat aktiivisesti alueemme ruoka- ja elintarvikeyrityksille ajankohtaisista elintarvikealan muutoksista. Maakuntamme elintarvikealanyrittäjille on tiedotettu valtakunnallisista elintarvikealan tapahtumista ja koulutuksista sekä ajankohtaisista asioista sähköpostitse vähintään kerran kuukaudessa. Yrittäjiltä saadun palautteen mukaan he pitävät valtakunnallisen tiedon saantia tärkeänä. Kertomusvuoden aikana on noussut esille eri puolilla aluetta elintarvikkeiden jatkojalostamiseen, lähiruokaan, suoramyynntiin ja tilapuoteihin liittyviä kehittämissideoita, joita yritysasiantuntijamme ovat vieneet eteenpäin yrittäjien kanssa. Suoramyyntistä ja pakkausmerkinnöistä on pidetty eri puolilla maakuntaa

erillisiä tilaisuuksia yhdessä eri sidosryhmien kanssa. Elintarvikeyritysten laatutyötä on edistetty mm. auditointikäynnin.

Naisyrittäjyyden tukeminen on yksi Oulun maa- ja kotitalousnaisten yritysneuvonnan painopistealue. Syksyn 2016 aikana suunniteltiin yhdessä Oulun seudun Yrittäjänäisten ja Taito Pohjois-Pohjanmaan kanssa yhteinen naisyrittäjyystilaisuus, joka toteutettiin marraskuussa Raahessa. Tilaisuuteen osallistui 11 yrittäjyyttä suunnittelevaa tai jo yrittäjänä toimivaa naista. Yritystoiminnan tulevaisuuden rahoitus- ja tukinäköymistä kertoi tilaisuudessa kansanedustaja Mari-Leena Talvitie. *Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö, yksityisrahoitus*

Pohjois-Pohjanmaan ruokamatkailualan kehittämistyötä jatkettiin Pohjoinen ruoka ja matkailu – Arctic Food and Travel -kehittämishankkeen avulla (11/2015 – 10/2018) <http://www.proagriaoulu.fi/fi/pohjoinen-ruoka-matkailu/>. Kehittämissyhteistyötä tehtiin monialaisissa yrittäjien pienryhmissä neljällä alueella: Raahessa, Utajärvellä, Pudasjärvellä sekä Liminka-Lumijoki-Tyrnävä -alueella, yrityksiä on mukana 18 kpl. Alueelliset erityispiirteet, ruokakulttuuri, paikallinen elintarviketuotanto sekä maisematekijät pyrittiin huomioimaan taustalla ja voimavaroina kehittämistyössä. Toimenpiteinä järjestettiin paikallisia työpajoja ja yritysesittelyjä, kotimaan benchmarking- ja opintomatka Kuusamoon sekä Raahen yritysryhmän kanssa Pohjoiset arktiset maut – Northern Arctic Flavours 2016 -ruokamatkailutapahtuma. Vuoden aikana pidettiin yhteensä 22 tilaisuutta, joihin osallistui 219 henkilöä.

Hankkeen päätavoitteena on edistää pohjoispohjalaisten, monipuolisten ja elämyksellisten ruokamatkailutuotteiden ja -palveluiden tuotteistamista. Lisäksi pyritään lisäämään eri toimialojen vuorovaikutusta ja siten edistämään monitoimialaisen ruokamatkailua kehittävän yhteistyöverkoston syntymistä paikallisesti ja alueiden toimijoiden kesken. Toisensa tuntevalle yrittäjaverkostolle valtakunnallinen näkyvyys ja myös kansainväliset markkinat ovat paremmin mahdollisia. Kehittämistyön jatkuvuuden takaamiseksi yhteistyöverkostolle kehitetään hankkeen aikana toimintamallia. Hankkeeseen osallistuvia yrityksiä aktivoidaan kehittämään toimintaansa sekä yhteistyötä yritysryhmähankkeiden sekä muiden rahoitusmahdollisuuksien avulla.

Oulun Maa- ja kotitalousnaiset on Pohjois-Pohjanmaalla alueellinen organisaatio, joka aktiivisesti välittää uutta tietoa alueemme ruoka-, elintarvike- ja matkailuyrityksille ja pitää yhteyttä valtakunnallisiin luomu-, lähiruoka- ja matkailunkoordinaatio -hankkeisiin. Pohjoinen ruoka ja matkailu -hankkeessa Oulun Maa- ja kotitalousnaiset toimi alueellisena yhteistyötahona mm. Paikallisuuden arvoketjua kehittämässä -hankkeessa (viestinnän keskeinen väline on aitojamakuja.fi -sivusto). Lisäksi yhteistyötä tehtiin valtakunnallisten Maaseuturahaston rahoittamien koordinaatiohankkeiden kanssa: Luomualan kehittämisen koordinaatiohanke vuosille 2015 – 2017, Lähiruoan koordinaatiohanke ja Rural Finland – valtakunnallinen matkailun koordinaatiohanke.

Rahoitus: Pohjois-Pohjanmaan Ely, Maaseuturahasto, yksityisrahoitus, kunnat
Oulun Maa- ja kotitalousnaisten yritysasiantuntijat neuvoivat YritysAgro ja YritysAgro II -hankkeiden tuella maaseutumaisilla alueilla yritystoimintaa suunnittelevia henkilöitä yritysideoita arvioinnissa ja ohjasivat eteenpäin liiketoiminnan kehittämisessä. Kertomusvuoden aikana tehtiin yhteensä 61 eri yrittäjän kanssa yrityskäynti tai yrityskeskustelu toiminnan aloittamiseen ja kehittämiseen liittyen, useamman kanssa muutamaan kertaan. Suurimpana ryhmänä ovat olleet eteläisen alueen lihankasvattajat, heillä akuutti tarve teurastamolle – yksityisraha ja jatkojalostus suurimpina kynnyskysymyksinä. Lihantuottajat kävivät omakustanteisilla opintomatoilla Tajmassa Pietarsaareissa sekä toinen retki Väisäsen Kotilihalle Iisalmeen ja samalla tutustuttiin Kiuruveden esiselvityshankkeen teurastamosuunnitelmiin. *Rahoitus: Pohjois-Pohjanmaan Ely, Maaseuturahasto*

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten yritysneuvonnan asiantuntijat ovat vieneet eteenpäin Pohjoisen alueemme kansainvälistymistä maaseudun pienten yritysten osalta. Uutta ruokaa Pohjolasta – Ny Mat från Arctic – hanketta (8.2015-5.2018) toteutettiin yhdessä Pohjois-Ruotsin ja Pohjois-Norjan kehittäjätahojen ja yrittäjien kanssa. Hankkeen tavoitteena on sekä löytää uusia markkinamahdollisuuksia että oppia toisilta ja kehittää omaa yritystoimintaa ja tuotekehitystä sekä lisätä asiantuntijoiden ja yrittäjien verkostoitumista.

Keväällä 2016 järjestettiin opintomatka Saksaan ja Itävaltaan, jossa tutustuttiin sekä elintarvike että matkailuyrityksiin. Opintomatkaa edelsi keskieuropalaiseen ruoka- ja yrityskulttuuriin johdettava työpaja. Toukokuussa osallistuttiin Oulussa Interreg seminaariin. Lokakuussa 2016 osallistuttiin Ruotsin puoleisella Kukkolankoskella yhteiseen tuotekehitysseminaariin ja työpajaan sekä tukkuostajien tapaamiseen. Hanketyön asiantuntijoiden kuukausittainen yhteydenpito on hoidettu pääosin sähköisesti Skype, sähköposti ja puhelin yhteyksillä. Hankkeen ohjausryhmä on pitänyt kokouksen Luulajassa. Rahoitus: Interreg Pohjoinen, Lapin liitto, yksityisrahoitus

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Erilaisten neuvonnan keinoin ja yhteisöllisyyttä lisäävillä toimintatavoilla Maa- ja kotitalousnaiset tarjoavat kansalaisille osallistavaa ja luovaa toimintaa sekä elämälle merkitystä antavaa yhteisöllisyyttä ja sosiaalista yhteenkuuluvuuden tunnetta. Samalla pystymme omalta osaltamme ehkäisemään kansalaisten syrjäytymistä.

Toimintavuoden aikana kiinnitettiin huomioita maa- ja kotitalousnaisten tunnettuuden ja myönteisen mielikuvan kasvattamiseen järjestön vetovoimaisuuden ja yhteisöllisyyden lisäämiseen. Vuoden aikana otettiin käyttöön järjestön uusi ilme logoineen. Oulun piirikeskuksen vuoden 2016 maa- ja kotitalousnaisiksi valittiin Anita Koukkari Muhokselta. Yhteisöllisyyden lisäämistä tuettiin järjestön yhteisillä teemapäivillä, kuten Naisvoimaa päivä alkuvuodesta superruoan merkeissä ja Impin päivä kesäkuussa vieraslajien torjunnan merkeissä. Osa alueemme yhdistyksistä toteutti teemapäiviä omilla paikkakunnillaan ja mm. vieraslajien kitkentätalkoot saivat näkyvyyttä myös alueellisissa tiedotusvälineissä.

Maa- ja kotitalousnaisten historiikki julkistettiin 9.4.2016 Helsingissä, jossa järjestettiin samalla valtakunnallinen maa- ja kotitalousnaisten jäsentapahtuma. Oulun Maa- ja kotitalousnaiset järjestivät tilaisuuteen opintomatkan Helsinkiin ja samalla matkalla osallistuttiin lähiruoka ja puutarhatapahtumaan. Matkalle osallistui 26 henkilöä. Toinen kulttuurimatka tehtiin Iisalmeen joulukuussa, matkalle osallistui 32 henkilöä.

Vuoden aikana tuotiin esille varautumiseen ja kotivaraan liittyviä asioita. Yhdistysten jäseniä kannustettiin osallistumaan mm. Naisten Valmiusliiton järjestämiin Nastaharjoituksiin varautumistaitojen kartuttamiseksi. Oulun Maa- ja kotitalousnaisten edustajat ovat mukana Naisten valmiusliiton Oulun alueneuvottelukunnassa sekä Vapepan Maakuntatoimikunnassa. Paikallisia maa- ja kotitalousnaisia osallistuu koulutuksiin ja erilaisten valmiusryhmien toimintaan.

Järjestön yhdistysten toimintaa tuettiin tekemällä yhdistysvierailuja, joissa on perehdytty yhdistysten toiminnan suunnitteluun, verkostoitumiseen ja neuvonnan teemojen toteuttamiseen. Yhdistyksille on toimitettu materiaalia, käyty kokouksissa sekä ohjattu sääntömuutosten ja muiden yhdistystoiminnassa esiin tulleiden tilanteiden selvittämisessä. Yhdistyksiin ja jäseniin on pidetty yhteyttä tiedotuskirjeiden ja sähköpostin avulla. Tiedottamisessa on käytetty www. sivuja, FB –sivuja sekä Maaviesti -lehteä. Yksittäiset yhdistykset ovat hoitaneet lukuisia kahvitus- ja ruokailutilaisuuksia eri puolilla maakuntaa. Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö, yksityisrahoitus

VIESTINTÄ

Oulun Maa- ja kotitalousnaiset on ottanut käyttöön keväällä 2016 järjestön uuden viestinnällisen ilmeen, jota on tehty tunnetuksi eri neuvonnallisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Viestintää hoidetaan eri keinoin ja kanavin, alueellinen asiakas- ja jäsenlehti on Maaviesti -lehti, joka postitetaan kaikille jäsenille. Maa- ja kotitalousnaisten omaa valtakunnallista Koti ja maaseutu -lehteä on tehty tunnetuksi eri tilaisuuksissa. ProAgria Oulun nettisivujen kautta tiedotettiin jokaisen avaintulosalueen tapahtumista ja

ajankohtaisista asioista. Lehdistön kautta välitettiin tiedotteita ajankohtaisista asioista. Erityisesti maisemanhoidon alueella saimme paljon näkyvyyttä niin maakunnan kuin paikallistason lehdissä. Maa- ja kotitalousnaisten maisema-asiantuntijoiden Maisema mielessä – blogiin kirjoitettiin blogitekstit Biotalous ja maiseman mahdollisuudet sekä Iijoen maisema soutaen tutuksi.

Viestinnässä panostettiin myös somenäkyvyyteen ja erilaisia kanavia otettiin käyttöön. Facebookin lisäksi käytettiin Instagramia ja VYYHTI II – hankkeelle perustettiin YouTube-kanava ajankohtaisia videoklippejä varten. VYYHTI II – hankkeessa käytettiin myös uutiskirjettä kohdennettuun tiedottamiseen. Yhdistyksille on lähetetty myös postitse kirje- ja tiedotusmateriaalia.

HANKKEET

1) Oulun piirikeskus vastuullisena toteuttajana

Syö hyvää, MKNK / RAY

Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan – Pohjolan superruoat lautaselle, MKNK / MMM

Kasvisaarten arvoitus leikki-ikäisille, MKNK / MMM

Missä leipä kasvaa, MKNK / MMM

Maahanmuuttajien kotoutumista tukevan järjestötoiminnan koordinoiminen ja osaamisen vahvistaminen / TEM

Uutta ruokaa Pohjolasta – Ny Mat från Arctic, Interreg V Nord

Pohjoinen ruoka ja matkailu, Maaseuturahasto, Pohjois-Pohjanmaan Ely, Maaseuturahasto

Haja-asutusalueiden jätevesihanke, Ympäristöministeriö

VYYHTI II Vesistöt ja Ympäristö Yhdessä Hyvään Tilaan –kehittämishanke, Pohjois-

Pohjanmaan ELY –keskus, Maaseuturahasto

Oulun Seudun BiotalousLeader -kiertue, Oulun Seudun Leader ry, Maaseuturahasto

NorsuBiomassa, Nouseva Rannikkoseutu ry, Leader-ryhmä, Maaseuturahasto

2) Oulun piirikeskus mukana toteutuksessa

YritysAgro, Pohjois-Pohjanmaan Ely, Maaseuturahasto

YritysAgro II, Pohjois-Pohjanmaan Ely, Maaseuturahasto

Maasta markkinoille, Pohjois-Pohjanmaan Ely, Maaseuturahasto

Pohjois-Pohjanmaasta luomuperunamaakunta, Pohjois-Pohjanmaan Ely, Maaseuturahasto

POHJOIS-KARJALAN MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirijohtokunta 2016

• puheenjohtaja	maatilayrittäjä Jaana Timonen	Kitee
• varapuheenjohtaja	maatilayrittäjä Auli Rouhiainen	Liperi
• jäsen	maatilayrittäjä Senja Kurikka	Liperi Viinijärvi
• jäsen	maatilamatkailuyrittäjä Marjo Lehtonen-Sormunen	Kontiolahti
• jäsen	yrittäjä, markkinointipäällikkö Anne Mujunen	Joensuu
• jäsen	emäntä Sirkka-Liisa Mutanen	Outokumpu
• jäsen	emäntä Heli Routa-Mutanen	Polvijärvi
○ varajäsen	maatilayrittäjä Ritva Ikonen	Liperi Viinijärvi
○ varajäsen	maatilayrittäjä Anja Puustinen	Kontiolahti
○ varajäsen	maatilayrittäjä Kaisa-Liisa Tahvanainen	Outokumpu
○ varajäsen	maatilayrittäjä Kati Timonen	Kitee
○ varajäsen	yrittäjä Mervi Turunen	Liperi

Toimihenkilöt 2016

- toiminnanjohtaja Johanna Rinnekari
- elintarvikeasiantuntija Hanna Tuominen (30.6.2016 saakka)
- maisema- ja ympäristöasiantuntija Päivi Jokinen

Piirikeskuksen Maa- ja kotitalousnaisten jäsenet ja yhdistykset

Pohjois-Karjalalan Maa- ja kotitalousnaisten jäsenmäärä toimintavuonna oli 1 240 henkilöä ja yhdistysten määrä 8 kappaletta.

TOIMINTA

Pohjois-Karjalalan Maa- ja kotitalousnaisten vuosi on ollut toiminnantäyteinen. Erilaisia tapahtumia on järjestetty ennätysmäärin. Neuvo-maatilakäynneillä ja yritysasiainkoulutuksilla oli kysyntää. Vuosi oli myös haasteellista kehittämishankkeiden suunnittelun aikaa. Myönteisiä rahoituspäätöksiä saatiin, mutta myös valitettavan paljon tuli kuitenkin kielteisiä hankepäätöksiä.

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Vuoden aikana järjestettiin kaiken kaikkiaan erilaisia tapahtumia 29. Tapahtumien ruoka- ja kahvilapalveluja toteutettiin 9. Lähiruoan tunnettavuutta edistäviä kauppatapahtumia on järjestetty vuoden aikana 11. Kauppatapahtumiin on osallistunut noin 8-16 lähiruuantuottajaa / tapahtuma. Kauppayhteistyön ansiosta 2000 paikallisista tuotteista koostettua joululaatikkaa myytiin pohjoiskarjalaisissa marketeissa. Lisäksi ollaan oltu mukana Koivikon Elomarkkinoilla Kiteellä, Matkamessuilla Helsingissä, Makuja Savosta-tapahtumassa Kuopiossa ja Juuan Hyvinvointitapahtumassa. Tapahtumissa on tehty ruoka- ja ravitsemusneuvontaa sekä tehty tunnetuksi lähiruokaa ja nimisuojarahjestelmää.

Oltiin mukana järjestämässä Liperin Leipäpäivää. Liperin Leipäpäivän 2016 teema: Tiedosta Leipää! & Missä leipä kasvaa. Leipäpäivän oheistapahtumana Liperin Yrittäjäyhdistys järjesti Pohjois-Karjalalan Yrittäjien Y-Olympialaiset koulukeskuksen alueella. Viimeinen rasti oli Leipäpäiväyhdistyksen / Maa- ja kotitalousnaisten ideoima ja toteuttama piirakkaviesti, jossa

yhdistysten kolmihenkiset joukkueet leipoivat ja paistoivat karjalanpiirakat. Päivän yleisömäärä nousi noin 5000 ja 90 näytteilleasettajaan.

Maa- ja kotitalousnaiset vievät pohjoiskarjalaisiin kouluihin Näe hyvä lähelläsi – toimintamallia, joka kehitettiin Liperin koulun leirikoulu- ja luokkaretkiryhmiä varainkeruuseen. Tavoitteena on, että varainhankintaa hoidetaan myymällä paikallisia elintarvikkeita ja itse tehtyjä tuotteita.

Miljoonaa litraa metsämarjoja-kampanjan voittajajoukkue Siikajoen Maa- ja kotitalousnaiset olivat Karelia à la carte Ruokamatkalla Iloiseen Marjamaakunta Pohjois-Karjalaan. Kaksipäiväisellä Ruokamatkalla tuli tutuksi marjamaakunnan lähiruokarytykset, marjojen terveellisyysarvot, karjalainen ruokakulttuuri ja karjalanpiirakoiden leivonta piirakoulussa.

Karelia à la carte Ravintolamaailma-konsepti kehitettiin Pohjois-Karjalan Kauppakamarin Kesäntekijäiset-tapahtumassa. Karelia Ravintolamaailmaa tullaan toteuttamaan myös muissa pohjoiskarjalaisissa tapahtumissa mm. talkootyövoimin.

Pohjois-Karjalan Maa- ja kotitalousnaiset yhdessä Karelia à la carte- ja Green Care Itä-Suomi-verkoston kanssa hoitaa Kukkolan tilan kokous-, ohjelma- ja juhlapalveluja. Kukkolan tila sijaitsee 6 kilometrin päässä Joensuun keskustasta ja sen omistaa Pohjois-Karjalan Maataloussäätiö. Kukkola on entistä suosituimpi kokousten, juhlien ja työhyvinvointipäivien viettopaikka. Kukkolan tilalle on tuoteistettu mm. seuraavat ohjelmalliset palvelut: Syyssatoa Kukkolassa ja Historian havinaa Kukkolassa. Järjestettiin tapahtumia Kukkolan tilalla yhteistyössä Pohjois-Karjalan Marttojen, Maataloussäätiön ja 4H-yhdistyksen kanssa. Kevätkiekaus järjestettiin keväällä ja Syyssatoa Kukkolassa syksyllä. Kukkolassa vieraili myös kiinalainen ja keskieuropalainen mediaryhmä, joille herkullisen paikallisen ruoan lisäksi järjestettiin karjalanpiirakkakoulu. Vierailu sai näkyvyyttä ympäri maailmaa sosiaalisessa mediassa, netti- ja printtijulkaisuissa.

Järjestettiin Kukkolan tilalla Joensuussa lapsille ja vanhemmille yrttikurssi, jossa oli lajitunnistusta ja annettiin vinkkejä yrttien käyttöön ruuanvalmistuksessa. Kurssille osallistui peräti 60 henkilöä.

Luonnosta turvaa –Leader -hankkeessa opastettiin villivihannesten ja sienten tunnistamista ja käyttöä maastossa retkillä. Maa- ja kotitalousnaisten luonnontuotealan asiantuntija piti neljälle eri yhdistykselle yhteensä yhdeksän retkeä Kontiolahdella, Outokummussa ja Tohmajärvellä. Tilaisuuksissa oli yhteensä 75 henkilöä. Asiantuntija esitteli villivihannesten ja sienten tunnistusta ja käyttöä yhteensä viidessä tapahtumassa Joensuun alueella sekä kaupungissa että maaseutualueilla. Näissä osallistujia arvioitiin olevan noin 1300 henkilöä.

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA

Vuoden maisemateko Pohjois-Karjalassa – kilpailua markkinoitiin eri tilaisuuksissa ja jokaiseen kyläyhdistykseen menevän kyläkirjeen mukana. Kyselyitä asiasta tuli runsaasti, mutta kynnys osallistua kilpailuun on yhdistyksillä suuri. Kilpailu oli esillä myös paikallisessa radiossa. Kilpailuun tuli kaksi osallistujaa: Ilomantsista ja Nurmeksesta. Kokoonnuimme silti viime vuotiseen tapaan valitsemaan voittajan maisemaraadissa, jossa on edustus maakuntalehti Karjalaisesta, Pohjois-Karjalan Kylistä, Maaseudun sivistysliitosta ja Pohjois-Karjalan ELY-keskuksesta. Tunnustus annettiin Nurmeksen evankelisen opiston ystävät ry:lle Kohtavaaran historia- ja luontopolun kehittämistä.

Sidosryhmätyö ja maa- ja kotitalousnaisten asiantuntijuuden esillä pitäminen on yksi tärkeä työ. Maisema- ja ympäristöasiantuntija oli mukana maakuntaliiton vetämässä hankesuunnittelu-työryhmässä ja antoi asiantuntija-apua Euroopan metsäinstituutin EIP-hankesuunnitteluun. Kumpikaan näistä ei vielä edennyt. Yhdistysten maisemanhoitoon liittyvää yhteistyöhanketta Maaseudun sivistysliiton kanssa muokattiin Leader-hankkeeksi, mutta lopulta hanke ei saanut rahoitusta. Maisema- ja ympäristöasiantuntija oli mukana myös

ProAgrian hankesuunnittelussa: mm. esiselvityshanke ruokaketjuihin liittyen. Asiantuntija-apua kysyttiin myös maakuntalehti Karjalaisesta perinnebiotoppeihin ja laiduntamiseen liittyen. ELY-keskuksen kanssa oli useita tapaamisia vuoden aikana, sillä he ovat yksi tärkeimmistä yhteistyökumppaneista sekä ympäristösopimuksissa että hankkeissakin. Pitkien välimatkojen maakunnassa pyrimme hyödyntämään myös yhteiset matkat samassa kyydissä, jolloin saadaan uusia ideoita asioiden eteenpäin viemiseksi.

Maisema- ja ympäristöasiantuntija oli mukana luonnonsuojelulain mukaisen maisemanhoitoalueen työryhmässä Kesälahden (nykyisin Kiteen) Totkunniemen osalta. Joulukuussa työryhmä totesi, että ammattilaisia käyttämällä saadaan prosessia varten vaadittava hoito- ja käyttösuunnitelma tehtyä, sillä kyläläisten oma työpanos ja osaaminen eivät siihen riitä. Osa tästä työstä tulee maisema- ja ympäristöasiantuntijan tehtäväksi vuonna 2017.

Neuvo2020-järjestelmä antoi mahdollisuuden myös maatilojen maatalousalueiden luonto – ja maisemakartoituksiin. Kartoituksia tehtiin 16 eri maatilalle tai yhdistykselle. Vuosittaiseen viljelijätukihakuun tehtiin 11 ympäristösopimussuunnitelmaa ja viisi ei-tuotannollista investointikorvaus-suunnitelmaa.

Rannat kuntoon –hanketta jatkettiin Liperin Riihilammen-Reilammen alueella. Alueella suunniteltiin mm. järviruokoon liittyviä hoitoketjuja. Järviruokoa poistettiin niittämällä Riihi- ja Reilammella 18 eri kiinteistöllä. Kaksi viljelijää aikoo kokeilla niitetyn massan kompostointia ja levittämistä peltoon maanparannusaineeksi. Taajaman uimarannan kunnostus aloitettiin. Hankkeen aikana pidettiin kahdeksan erilaista tilaisuutta, joissa oli yhteensä 144 osallistujaa.

Ravinnerenki - hanke on ylimaakunnallinen hanke, jossa on seitsemän eri toimijaa. Hanke vauhdittaa maatalouden ravinneriiktoa ja vesienhoitoa testaamalla uusia ratkaisuja maataloille ja edistämällä niiden käyttöönottoa Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa. Maisema- ja ympäristöasiantuntija tuo hankkeeseen vesienhoitoon liittyvää osaamistaan eri tilanteissa. Rannat kuntoon –hankkeessa aloitettua järviruoko-kokeilua jatketaan Ravinnerenki-hankkeessa.

YRITYSPALVELUT

Yrityspalveluissa keskityttiin liiketoiminnansuunnitteluun (9 kpl), investointi- ja rahoitushakemusten laadintaan (10 kpl), alkavan yrityksen neuvontaan (15 kpl), tuotekehitysneuvontaan (12 kpl), palvelujen tuotteistamiseen (5 kpl) ja ruokalistasuunnitteluun (7 kpl). Yrityksille tehtiin perustamistuki- ja investointitukihakemuksia Pohjois-Karjalan ELY-keskukseen. Lisäksi elintarvikealan yrityksille tehtiin ravintoarvolaskelmia (2 yritystä) ja annettiin muutenkin pakkausmerkintöihin liittyvää neuvontaa.

Pakkausmerkintäasetuksen muutoksesta johtuen järjestettiin Pakkausmerkinnät kerralla kuntoon-tietoisku Kukkolassa Joensuussa. Koulutukseen osallistui 17 henkilöä. Hygieniaosaamiskoulutuksia järjestettiin viisi. Minustako mikro?-ilta järjestettiin yhteistyössä Pohjois-Karjalan Yrittäjänäisten ja Taito Pohjois-Karjalan kanssa. Iltaan osallistui 13 henkilöä. Valtakunnallista ruokamatkailustrategiaa jalkautettiin Hungry for Finland Ruokamatkailutyöpajassa, johon osallistui 16 henkilöä.

Kaiken kaikkiaan Pohjois-Karjalan Maa- ja kotitalousnaisten toiminnan piirissä oli vuonna 2016 noin 300 pohjoiskarjalaista yritystä. Yritysten toimialoina on elintarvike-, ravintola-, matkailu- ja GreenCare-toimiala sekä entistä merkittävämpänä myös hevostalous.

Järjestettiin Green Itä-Suomi alueyhdistyksen verkostoitumistapaamisia. Verkostoitumistapaamisissa käsiteltiin toimialaan ja yrittäjyyteen liittyviä ajankohtaisia asioita sekä suunniteltiin tulevaa kehittämishanketta. Green Care Itä-Suomi alueyhdistyksellä on Facebook-sivut, joita ylläpidetään.

Maa- ja kotitalousnaisten koordinoiman Karelia à la carte-verkoston toiminta on ollut aktiivista yhteismarkkinoinnissa keskittyen sosiaalisen median hyödyntämiseen. Kaiken kaikkiaan verkostossa oli jäseniä vuoden lopussa 70. Vuoden 2016 Karelia à la carte yritykseksi valittiin Männikkölän Pirtti Nurmeksesta. Karelia à la carte esittäytyy nettisivuilla: www.kareliaalacarte.fi ja Facebookissa. Suomen ruokamatkailun kärkituotteiksi valittiin peräti kolme Pohjois-Karjalasta: Majatalosta majataloon yrttiretki, Karelia à la carte Karjalainen ruokaretki ja Parppeinpirtin Karhunpeijaiset. Kaikki matkailutuotteet ovat Karelia à la carte-verkoston yritysten yhteistyön tulosta.

Vuosi on ollut uusien hankkeiden suunnittelun ja yhteistyökumppaneiden etsinnän aikaa. Elintarvikealan hankkeissa on ajatuksena, että kehitetään koko elintarvikeketjua pellolta pöytään. Elintarvikealan hankkeiden lisäksi suunniteltiin GreenCare – GreenKarelia- ja ProYritys-hanketta, jossa on ajatuksena jatkaa Masva-hankkeen toteuttamaa tuloksellista työtä. Haettiin rahoitusta myös yhdelle yritysryhmähankkeelle. Ainoastaan Green Care-Green Karelia-hanke sai myönteisen rahoituspäätöksen.

Ruokaa läheltä -esiselvityshankkeen kautta valmisteltiin tulevia elintarvikehankkeita sekä turvattiin aiemmin toteutuneiden elintarvikealanhankkeiden toiminnan jatkuminen välikautena. Lisäksi esiselvityshankkeen tavoitteena oli kehittää maakunnallisen lähiruokatukun toimintaa Pohjois-Karjalassa sekä kartoittaa yhteistyöverkoston syntymistä lähiruokatukun yhteyteen. Hanke auttoi vastaamaan myös julkisen sektorin kilpailutuksiin.

Nimisuojusta kilpailukykyä-hankkeessa tehtiin tunnetuksi EU:n nimisuojaajärjestelmää ja suomalaisia nimisuojuatuotteita Järjestettiin tiedotuskampanja, jossa kohderyhmänä vähittäiskauppa, HoReCa-alan yritykset ja tiedotusvälineet. Tiedotettiin karjalanpiirakan nimisuojaan liittyvistä oikeanlaisista merkintätavoista ja milloin voi piirakkaa nimittää karjalanpiirakaksi ja milloin riisipiirakaksi. Toteutettiin sähköisen nimisuojuatuote-esitteen pohjalta printtiversiona. Toteutettiin karjalanpiirakan APT-nimisuojan tunnettavuuden edistämiseksi materiaalia: APT-menumkortit, karjalanpiirakan APT-hyllynreunakortit ja APT-nimisuojaajulisteet.

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Pohjois-Karjalan Maa- ja kotitalousnaisten järjestötoiminta yhdistystasolla osoittaa piristymisen merkkejä. Aktivointia on tehty osallistumalla entistä enemmän yhdistysten toiminnan suunnitteluun. Oltiin myös suunnittelemassa Liperin Maa- ja kotitalousnaisten hyvinvointihanketta, joka sai myönteisen rahoituspäätöksen. Järjestöön ja sidosryhmätyöhön liittyviä tapahtumia oli kaiken kaikkiaan 18. Järjestötyöhön osittain liittyviä tapahtumia ovat myös ruoka- ja ravitsemusneuvonta-osiossa mainitut tapahtumat, joissa jäsenistö on tehnyt talkootyötä ja joissa on edistetty Maa- ja kotitalousnaisten tunnettavuutta, jäsenhankintaa.

VIESTINTÄ

Maa- ja kotitalousnaisten toimesta ylläpidetään seuraavia FB-sivuja: Karelia à la carte, Kukkolan tila, Liperin Leipäpäivä, Green Care Itä-Suomi. Maa- ja kotitalousnaisten toimintaa tuodaan esiin myös Twitterissä ja Instagramissa. Tärkeä tiedotuskanava on myös ProAgria Itä-Suomi –lehti ja ProAgria Pohjois-Karjalan FB-sivut / nettisivut. Yrityksille / jäsenistölle lähti vuoden aikana 74 sähköpostiviestiä. Paikallislehdille / maakuntalehdille lähti kaiken kaikkiaan 10 tiedotetta.

HANKKEET

1) Vastuullisena toteuttajana

Ruokaa läheltä-esiselvityshanke (Joensuun seudun maaseutupalvelut)

2) Toteuttajana mukana

Rannat kuntoon (YM)

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

Luonnosta turvaa (Leader)
Ravinnerenki (Maaseuturahasto)
Nimisuojasta kilpailukykyä (MMM)

POHJOIS-SAVON MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUS

Piirijohtokunta 2016

• puheenjohtaja	maatalousyrittäjä Riitta Ryhänen	Lapinlahti
• varapuheenjohtaja	kotitalousopettaja Mervi Hiltunen	Lapinlahti
• jäsen	tilastohaastattelija Riitta Ahtiainen	Kuopio
• jäsen	maatalousyrittäjä Sirpa Luttinen	Vesanto
• jäsen	maatalousyrittäjä Pirjo Lind	Kiuruvesi
• jäsen	maatalousyrittäjä Päivi Ropponen	Kuopio
• jäsen	maatalousyrittäjä Tea Väänänen	Maaninka
• sihteeri	toiminnanjohtaja Heli Sulola	Siilijärvi

Toimihenkilöt 2016

- toiminnanjohtaja Heli Sulola
- ruoka- ja elintarvikeasiantuntija Sanna Louna (äitiysloma/vanh.vapaa v 2016.)
- ruoka- ja elintarvikeasiantuntija Viivi Valutie (Sanna Lounan sijainen 1.8.–31.5.)
- ruoka- ja yritysasiatuntija Marja Niskanen
- maisema-asiantuntija Sinikka Jokela
- hankevetäjä Helena Lehtoaro
- yrityskoordinaattori Ilona Sares
- tuottaja-tiedottaja Jarkko Kääriäinen

Piirikeskuksen Maa- ja kotitalousnaisten jäsenet ja yhdistykset

Pohjois-Savon Maa- ja kotitalousnaisten jäsenmäärä toimintavuonna oli 4 087 henkilöä ja yhdistysten määrä 69 kappaletta.

TOIMINTA

Vuoden 2016 toiminta on ollut piirikeskuksessa erittäin monipuolista ja aktiivista. Hankkeet ovat päässeet käynnistymään hyvin. Taloudellinen kannattavuus vuoden aikana oli kohtalainen. Kaikilla avaintulosalueilla toteutettiin niin ammatillista kuin järjestöllistä asiantuntijatoimintaa laajasti.

RUOKA-, RAVITSEMUS- JA KOTITALOUSNEUVONTA

Toimintavuoden aikana olemme pitäneet maa- ja kotitalousnaisten yhdistyksille noin 20 ruoka-aiheista kurssia ja luentoa, teemoina mm. gluteeniton leivonta, terveelliset välipalat ja smoothiet, yrtit, makkarat, kalat, ruis, sienet, sushi, nuotioruoka, grillaus, ruokalahjat, suklaa, riistaruuat ja täytekakut. Kurssipaikkoina olivat mm. Iisalmi, Kiuruvesi, Vieremä, Maaninka, Pielavesi, Kuopio, Siilinjärvi, Juankoski, Varkaus, Leppävirta ja Vesanto. Osallistujina on ollut sekä jäseniä että muita henkilöitä Pohjois-Savon alueelta yhteensä 380 henkilöä. Kursseilla tehtiin yleistä valistustyötä ruuasta ja ravitsemuksesta sekä ruuanlaittoon liittyvistä perinnetaidoista ja kerättiin paikallisia tapoja ja perinteitä.

Toimintavuotena osallistuttiin eri tapahtumakokonaisuuksien suunnitteluun ja järjestelytyöhön, kuten esimerkiksi valtakunnalliseen kalastuspäivään, Elonkorjuujuhlaan, SATOA- tapahtumaan Kuopiossa syystoritapahtumaan Iisalmessa, lastentapahtumaan Varkaudessa sekä Kalaryssäykseen Kuopiossa.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö
Toimintavuotena toteutettiin maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen hankkeita Kasvisaarten arvoitus, Superruokaa pohjolasta sekä Syö hyvää –kapanjaa. Valtakunnallisessa maahanmuuttajien kotouttamista edistävässä hankkeessa pidettiin ruuanvalmistukseen liittyviä kursseja ja muut toimintaa yhdessä järjestöväen kanssa.
Rahoitus: Maa- ja kotitalousnaisten Keskus

Mehuasematoiminta jatkui syksyllä Sorsasalossa todella vilkkaana, omenia mehustettiin yli 56 000 kg ja asiakkaita kävi 1035. Mehuasematyöhön kuului myös asiakkaiden opastus ja neuvonta mehustukseen ja sadon säilöntään liittyvissä kysymyksissä.
Rahoitus: Yksityinen rahoitus

MAISEMAN- JA LUONNONHOIDON NEUVONTA

Valtakunnallinen Vuoden maisemateko – järjestettiin toisen kerran ja voittajaksi valittiin Pelonniementien kyläyhdistys. Tunnustus myönnettiin arvokkaasta vapaaehtoistyöstä sekä ansiokkaasta työstä kotimaiseman, ympäristön ja sitä kautta viihtyvyyden hyväksi. Keväällä järjestettiin järjestö- ja muulle väelle suunnattu virkistysmatka Marimekon tehtaan myymälään Sulkavalle. Matkalla käsiteltiin ajankohtaisia puutarha- ja maisema-asioita.
Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Maisema-asioissa Pohjois-Savossa toteutettiin myös valtakunnallista Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen hallinnoimaa Rannat kuntoon-hanketta.
Rahoitus: Maa- ja kotitalousnaisten keskus

Maisemasuunnittelun asiantuntijatehtävissä Pohjois-Savossa tehtiin vuonna 2016 viljelijöille runsaasti ympäristösopimussuunnitelmia ja lisäksi Puroniemen maisemasuunnitelma. NEUVO 2020 -maatilojen neuvontajärjestelmä mahdollisti tilojen maiseman ja luonnonhoidon kartoitukset. Tukikelpoisille kohteille laadittiin erillisenä työnä tukihakemuksen edellyttämä suunnitelma. Kainuun alueella on tehty koonti kopterikuvauksen eduista maisemasuunnittelussa
Muu rahoitus

YRITYSPALVELUT

Toimintavuotena on annettu aloittavien sekä toimivien yrittäjien neuvontaa ja tiedottamista Pohjois-Savon alueella. Myös yrityksen omavalvontasuunnitelmien teossa on autettu yrittäjää. Toimintavuotena on osallistuttu koko Pohjois-Savon alueella Yritys-Suomi työryhmiin sekä alueellisiin ohjausryhmien kokouksiin. Pohjois-Savossa toimii Yritys-Suomen alla kolme alueellista yhteenliittymää, Ylä-Savo, Keski-Savo ja Sisä-Savo, joihin kaikkiin olemme olleet osallisena. Lisäksi on tiedotettu Yritys-Suomen tuomista mahdollisuuksista yritysasiakkaille.

Toimintavuoden aikana on tehty tiivistä yhteistyötä alueen kehittäjätahojen kanssa sekä suunniteltu yhteisiä infotilaisuuksia Kuopion, Tuusniemen, Kaavin, Juankosken sekä Lapinlahden yrittäjiksi aikoville yhteistyökumppaneiden kanssa. Koko Pohjois-Savon alueella on oltu mukana seudullisten yrityspalvelujen kehittämisessä osallistumalla mm. Ely-Keskusten johdolla Kuopion seudun yritysneuvojaorganisaatioiden aamukahvitilaisuuksiin kaksi kertaa. Yhteistyötä on tehty myös tapaamalla sidosryhmäkumppaneita Iisalmissa, Suonenjoella, Vesannolla, Tervossa, Varkaudessa, Kiuruvedellä ja Sonkajärvellä. Tärkeimmät sidosryhmäkumppanit, joiden kanssa kehittämistyötä yritysneuvonnan kehittämisessä on tehty, ovat olleet Pohjois-Savon ELY-keskus, Leader-ryhmät: Veturi ry, Kalkukko ry, Mansikka ry, Savon Yrittäjät, kuntien elinkeinopalvelut, maaseutuhallinto, alueen uusyrityskeskukset sekä TE-palvelut.

Alueelle suunniteltiin myös yhteistyössä Kuopion naisyrittäjien kanssa Portaat naisyrittäjäksi –infotilaisuus. Tilaisuuden ajankohta oli kuitenkin sellainen, että osallistujia tapahtumaan ei saatu mukaan ja tilaisuus päätettiin siirtää myöhemmäksi.

Päivitetty alueen yrityksiä Aitoja makuja -sivustolle ja tehty verkostossa yhteistyötä.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Toimintavuoden aikana hygieniakoulutusta ja -testausta on järjestetty 26 henkilölle. Testitilaisuuksia olemme järjestäneet sekä tilauksesta että avoimina tilaisuuksina. Aloittaville yrittäjille on annettu starttirahalausuntoja TE-toimiston pyynnöstä alueella. Yrityksille on annettu erilaisia asiantuntijapalveluita aloittavista yrittäjistä toimiviin yrittäjiin. Asiantuntijapalveluita on annettu mm. liiketoimintasuunnitelmien laatimisessa, tulosenusteissa, investointien kannattavuuden arvioinnissa sekä avustettu investointihakemuksissa.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö, yksityisrahoitus, Pohjois-Savon Ely-Keskus

RuokaSavo ja Premium –hankkeiden toimintaa jatkettiin vuoden 2016 aikana aktiivisesti. Hankkeet ovat uusia ideoita ja uusia elinmahdollisuuksia Pohjois-Savoon tuovia hankkeita. Toiminnan pohja ja perusta ovat Pohjois-Savon vahva perusmaatalous ja siitä kumpuavat laadukkaat elintarvikkeet. Yksi hankkeen tavoitteista on ruokamaakunnan aseman vahvistaminen paikallisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Toinen tavoite on elintarvikeyritysten kasvun, osaamisen ja yhteistyön vahvistaminen. Kolmantena tavoitteena on ruokamatkailun jalkauttaminen Pohjois-Savoon. Hankkeet täydentävät toisiaan ja hankkeilla on yhteiset tavoitteet. Premium -hankkeelle on haettu 80 % tuki ja 20 % on yrityksiltä laskutettavaa yksityisrahoitusta.

Rahoitus: Pohjois-Savon Ely-Keskus

JÄRJESTÖTOIMINTA JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Järjestimme Pohjois-Savossa Vuoden maa- ja kotitalousnainen –valinnan. Vuoden 2016 maa- ja kotitalousnaiseksi valittiin Raija Penttinen Kuopiosta. Pidimme koulutuksen keväällä Ylä-Savon alueella jäsenyhdistystemme luottamushenkilöille teemana viestintä sekä sosiaalinen media. Kävimme useissa jäsenyhdistystemme kokouksissa ja tapahtumissa kertomassa toiminnasta ja keskustelemassa ajankohtaisista asioista eri puolilla Pohjois-Savoa. Kannustimme ja aktivoimme yhdistystemme jäseniä toimintaan.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Järjestimme järjestöväelle sekä muille halukkaille virkistysmatkan maa- ja kotitalousnaisen historiikin julkaisutilaisuuteen Helsinkiin huhtikuussa 2016. Vierailimme eri yritys kohteissa matkalla ja virkistäydyimme juhlan lisäksi messuilla ja teatterissa sekä hyvän ruuan parissa.

Rahoitus: Yksityinen rahoitus

VIESTINTÄ

Sähköinen viestintä

Piirikeskuksen Facebook-sivu (www.facebook.com/epmkn) päivittyy pari kertaa viikossa, ja tykkääjiä oli vuoden 2016 lopussa noin 400.

Ylläpidämme jäsenistömme sähköpostilistaa, ja lähetämme sähköisen jäsenkirjeemme kaikille sähköpostilistan henkilöille noin kerran kuussa, vuoden 2016 aikana jäsenkirjeitä lähti 8 kappaletta. Viestimme eri tapahtumista jäsenillemme erillisinä sähköposteina 15 kertaa vuoden 2016 aikana. Tapahtumia markkinoimme säännöllisesti maa- ja kotitalousnaisten internetsivuilla. Lähetämme uusille jäsenillemme tervetuloa jäseneksi-kirjeen sekä esitteet toiminnastamme. Mehuaseman toiminnan avaamisesta lähetämme tekstiviestin kaikille mehuaseman asiakkaille.

Printtimedia ja tapahtumat

Piirikeskus lähettää materiaalia ProAgria Itä-Suomen jäsenasiakaslehteen, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Juttuja tehdään ajankohtaisista aiheista, lisäksi lehdessä julkaistaan maa- ja kotitalousnaisten tapahtumakalenteri sekä mainoksia eri tapahtumistamme. Pidämme aktiivisesti yhteyttä maakunnan toimittajiin, ja asiantuntijamme ovatkin päässeet hyvin esille sekä maakuntaradiossa että -lehdissä ja paikallislehdissä alueellisten tapahtumien kautta.

Omille jäsenyhdistyksillemme lähetämme kaksi – kolme kertaa vuodessa paperisen järjestökirjeen. Lisäksi olemme hakeneet tietoisesti näkyvyyttä eri tapahtumissa. Tilaisuuksissa on jaettu tietoa Koti ja maaseutu –lehdessä, hankittu lisää tilaajia sekä pidetty lehden numeroita myynnissä. Kurssimme ja tapahtumamme ovat yleensä omien jäsentemme lisäksi kaikille avoimia, joten mainostamme tapahtumiamme tasaisesti myös maakuntamme sekä paikallislehdissämme. Tapahtumamme ovat esillä sekä mainoksissa että tapahtumat-palstoilla.

Rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Hankkeet

1.) Piirikeskus vastuullisena toteuttajana:

- RuokaSavo- hanke (Pohjois-Savon Ely-Keskus)
- Premium-hanke (Pohjois-Savon Ely-Keskus)
- Reko Ylä-Savo (Veturi Ry)

2.) Piirikeskus ollut mukana toteuttamassa:

- Syö hyvää (MKNK, rahoittajana RAY)
- Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan – Pohjolan superruoat lautaselle (MKNK, rahoittajana MMM)
- Kasvisaarten arvoitus leikki-ikäisille (MKNK, rahoittajana MMM)
- Missä leipä kasvaa (MKNK, rahoittajana MMM)
- Rannat kuntoon – toimintamalli kylien ja asukkaiden käyttöön (MKNK, rahoittajana YM)

Liite 1. Maa- ja kotitalousnaisten toimihenkilöinä vuonna 2016 toimineet

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus

Hellstedt Mirja, toiminnanjohtaja, päätoimittaja
Elttula Tiina, talous- ja hallintopäällikkö
Lahdenvesi-Korhonen Leena, kehitysjohtaja (maiseman- ja luonnonhoito) 1.10. alkaen
Nätti Miia, kehityspäällikkö (yrityspalvelut)
Partanen Hannele, kehityspäällikkö (maiseman- ja luonnonhoito) 30.9. saakka
Pethman Katja, kehityspäällikkö (ruoka, ravitsemus ja kotitalous)
Varjonen Silja, vs. viestintäpäällikkö (viestintäpäällikkö Johanna Kleemolan sijainen)
Velin Helena, järjestöpäällikkö
Väisänen Kirsi, toimituspäällikkö Kirsi Väisänen (Koti ja maaseutu -lehti)

Etelä-Pohjanmaan piirikeskus

Jaskari Terhi, toiminnanjohtaja (vanhempainvapaalla 3.6. asti, opintovapaalla 4.6.–31.12.)
Viitala Kaisa, vs. toiminnanjohtaja 31.3. saakka
Asunmaa Asta, erityisasiantuntija, ruoka, kotitalous, vs. toiminnanjohtaja 1.4.–31.12.
Asunmaa Riikka, maisemasuunnittelija
Turpeinen Marika, maisemasuunnittelija

Etelä-Savon piirikeskus

Lahdenvesi-Korhonen Leena, toiminnanjohtaja 31.8. saakka
Korhonen Suvi, yritysasiantuntija
Kukkonen Mervi, ruoka-asiantuntija
Mutka-Paintola Kirsi, yritysasiantuntija, toiminnanjohtaja 1.9. alkaen
Puustjärvi Eeva, maisema-asiantuntija 4.10. alkaen
Ryhänen Saara, ympäristöasiantuntija

Etelä-Suomen piirikeskus

Alén Karita, toiminnanjohtaja (myös järjestöpäällikkö 1.3. alkaen)
Ahro Jutta, maisema-asiantuntija
Hirvonen Auli, maisema-asiantuntija
Kalliomäki Noora, maisema-asiantuntija (1.8.2016 alkaen)
Kinnari Riitta, järjestöpäällikkö ja ruoka-asiantuntija (eläkkeelle 1.3.)
Koski Katriina, maisema-asiantuntija
Kunnaala Jenni, ruoka- ja yritysasiantuntija
Lento-Kemppi, yritysasiantuntija
Malin Suvi, ruoka-asiantuntija
Matikainen Mari, maisema-asiantuntija (8.— 28.2.2016)
Nokkonen Satu, ruoka- ja yritysasiantuntija
Paajanen Sari, ruoka- ja yritysasiantuntija
Pakkanen Helena, maisema-asiantuntija (vuorotteluvapaalla 8.2.–7.10., irtisanoutui)
Penttilä Outi, ruoka- ja yritysasiantuntija
Penttilä-Laukkanen Jemina, maisema-asiantuntija (7.3.—7.10.2016)
Söyrinki Riikka, maisema-asiantuntija
Veteli Hannele, ruoka- ja yritysasiantuntija

Kainuun piirikeskus

Pikkarainen Marjatta, toiminnanjohtaja
Haverinen Matti, yritysasiantuntija (15.9.–14.11.)
Hypén Soili, erityisasiantuntija, yrityspalvelut
Juntunen Arja, luonnontuoteasiantuntija (4.4. alkaen)
Keränen Essi, elintarvikeyritysasiantuntija (16.5. alkaen)
Köngäs Marika, elintarvikeasiantuntija (sairaulomalla 9.8.alkaen)
Piirainen Marjo, ympäristön- ja luonnonhoidon asiantuntija
Ronkainen Merja, markkinointi- ja järjestösihteeri (osa-aikaeläke 1.–30.9., 1.11.–)
Tolonen Hilikka, hanketyöntekijä (6.3. asti)
Valutie Viivi, elintarvikeasiantuntijan sijainen (tuntitöitä yht. 16,5 tuntia)

Keski-Pohjanmaan piirikeskus

Hylkilä Johanna, toiminnanjohtaja
Höglund Jaana, asiantuntija, maisema ja ympäristö
Saukko Auli, asiantuntija, ruoka ja ravitseminen
Varila Seija, asiantuntija, ruoka ja ravitseminen (osa-aikaeläke 1.4. alkaen)

Keski-Suomen piirikeskus

Kivimäki Eeva-Liisa, toiminnanjohtaja
Koskela Kirsi, maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntija (22.9. alkaen)
Neuvonen Eeva-Liisa, maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntija (11.1.–30.9.)
Pummila Mirja, elintarvike- ja yritysasiantuntija
Salonen Paula, maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntija (vanhempainvapaalla 1.2. alkaen)

Lapin piirikeskus

Ei toimihenkilöitä

Länsi-Suomen piirikeskus

Willman Maija, toiminnanjohtaja (7.1. alkaen)
Mäenpää Mari, vs. toiminnanjohtaja (6.1. saakka), ruoka- ja yritysasiantuntija
Ajosenpää Terhi, maisema- ja ympäristöasiantuntija (1.3. alkaen)
Kari Anna, ruoka-asiantuntija
Kyyrä Henna, ruoka-asiantuntija (äitiyslomalla 15.–23.12. ja hoitovapaalla 23.12. alkaen)
Luoto Sanna, ruoka-asiantuntija (8.2.–5.10.)
Salminen Katri, maisemasuunnittelija
Seppälä Sanna, maisemasuunnittelija (äitiyslomalla 3.8. alkaen)
Wallin Kaisu, maisemasuunnittelija (5.9. alkaen)
Ylikännö Leena, yritys- ja ruoka-asiantuntija

Oulun piirikeskus

Tausta-Ojala Maija-Liisa, toiminnanjohtaja
Alakastari Tuula, yritysasiantuntija
Hellström Kalle, maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntija
Hiltunen Soila, elintarvike- ja yritysasiantuntija
Keränen Arja, yritysasiantuntija
Lahdenperä Helena, ruoka- ja kotitalousasiantuntija
Mahosenaho taimi, maisema- ja ympäristöasiantuntija
Myllykangas Kaisa, ruoka- ja kotitalousasiantuntija
Ojalehto Maija, elintarvikeasiantuntija
Rahkila Riina, projektisuunnittelija
Satomaa Maarit, maisema- ja ympäristöasiantuntija
Talvitie Merja, projektipäällikkö

Pohjois-Karjalan piirikeskus

Rinnekarri Johanna, toiminnanjohtaja
Jokinen Päivi, maisemanhoidon neuvoja
Tuominen Hanna, elintarvikeasiantuntija (30.6. saakka)

Pohjois-Savon piirikeskus

Sulola Heli, toiminnanjohtaja
Jokela Sinikka, maisema-asiantuntija
Kääriäinen Jouko, tuottaja-tiedottaja
Lehtoaro Helena, hankevetäjä
Louna Sanna, ruoka- ja elintarvikeasiantuntija (äitiyslomalla/vanhempainvapaalla 2016)
Niskanen Marja, ruoka- ja yritysasiantuntija
Sares Ilona, yrityskoordinaattori
Valutie Viivi, ruoka- ja elintarvikeasiantuntija (Sanna Lounan sijainen 1.8.2015–31.5.2016)

Liite 2. Toimintatilastot

Taulukko 1. Jäsenet, toimintayksiköt, henkilövuodet

	Maa- ja kotitalousnaisia	Maa- ja kotitalousseuroja, kyläyhdistyksiä	Henkilötyövuodet piirikeskuksissa ja Keskuksessa
Etelä-Pohjanmaa	6174	109	3,7
Etelä-Savo	3 493	47	5,9
Etelä-Suomi	9 010	376	14,8
Kainuu	1 370	43	4,5
Keski-Pohjanmaa	2 500	85	4,0
Keski-Suomi	1 600	61	3,5
Lappi	1 500	35	
Länsi-Suomi	6 024	108	7,5
Oulu	4 498	286	10,6
Pohjois-Karjala	1 240	8	1,6
Pohjois-Savo	4 087	69	5,7
Maa- ja kotitalousnaisten Keskus			8,0
Yhteensä	41 496	1 227	69,80

Taulukko 2. Koulutus ja muu osaamisen kehittäminen (opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella tehty työ)

	Kampanjat ja tapahtumat		KOULUTUS JA OSAAMISEN KEHITTÄMINEN								Elintarvike- ja alkoholilain-säädäntöön liittyvät palvelut		Opintomatkat		Yhteensä	
			Ruoka ja ravitseminen		Maiseman- ja luonnonhoito		Yrityspalvelut		Yhteisöllisyys							
	Kpl	Osallistujat	Kpl	Osallistujat	Kpl	Osallistujat	Kpl	Osallistujat	Kpl	Osallistujat	Kpl	Osallistujat	Kpl	Osallistujat	Kpl	Osallistujat
Etelä-Pohjanmaa	7	5 660	23	343	9	239	1	11	4	142	17	156	3	217	64	6 768
Etelä-Savo	0	0	26	387	0	0	9	391	1	85	5	18	3	132	44	1 013
Etelä-Suomi	11	5 111	115	3 414	43	443	8	72	6	119	22	190	7	220	212	9 569
Kainuu	15	9 029	8	84	1	5	5	61	13	116	3	3	1	12	46	9 310
Keski-Pohjanmaa	5	535	21	220	6	101	1	25	6	84	20	146	2	92	61	1 203
Keski-Suomi	3	3 470	3	137	4	4	7	209	1	18	4	7	2	69	24	3 914
Lappi	1	25	2	27	2	10	1	10	2	33	1	18	1	25	10	148
Länsi-Suomi	7	3 250	13	415	2	32	22	717	0	0	4	9	3	55	51	4 478
Oulu	1	30	40	736	3	80	1	11	2	29	37	431	3	58	87	1 375
Pohjois-Karjala	22	24 876	1	14	1	12	9	190	0	0	1	2	0	0	34	25 094
Pohjois-Savo	6	503	25	208	0	0	2	31	2	39	6	26	1	30	42	837
Yhteensä	78	52 489	277	5 985	71	926	66	1 728	37	665	120	1 006	26	910	675	63 709

Taulukko 3. Palvelumyynti

	Ruoka- ja ravitsemus-neuvonnan palvelut	Tapahtumien ruoka- ja kahvipalvelut		Kylä-kävelyt, talkoot	Maise-man- ja luonnon-hoidon kartoitus	Maise-man- ja luonnon-hoidon suunnittelu	Neuvo 2020	Ympäris-tö-sopi-mus-suunnittelut	Laatu-palvelut	Matkai-lu-alan tuote-kehitys	Mark-kinoin-nin kehit-täminen	Ruoka- ja elin-tarvike-alan tuote-kehitys-palvelut	Yritys-palve-lut	Järjes-tö- ja sidos-ryhmä-työt	Yhteensä
	Kpl	Kpl	Annoksia	Kpl	Asiakkaiden määrä	Asiakkaiden määrä	Asiakkaiden määrä	Asiakkaiden määrä	Kpl	Kpl	Kpl	Kpl	Kpl	Kpl	Kpl
Etelä-Pohjanmaa	0	0	0	1	0	14	8	7	0	0	0	0	0	13	43
Etelä-Savo	0	1	400	0	2	0	26	16	0	0	0	0	2	23	70
Etelä-Suomi	1	307	4 888	0	11	31	61	59	0	0	1	1	1	56	528
Kainuu	0	1		0	1	1	5	11	0	0	0	1	0	7	28
Keski-Pohjanmaa	0	206	5 274	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	33	244
Keski-Suomi	0	3	38 025	0	0	1	18	6	25	0	1	0	0	19	77
Lappi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	1
Länsi-Suomi	0	2	460	2	0	12	11	11	0	0	0	0	0	22	60
Oulu	0	1	20	1	2	4	42	15	1	0	0	0	5	24	95
Pohjois-Karjala	0	9	951	0	0	8	16	5	0	4	1	10	25	10	88
Pohjois-Savo	0	0	0	0	1	1	11	49	0	0	0	3	17	13	95
Yhteensä	1	530	50 018	4	17	17	198	184	26	4	3	15	52	221	1 329

Taulukko 4. Valtakunnalliset hankkeet 2016

	Kasvisaarteen arvoitus leikki-ikäisille (MMM/MAVI)		Kaurasta kaaliin, muikusta mustikkaan – pohjolan superruoat lautaselle (MMM/MAVI)				Syö hyvää (RAY/Kuluttajaliitto)		Missä leipä kasvaa (MMM/MAVI/LEIPÄ-TIEDOTUS)		Rannat kuntoon (YM)	Yhteensä	
	Tilaisuu- det	Osallistujat	Tapahtumat	Osallistujat	Ruoka- kurssit	Osallistujat	Tilaisuudet	Osallistujat	Tilaisuudet	Osallistujat	Kunnostus- kohteet	Tilaisuu- det, tapahtumat, kurssit	Osallistujat
Etelä-Pohjanmaa	11	410	4	12 137	8	170	4	758	0	0	1	27	13 475
Etelä-Savo	13	452	6	3 980	6	65	6	188	6	348	0	37	5 033
Etelä-Suomi	43	2 197	19	19 545	19	249	15	598	21	1 188	1	117	23 777
Kainuu	19	690	5	780	8	71	5	123	5	174	0	42	1 838
Keski-Pohjanmaa	13	471	9	8 510	6	91	4	215	6	329	0	38	9 616
Keski-Suomi	12	569	5	8 750	5	83	4	113	7	231	0	33	9 746
Lappi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Länsi-Suomi	29	1 497	16	61 053	12	157	9	845	13	1 038	2	79	64 590
Oulu	44	1 834	12	6 182	15	236	10	379	11	510	0	92	9 141
Pohjois-Karjala	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Pohjois-Savo	31	1 649	7	6 430	9	112	6	187	6	577	1	59	8 955
Yhteensä	215	9 769	83	127 367	88	1 234	63	3 406	75	4 395	6	524	146 171

Taulukko 5. Piirikeskusten hankkeet

Hankkeet	Kpl	HTV
Koulutus- ja tiedonvälityshankkeita	11	5,7
Yhteistyöhankkeita	10	6,5
Maaseudun palveluiden ja kylien kehittämishankkeita	13	5,1
Yhteensä	34	17,3

Hankkeiden tuloksia	Kpl	Osallistujia
Koulutuspäiviä	85	1 300
Julkaistu materiaali	201	
Tuettujen infotilaisuuksien määrä	113	
Tuettujen esittelytilaisuuksien määrä	23	
Kehitetyt uudet tuotteet ja menetelmät	6	
Yritysten yhteisten uusien palveluiden määrä	2	
Mukana olevien yritysten määrä	256	
Mukanan olevien muiden toimijoiden määrä	143	
Parantuneista palveluista hyötyvän maaseutuväestön määrä	19 118	
Tehdyt talkootunnit	399	

Tilastoissa mukana olevat hankkeet/rahoittaja

Pirkanmaalaista arkiruokaa pöytiin
Ravitsemusluotsi/THL
Maistuva maaseutu Satakunnassa/Sakuntaliitto
Tehtävä Z / Uppdrag Z
UHMA / ELY
Kynä / ELY
Ravinnepiika / ELY
Kolmen Vyyhti / ELY
Vyyhti II / ELY
Avaimet Maisemaan / ELY
Uudenkaupungin makeavesiallas / ELY
NorsuBiomassa, Norsu Leader
Oulun Seudun BiotalousLeader kiertue
Mainiot Maisemat / ELY
Maisematarinoita
Luonnosta lautaselle (LUOLA)
Maisemahelmiä Kantrin alueella
Maisemahelmiä PoKon alueella
Maisemahelmiä Pirkan alueella
Hajajätevesineuvonta 2016-2017 / YM
Kantri & Co
Unelmakauppa elintarvikkeista euroja
Tunne asiakkaasi, palvele kilpailukykyisemmin
GreenCareLab
Ruokasavo / ELY
Premium / ELY
Uutta ruokaa Pohjolasta – Ny Mat från Arctic, Interreg Nord
Pohjoinen ruoka ja matkailu – Arctic Food and Travel
Maaseutumatkailun tiedonvälitys VSssa
REKO-Lähiruokatoimintamallin tiedotushanke Ylä-Savo
Marjataito / ELY
Matkailun Kyillä / ELY
Maistuva maaseutu – makumatkalla Hattulassa
Kinno -ruokahanke

Taulukko 6. Paikallistasolla yhteisöllisyyden vahvistaminen ja järjestötoiminta

Yhteisöllinen toiminta

	Tapahtumia kpl	Osallistujia hlö	Talkootyö- tunnit h	Annoksia
Kokoukset	2 347	17 171	39 036	
Virkistys, kokoontumiset, liikunta, retket	4 364	68 059	34 912	
Kurssit	685	9 632	4 110	
Opintoretket	123	1 813	1 476	
Näyttelyt, myyjäiset	474	102 210	11 889	
Muonitus	2 032		135 208	135 208
Muut talkoot	1 015		16 072	
Naisvoimaa-päivä	61	1 822	915	
Impin-päivä	132	1 714	396	
Yhteensä	11 233	202 421	244 014	135 208

	Talkootyö- tunnit, h	Vuokraus- kertoja
Astioiden vuokraus	2 192	2 130

Järjestökampanjat	Tapahtumia kpl	Osallistujia hlö	Talkootyö- tunnit h
Superruokaa Pohjolasta	106	6 695	
Varautuminen	332	679	
Geokätkeily	18	267	
Impin päivänn vieraslajien torjunta	56	641	1 923
Yhteensä	512	8 282	

	Tapahtumia kpl	Osallistujia hlö	Talkootyö- tunnit h
Yhteensä kaikki	11 745	210 703	248 129